

Uchwała Nr XLI/864/18
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 11 października 2018 r.

w sprawie przyjęcia Raportu z monitoringu wdrażania w latach 2016-2017 „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”.

Na podstawie § 35 ust. 3 i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego stanowiącego załącznik do Uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr III/21/99 z dnia 4 lutego 1999 r. z późn. zm., uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Raport z monitoringu wdrażania w latach 2016-2017 „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Jan Bobek

Załącznik do Uchwały Nr XLI/864/18
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 11 października 2018 r.

**RAPORT Z MONITORINGU WDRAŻANIA
W LATACH 2016-2017**

***„WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU WYRÓWNYWANIA
SZANS I PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU
SPOŁECZNEMU ORAZ POMOCY W REALIZACJI ZADAŃ
NA RZECZ ZATRUDNIANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
NA LATA 2016-2020”.***

Olsztyn, wrzesień 2018

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności	4
3. Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.	23
4. Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.	47
Wnioski i rekomendacje:	66

1. Wprowadzenie

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane w latach 2016-2017 przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oparte były w głównej mierze na wdrażaniu „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”, który został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr 70/876/15/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 grudnia 2015 r. Zadania realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem, stanowiącym załącznik do ww. Programu.

Do monitoringu i ewaluacji „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020” Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą Nr 14/146/17/V z dnia 28 lutego 2017 r., powołał Zespół Monitorujący, którego zadaniem jest m.in. ocena efektywności realizacji programu, wydawanie opinii na temat podejmowanych działań, przedstawianie wniosków, opinii i zagrożeń w zakresie wdrażania oraz opiniowanie raportów z jego realizacji.

Koordynatorem realizacji ww. programu jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Niniejszy raport z monitoringu wdrażania w latach 2016-2017 Programu, opracowano w oparciu o materiały przekazane przez samorządy powiatowe, powiatowe centra pomocy rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego, a także jednostki współpracujące:

- Kuratorium Oświaty w Olsztynie,
- Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie,
- Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie,
- Okręgowego Inspektora Pracy w Olsztynie,
- Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie,
- Warmińsko-Mazurski Oddział Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie,
- Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Olsztynie

oraz jednostki organizacyjne samorządu województwa wdrażające poszczególne cele Programu. Przy opracowaniu Raportu wykorzystano również analizy własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Realizacja Programu polegała w dużej mierze na kontynuacji zadań, realizowanych w latach poprzednich, które z uwagi na ich ciągły charakter, uznano za priorytetowe. Jednocześnie, realizowano zadania nowe wynikające ze zdiagnozowanych aktualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, uwzględniając założenia Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych.

Za cel strategiczny Programu uznano: **„Osoby z niepełnosprawnościami w pełni, na równi z innymi obywatelami, korzystają z przysługujących im praw i uczestniczą w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym”**.

W latach 2016-2017 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o niżej wymienione priorytety:

- Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.
- Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.
- Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Do każdego z priorytetów zdefiniowano cel ogólny oraz działania służące jego realizacji. Efekty działań podejmowanych przez poszczególne instytucje wdrażające zostały zmonitorowane i zmierzone, na podstawie wskaźników określonych w Programie.

2. Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.

Cel ogólny:

Ułatwienie dostępu do usług w zakresie zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków.

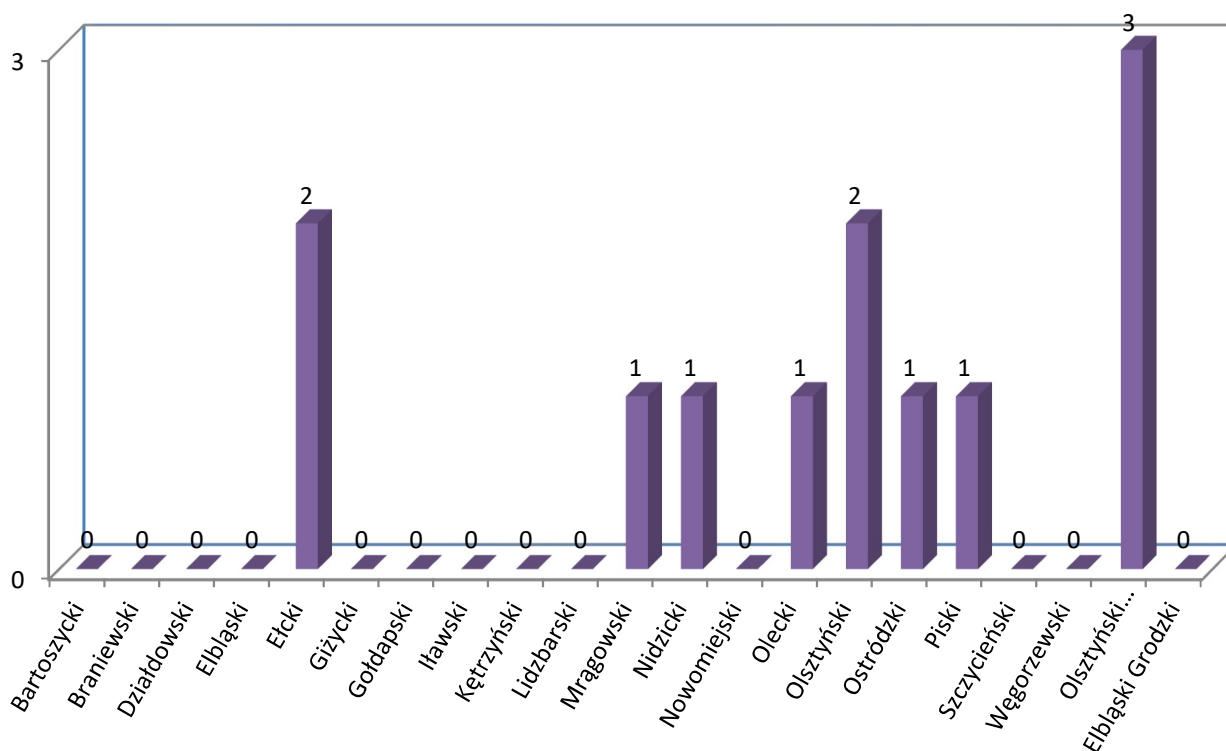
Dla realizacji celu podejmowano następujące zadania:

1) Opracowano i wdrażano programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych, w tym dofinansowanych w ramach RPO W i M 2014-2020

a) działania samorządów powiatów województwa warmińsko – mazurskiego

Z informacji zebranych z powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że na koniec 2017 r. na terenie 8 powiatów województwa warmińsko - mazurskiego funkcjonowało 12 ośrodków i punktów wczesnej interwencji dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością, podczas, gdy w 2015 r. było ich 11. W latach 2016-2017 z usług tych ośrodków skorzystało łącznie ok. 2,7 tys. osób, w tym 1,4 tys. to osoby z niepełnosprawnością.

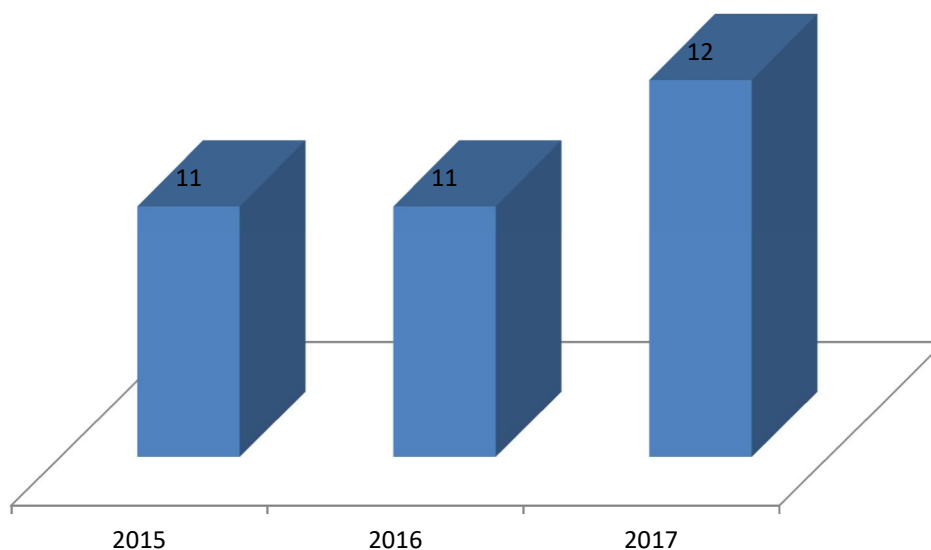
Wykres 1. Liczba ośrodków i punktów wczesnej interwencji dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością, w poszczególnych powiatach, w 2017 r.

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Działania tych podmiotów polegały na pobudzaniu psychoruchowego i społecznego rozwoju dzieci, zapobieganiu pogłębianiu się niepełnosprawności oraz przygotowaniu dzieci do podjęcia nauki.

Wykres 2. Liczba ośrodków i punktów wczesnej interwencji dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Z uwagi na znaczenie zapobiegania niepełnosprawności u dzieci w ich przyszłym dorosłym życiu, należy inicjować działania zmierzające do wyrównywania szans w dostępie do tego typu usług w każdym powiecie.

W latach 2016-2017 w województwie warmińsko – mazurskim 7 powiatów: giżycki, gołdapski, iławski, olecki, olsztyński, szczycieński i miasto Elbląg opracowały i wdrożyły programy na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych niepełnosprawnością, ze środków PFRON, NFZ, budżetu tych powiatów, MEN, Funduszu Europejskiego a także Fundacji Duńskiej VELUX:

- 1) „Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego”, „Wczesne wspomaganie rozwoju”, Projekt „Dobry start” (Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Koło w Biskupcu – Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy),
- 2) „Badania przesiewowe”, „Słyszę, Mówię, Akademia” (Powiat Giżycki),
- 3) „Organizacja i prowadzenie terapii rodzinnej dla rodzin dzieci niepełnosprawnych”, „Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym” (PSONI Koło w Giżycku),
- 4) Program kompleksowego wsparcia dla rodzin Za Życiem (PCWE w Olecku, PPP w Szczytnie),
- 5) „Park Przyjaźni II” (Urząd Miejski w Gołdapi),
- 6) „Projekt Jestem samodzielny- praktyczna realizacja bio- psycho- społecznego modelu rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną” (PSONI Koło w Elblągu),
- 7) „Centrum Wspierania Aktywności Osób Niepełnosprawnych” (PSONI Koło w Iławie).

Tabela 1. Programy na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami i zagrożonych niepełnosprawnością

Rok	Liczba programów	Liczba uczestników	Liczba powiatów
2016	7	2 061	2
2017	8	2 091	6

Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie

Z ww. programów łącznie skorzystało ponad 4,1 tys. osób. Z uwagi na ogromne znaczenie profilaktyki zdrowotnej w zapobieganiu niepełnosprawności ważne jest zatem, aby opracowywać tego typu programy w każdym powiecie.

b) działania podejmowane przez Kuratorium Oświaty w Olsztynie

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci i w związku z art. 127 ust. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, w publicznych i niepublicznych: przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego, ośrodkach szkolno- wychowawczych, ośrodkach rewalidacyjno- wychowawczych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, działają zespoły wczesnego wspomaganie. Tworzy się je w celu pobudzenia psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka, od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole, prowadzonego bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną – na wniosek rodziców, na podstawie opinii wydanej przez poradnię psychologiczno- pedagogiczną. Z informacji uzyskanych przez Kuratorium Oświaty w Olsztynie wynika, że z roku na rok wzrasta liczba dzieci korzystających z usług tych zespołów. W latach 2016-2017 z usług Zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka skorzystało 3 860 dzieci.

Tabela 2. Liczba dzieci, które skorzystały z usług Zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w województwie warmińsko – mazurskim.

Rok	Liczba dzieci korzystających z usług Zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka
2015	1 510
2016	1 808
2017	2 052

(Źródło: Dane statystyczne W-M Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

Zakres i formy wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny ustalane są dla każdego dziecka indywidualnie, w zależności od potrzeb i zaleceń zawartych w opinii poradni psychologiczno- pedagogicznej. Zespoły wczesnego wspomaganie prowadzą terapię logopedyczną, psychologiczną (poznawczą), pedagogiczną, integrację sensoryczną oraz rehabilitację ruchową. Zajęcia prowadzone są indywidualnie i/lub grupowo. Programy wsparcia dla rodziców realizowane są przez psychologów, pedagogów, pracowników socjalnych i obejmują: instruktaż, konsultacje z lekarzami (neurologiem dziecięcym, psychiatrą dziecięcym, lekarzem rehabilitacji), poradnictwo rodzinne polegające na pomocy rodzicom w procesie adaptacji do warunków życia, wynikających z wychowywania niepełnosprawnego dziecka, a także uczestnictwo w grupach wsparcia.

2) Inwestowano w infrastrukturę społeczną, służącą świadczeniu usług opiekuńczo/rehabilitacyjnych osobom z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowanych w ramach RPO W i M 2014-2020 i ze środków PFRON.

a) działania samorządu województwa warmińsko – mazurskiego:

Wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska osób z niepełnosprawnościami, w zakresie usług rehabilitacyjnych, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zapisy art. 35 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* dofinansował, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, roboty budowlane w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz. U. z 2017 r., poz. 1332, z późn. zm.) *dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbioru tych obiektów.* W latach 2016-2017 w ramach tych działań, przyznano dofinansowanie podmiotom, które spełniły wymagane przepisami kryteria, na roboty budowlane w 14 obiektach, łącznie na ok. 6,4 mln zł, na:

W 2016 roku:

- dostosowanie komunikacji dla osób z niepełnosprawnościami pomiędzy oddziałami a terapią zajęciową i rehabilitacją w DPS „Zacisze” w Olsztynku,
- dobudowę do Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego im. Dr W. Klementowskiego w Łupkach budynku stołówki z internatem, budynku o funkcji sportowo – rehabilitacyjnej oraz łącznika komunikacyjnego,
- budowę pawilonu rehabilitacyjnego dla potrzeb Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Szymanowie,
- budowę hali sportowej wraz z zapleczem socjalnym oraz infrastrukturą techniczną przy Zespole Szkół Zawodowych w Kurzętniku,

oraz dwie inwestycje w ramach umowy wieloletniej:

- budowę hali sportowej z zapleczem sanitarno- szatniowym oraz salami dydaktycznymi przy Specjalnym Ośrodku Szkolno- Wychowawczym w Szczytnie,
- budowę działu rehabilitacji Centrum Edukacyjno- Rehabilitacyjno- Zawodowego Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną w Biskupcu.

W 2017 roku:

- rozbudowę budynku Ośrodka Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Pieszku wraz z przebudową linii energetycznej nN,
- remont i dostosowanie budynku Zespołu Szkół im. Bohaterów Września 1939 roku w Iławie, w części użytkowanej przez Centrum Rozwoju Edukacji, dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
- modernizację i rozbudowę Domu Pomocy Społecznej w Napiwodzie,
- budowę budynku Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej przy ul. 11 listopada w Działdowie,
- dostosowanie internatów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Węgorzewie do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz poprawę bezpieczeństwa obiektów

oraz trzy inwestycje w ramach umów wieloletnich:

- dobudowę do specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Dr W. Klementowskiego w Łupkach budynku stołówki z internatem, budynku o funkcji sportowo-rehabilitacyjnej oraz łącznika komunikacyjnego,
- budowę pawilonu rehabilitacyjnego dla potrzeb Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Szymanowie,
- budowę hali sportowej wraz z zapleczem socjalnym oraz infrastrukturą techniczną przy Zespole Szkół Zawodowych w Kurzętniku.

W monitorowanym okresie z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji będzie mogło korzystać dodatkowo ok. 11 tys. osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. Realizacja ww. zadania stworzyła osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania.

W 2017 r., w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020, z zakresu Osi priorytetowej 9 - Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, działanie 9.2 Infrastruktura socjalna, dofinansowano ww. projekty:

Tabela 3. Projekty realizowane w 2017 r. w ramach RPO W i M 2014-2020 w zakresie Inwestycji w infrastrukturę społeczną, służącą świadczeniu usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych.

Lp.	Nazwa Projektu (Inwestycji)	Realizator	Efekty (krótki opis Inwestycji)	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury	Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z obiektu
Projekty wieloletnie					
1.	Adaptacja budynku wielofunkcyjnego na budynek mieszkalny – mieszkania o charakterze wspieranym wraz z zagospodarowaniem terenu i zakupem wyposażenia	Powiat Olecki	Przebudowa, nadbudowa, rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku wielofunkcyjnego na budynek mieszkalny wielorodzinny. W ramach realizacji projektu utworzonych i wyposażonych zostanie 8 mieszkań, w tym 3 wspierane i 5 chronionych.	23	23
2.	"Odbudowa skrzydła południowego budynku przy ul. Bałtyckiej 45 w Olsztynie z przeznaczeniem na Warsztaty Terapii Zajęciowej"	Gmina Olsztyn	Przedmiotem projektu jest rozbudowa, z adaptacją i termomodernizacją budynku w Olsztynie na rzecz Warsztatów Terapii Zajęciowej dla osób niepełnosprawnych. W wyniku realizacji robót budowlanych powstanie nowa kubatura, która pozwoli uzyskać dodatkową powierzchnię użytkową przeznaczoną na nowe pracownie pełniące funkcję sal warsztatów terapii zajęciowej, wspomagające proces rehabilitacji i aktywizacji społeczno - zawodowej osób niepełnosprawnych, będących głównymi użytkownikami obiektu.	270	90
3.	„Adaptacja zabytkowego budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej na pracownie terapeutyczne i mieszkania funkcyjne"	Gmina Olsztyn	Przystosowanie zabytkowego budynku przy ul. Bałtyckiej 45 w Olsztynie, do potrzeb osób niepełnosprawnych – głównych użytkowników WZ. Polega na przebudowie i adaptacji istniejących pomieszczeń do funkcji WZ. W wyniku realizacji projektu powstaną pracownie komputerowa i plastyczna oraz 3 mieszkania funkcyjne do treningu życia codziennego - organizacji i dzielenia czasu na czas pracy i czas na prowadzenie gosp. domowego. Powstałe pracownie terapeutyczne oraz pomieszczenia pomocnicze, a także mieszkania treningowe zostaną wyposażone w niezbędny sprzęt do prowadzenia warsztatów.	258	86
4.	Przebudowa budynku przy ulicy Bałtyckiej 45 w Olsztynie na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami.	Gmina Olsztyn	Przebudowa i modernizacja infrastruktury budynku, w którym działają WZ, świadczące usługi rehabilitacji i aktywizacji społeczno-zawodowej bezrobotnym osobom niepełnosprawnym. Projekt obejmuje przystosowanie istniejącego budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych – głównych użytkowników prowadzonych tam Warsztatów Terapii Zajęciowej. W wyniku tego powstaną nowe pracownie: psychologa, rewitalizacyjna, zaradności osobistej, pomieszczenia sanitarne, a także klatka schodowa z windą dla niepełnosprawnych.	246	-
5.	Przebudowa, rozbudowa oraz zakup wyposażenia na potrzeby stolarni Zakładu Aktywności Zawodowej w Biskupcu	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Biskupcu	Przedmiotem projektu będzie poprawa warunków pracy i rehabilitacji osób z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności poprzez rozbudowę Działu Stolarskiego ZAZ w Biskupcu, wraz z remontem przestrzeni socjalnej, unowocześnieniem parku maszynowego, poprawą warunków higieniczno-sanitarnych oraz zagospodarowaniem terenu pod kątem potrzeb osób niepełnosprawnych. Działania są skierowane do 100 osób w wieku aktywności zawodowej, posiadających umiarkowany lub znaczny stopień niepełnosprawności.	100	100
6.	Rozwój infrastruktury Środowiskowego Domu Samopomocy w Pisz	Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL	Przedmiotem projektu jest inwestycja w infrastrukturę służącą świadczeniu usług opiekuńczo/ rehabilitacyjnych osobom zależnym w środowisku lokalnym - rozbudowa infrastruktury Środowiskowego Domu Samopomocy w Pisz, obejmująca rozbudowę budynku ŚDS oraz jego modernizację w niezbędnym zakresie do rozwoju działalności. Celem projektu jest zwiększenie od 2019 roku możliwości aktywnego włączenia osób przewlekłe psychicznie chorych oraz osób upośledzonych umysłowo - zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w mieście i gminie Pisz, poprzez rozwój infrastruktury ŚDS w Pisz.	48	-
Projekty jednoroczne w 2017 r					
7.	Rozbudowa Zakładu Aktywności Zawodowej w Bartoszycach	Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszycach	Wykonanie robót budowlanych polegających na rozbudowie jednego z dwóch budynków Zakładu Aktywności Zawodowej w Bartoszycach, w którym funkcjonuje pracownia usług pralniczych, zatrudniająca 6 osób niepełnosprawnych i dwóch instruktorów. Rozbudowa Zakładu będzie inwestycją w infrastrukturę na rzecz integracji społecznej świadczonej przez placówkę, przygotowująca osoby niepełnosprawne do wejścia na otwarty rynek pracy. Dzięki niej poprawie ulegną warunki pracy, która dla niepełnosprawnych pracowników Zakładu jest formą aktywizacji społeczno-zawodowej.	18	18

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

W zakresie powyższych działań, dofinansowano projekty, łącznie na kwotę ponad 3,2 mln zł. Ze wspartej infrastruktury społecznej będą korzystały 963 osób, w tym 317 z niepełnosprawnościami.

W latach 2016-2017 w ramach wyrównywania szans w dostępie do informacji z zakresu turystyki i rekreacji oraz likwidacji barier architektonicznych, Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wraz z 23 jednostkami samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego) oraz Warmińsko-Mazurską Regionalną Organizacją Turystyczną realizował Projekt „*Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej*”, w ramach którego stworzono podjazdy, a także dostosowano pomieszczenia centrów informacji turystycznej do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w celu ułatwienia im dostępu do tych instytucji. W ramach projektu zakupiono również nowe zestawy komputerowe oraz stanowiska dostosowane do potrzeb tej grupy osób oraz stworzono specjalną aplikację do zwiedzania regionu Warmii i Mazur na urządzenia mobilne. Ponadto, rozbudowano bazę treści aplikacji *my-guide* oraz monitorowano zmodernizowane punkty IT w zakresie stanu zakupionego wyposażenia dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Działania te wpłynęły znacznie na poprawę funkcjonowania regionalnego systemu informacji turystycznej i uczyniły go bardziej dostępnym dla osób z niepełnosprawnością.

Na koniec 2017 r. odnotowano 135 obiektów hotelarskich przystosowanych do korzystania przez osoby niepełnosprawne, co stanowi 93% wszystkich obiektów funkcjonujących na terenie województwa warmińsko – mazurskiego.

W latach 2016-2017 Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie rozszerzyła zakres usług na rzecz zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków w korzystaniu ze zbiorów biblioteki, poprzez zapewnienie przestrzeni bibliotecznej, zbiorów, sprzętu komputerowego, oraz stanowiska komputerowego z dostępem do konwersji tekstu drukowanego na czytany, programu udźwiękowiającego i powiększającego, w tym:

- utworzono i uzupełniono profil zbiorów, który obejmuje publikacje związane z niepełnosprawnością (dotyczące m.in. edukacji, rehabilitacji czy wsparcia społecznego) dostępnych na różnych nośnikach zarówno dla osób z niepełnosprawnością, jak i członków rodzin czy opiekunów,
- zapewniono dostęp do książki cyfrowej na platformie internetowej biblioteki,
- przekazywano do innych punktów bibliotecznych zestawy książki mówionej, audiobooki, płyty CD z nagraniem muzyką i filmami oraz dostarczano je do domów osób z niepełnosprawnością, które nie mają możliwości (na stałe bądź czasowo) dotarcia do siedziby biblioteki.

Na podstawie § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie *turnusów rehabilitacyjnych* (Dz. U. z 2007 r. Nr 230, poz. 1694, z późn. zm.) Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydaje opinie o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób z niepełnosprawnościami korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przed wydaniem opinii, będącej podstawą wpisu do ww. rejestru, pracownicy Urzędu Marszałkowskiego dokonali wizytacji ośrodków pod kątem oceny ich możliwości zapewnienia osobom niepełnosprawnym dogodnych warunków pobytu, jak również, oceny zaplecza i jego wyposażenia do prowadzenia różnych form aktywnej rehabilitacji, w tym zaplecza do prowadzenia zajęć usprawniająco-rekreacyjnych, ogólno-usprawniających, rekreacyjno-sportowych i wypoczynkowych. Przedmiotowe opinie zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób z niepełnosprawnościami, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. W latach 2016-2017 Samorząd Województwa wydał 10 takich opinii.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. odnotowano 12 ośrodków, z terenu województwa warmińsko – mazurskiego, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON oraz 10 organizatorów turnusów rehabilitacyjnych.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko – mazurskiego

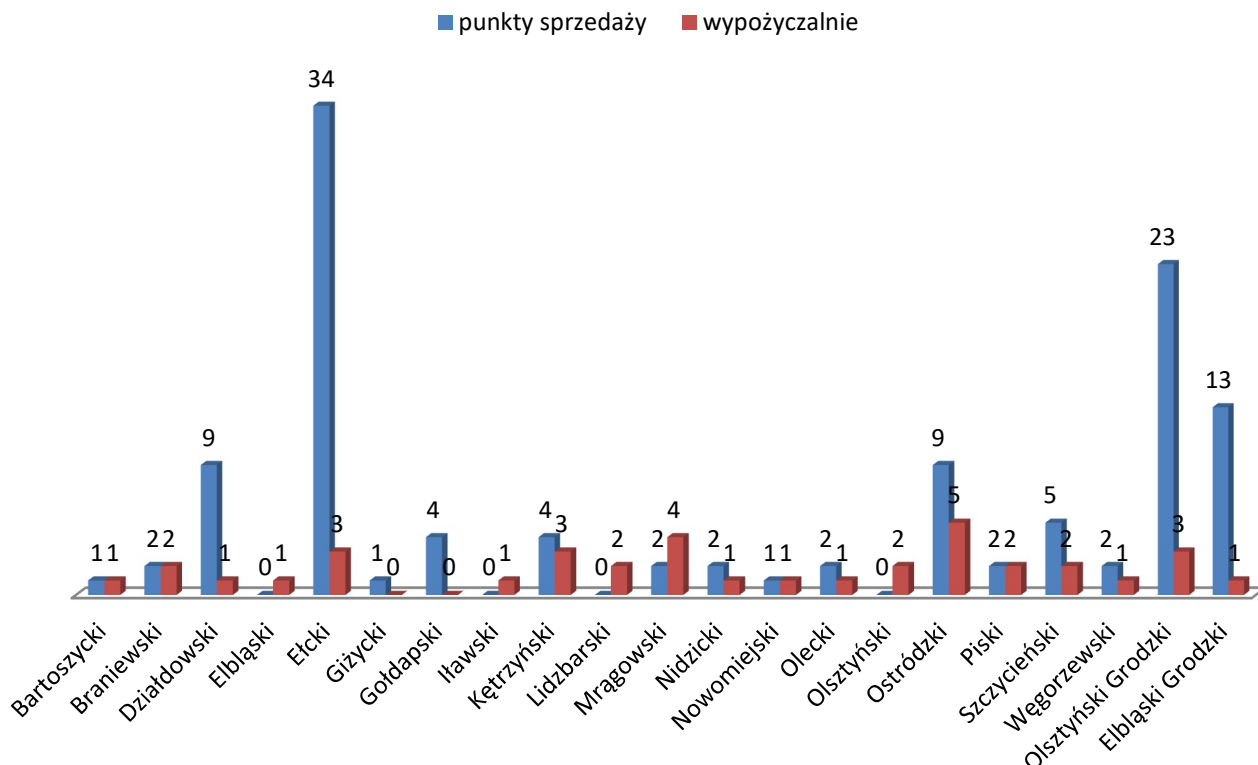
Ograniczaniu skutków niepełnosprawności sprzyja podejmowanie działań zmierzających do doposażenia w sprzęt rehabilitacyjny placówek i instytucji zajmujących się rehabilitacją osób niepełnosprawnych. W latach 2016- 2017 dofinansowano ze środków PFRON doposażenie 13 placówek rehabilitacyjnych i instytucji w sprzęt rehabilitacyjny na łączną kwotę ponad 645 tys. zł. w 7 powiatach (bartoszyckim, elbląskim, mrągowskim, ostródzkim, szczycieńskim, olsztyńskim i w mieście Olsztyn). Doposażone podmioty to:

- Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Jesteś-My”, Stowarzyszenie Integracji Osobom Niepełnosprawnym „SION”, Integracyjne przedszkole Publiczne nr 4, Stowarzyszenie „Pomagaj-My” w Bartoszczach,
- Dom Pomocy Społecznej „KROKUS”, Dom Pomocy Społecznej w Rangórach w Elblągu”,
- Warsztat Terapii Zajęciowej, Ośrodek Rehabilitacyjno- Edukacyjno- Wychowawczy w Mikołajkach,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Morągu,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Przezmarku,
- Ośrodek Rehabilitacyjno- Edukacyjno- Wychowawczy przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Biskupcu,
- Stowarzyszenie „Wyjątkowe Serce” w Olsztynie,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Szczytnie.

Działania te odpowiadały na potrzeby osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących województwo warmińsko – mazurskie, przyczyniały się do zwiększenia dostępności usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania tych osób, podnosząc jednocześnie ich jakość. Tym samym rehabilitacja osób niepełnosprawnych stała się bardziej efektywna i pozwala na ograniczanie skutków niepełnosprawności.

Zgodnie z art. 35 a ust. 1 pkt 7 lit. c ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań powiatu należy dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym.

Wykres 3. Liczba placówek zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, zaopatrzenia ortopedycznego i wypożyczalni sprzętu pomocniczego, w 2017 r.

*MOPS w Olsztynie w informacji dot. punktów sprzedaży nie uwzględnił aptek
 (Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Z informacji przedstawionych przez powiatowe centra pomocy rodzinie wynika, że na terenie województwa warmińsko – mazurskiego, na koniec 2017 r. funkcjonowały 153 placówki zaopatrzone w sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny oraz wypożyczalni sprzętu pomocniczego. Od 2015 roku ich liczba zmalała o 16 (2015-169, 2016-155).

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do zadań powiatu należy stworzenie możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych, poprzez dofinansowanie ze środków PFRON.

Tabela 4. Liczba osób niepełnosprawnych, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym

Rok	Wnioski złożone			Wnioski pozytywnie rozpatrzone		
	Liczba osób	w tym liczba opiekunów	Kwota dofinansowania	Liczba osób	w tym liczba opiekunów	Kwota dofinansowania
2015	5 441	1 465	4 417 573,80	2 222	658	2 131 835,00
2016	5 492	1 501	4 152 114,00	2 230	793	1 891 081,00
2017	4 520	1 306	3 941 839,94	2 732	786	2 537 717,42

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Najwyższy wzrost liczby osób korzystających z turnusów rehabilitacyjnych odnotowano w 2017 roku, tj. o 502 osoby więcej niż w roku 2016. W latach 2016-2017 na ten cel samorządy powiatowe województwa warmińsko – mazurskiego przeznaczyły ponad 4,4 mln zł środków PFRON. Łącznie z tej formy rehabilitacji skorzystało ok. 5 tys. osób niepełnosprawnych, w tym 1 579 opiekunów.

Ponadto, z mocy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w turnusach rehabilitacyjnych uczestniczyły osoby niepełnosprawne ubezpieczone w KRUS z obszarów wiejskich (skierowane przez Wydział Prewencji, Rehabilitacji i Orzecznictwa Lekarskiego KRUS Oddział Regionalny w Olsztynie).

Tabela 5. Liczba osób ubezpieczonych w KRUS, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym

Rok	Turnusy dla dorosłych		Turnusy dziecięce	
	Złożone wnioski	Skierowania	Złożone wnioski	Skierowania
2015	733	467	48	40
2016	687	473	43	39
2017	666	479	55	40

(Źródło: dane z KRUS Oddział Regionalny w Olsztynie)

Co roku liczba osób korzystających z turnusów rehabilitacyjnych utrzymuje się na podobnym poziomie. W latach 2016-2017 z tej formy rehabilitacji skorzystało 952 osoby dorosłe i 79 dzieci z niepełnosprawnościami.

c) działania realizowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia

Działania w przedmiotowym zakresie podejmował również Narodowy Fundusz Zdrowia Warmińsko – Mazurski Oddział Wojewódzki w Olsztynie, poprzez dofinansowanie, ze środków NFZ, zakupu przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych w punktach sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. W latach 2016-2017 dofinansowano sprzęt łącznie na kwotę ponad 58 mln zł, z których skorzystało średnio ok. 68 tys. osób.

Refundacja świadczeniobiorcom kosztu zakupu tego sprzętu objęła:

- przedmioty ortopedyczne na kwotę blisko 16 mln zł,
- środki pomocnicze na sumę na ponad 33 mln zł,
- środki pomocnicze z zakresu optyki okularowej na kwotę ponad 1,4 mln zł,
- środki pomocnicze z zakresu protetyki słuchu na ponad 8 mln zł.

W porównaniu do roku 2015 kwota dofinansowania zwiększyła się o 2 mln zł.

3) Opracowano i wdrażano lokalne programy i projekty dotyczące zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowania zdrowego stylu życia.

a) działania samorządu województwa warmińsko – mazurskiego

Profilaktyka ma szczególne znaczenie w zapobieganiu niepełnosprawności oraz ograniczaniu i łagodzeniu jej skutków. Wpływa nie tylko, na jakość i komfort życia jednostki, ale także na całą populację, niosąc pozytywne efekty związane z ograniczaniem niepełnosprawności oraz utrwalaniem pozytywnych wzorców zachowań społecznych. Jednak wymaga to podejmowania skutecznych działań wszystkich podmiotów i społeczności. Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie jej skutków jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność finansowania leczenia, zapewnienia późniejszej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i podejmowania działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Zadania w tym zakresie realizowane były przede wszystkim przez Departament Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko- Mazurskiego w Olsztynie, ale także przez Departament Turystyki i Sportu ww. Urzędu.

W ramach zadań z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków w tym propagowania zdrowego stylu życia, Samorząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego w latach 2016-2017 dofinansował 40 projektów (w tym 32 na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi), na łączną kwotę 179 tys. zł., w których uczestniczyło łącznie 41,6 tys. beneficjentów, w tym ponad 2,5 tys. osób z niepełno sprawnościami. Odbyły się m.in.: imprezy rekreacyjno–sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, spotkania integracyjne, turnusy, zajęcia sportowe, warsztaty artystyczne, konferencje, szkolenia.

Różnorodność stosowanych form i metod w ramach podjętych działań przyczyniała się do poprawy sprawności ruchowej, komunikacji oraz wzrostu poczucia wartości społecznej tych osób. Wpłynęły one również na zapobieganie niepełnosprawności poprzez stymulację dzieci z wczesnymi zaburzeniami, upowszechnienie sportu, rehabilitacji, zwiększenie aktywności intelektualnej, a także na lepszą adaptację osób z niepełnosprawnościami z otoczeniem. Podjęte działania spowodowały w konsekwencji wzrost ogólnej świadomości społecznej na temat potrzeby zapobiegania niepełnosprawności i prowadzenia „zdrowego stylu życia”.

W 2017 roku, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020, w zakresie profilaktycznych programów zdrowotnych, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, dofinansowano projekty na łączną kwotę ponad 6 mln zł. Wsparciem w nw. projektach objęto 9100 osób.

Tabela 6. Projekty realizowane w 2017 roku w zakresie profilaktycznych programów zdrowotnych

L.p.	Typ projektu	Grupa docelowa	Liczba uczestników ogółem
1.	Realizacja programów profilaktycznych opracowanych na szczeblu krajowym pod nadzorem Ministerstwa Zdrowia w zakresie <u>raka jelita grubego</u> , w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne	- aktywni zawodowo mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego (ze szczególnym uwzględnieniem osób powyżej 50 roku życia). Grupę docelową w projekcie stanowiły osoby w wieku aktywności zawodowej będące w grupie podwyższonego ryzyka, tj. osoby: - w wieku 50-64 lat bez objawów raka jelita grubego, - w wieku 40 -49 lat bez objawów raka jelita grubego, które miały w rodzinie przynajmniej jednego krewnego pierwszego stopnia (rodzice, rodzeństwo, dzieci) z rakiem jelita grubego, - osoby w wieku 25 - 49 lat pochodzące z rodziny HNPCC lub FAP. W tym przypadku konieczne było skierowanie z Poradni Genetycznej. Grupa docelowa została objęta badaniami przesiewowymi w celu wczesnego wykrycia choroby. Do badania nie kwalifikowały się osoby, które uczestniczyły w badaniu w ciągu ostatnich 10 lat.	4 100
2.	Realizacja programów profilaktycznych opracowanych na szczeblu krajowym pod nadzorem Ministerstwa Zdrowia w zakresie <u>raka piersi</u> , w tym działania zwiększające zgłaszalność na badania profilaktyczne	- aktywni zawodowo mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego (ze szczególnym uwzględnieniem osób powyżej 50 roku życia). Grupę docelową w projekcie stanowiły osoby w wieku aktywności zawodowej będące w grupie podwyższonego ryzyka, tj. kobiety w wieku 50-64 lat, które nie wykonały badania mammograficznego w ciągu ostatnich 2 lat.	5 000

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

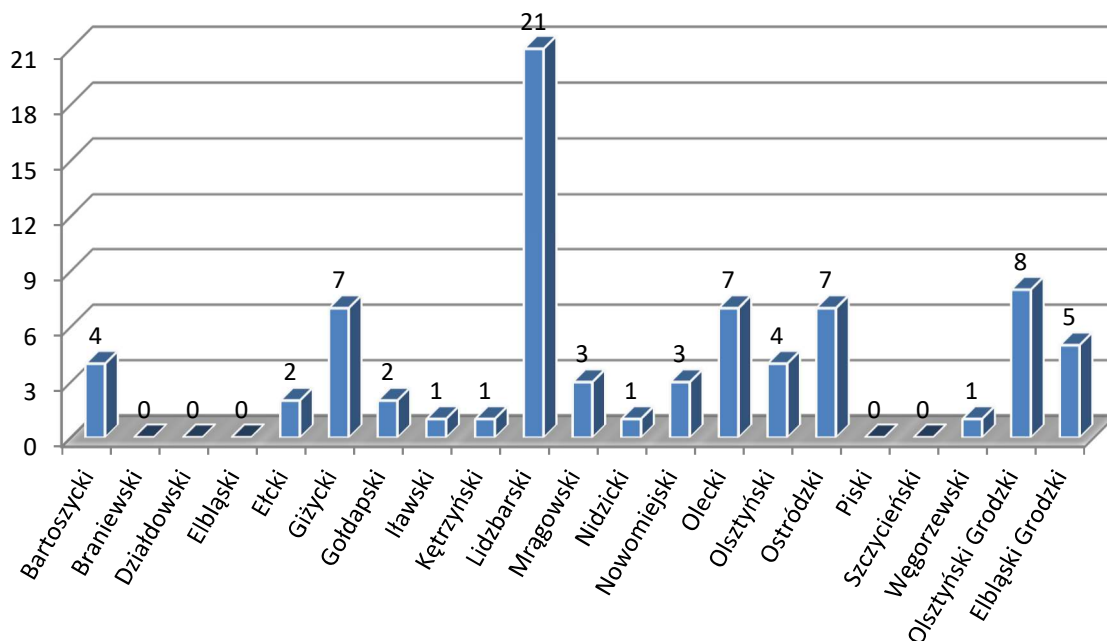
Mając na uwadze znaczenie sportu oraz korzyści wynikające z jego uprawiania przez osoby z niepełnosprawnościami, Samorząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego, w latach 2016-2017 udzielił dotacji Warmińsko – Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych na dofinansowanie 57 masowych imprez sportowych rangi ogólnopolskiej, łącznie na kwotę 150 tys. zł. W imprezach sportowych wzięło udział ok.1600 niepełnosprawnych mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, którzy stanowili prawie 70% wszystkich uczestników. Zorganizowane turnieje, spartakiady i zawody umożliwiły, zarówno niepełnosprawnym jak i pozostałym uczestnikom, aktywne spędzenie wolnego czasu, ich aktywizację społeczną oraz możliwość sportowej rywalizacji bez względu na poziom potencjału sprawnościowego. Ponadto, stanowiły ważny impuls w mobilizowaniu osób zmagających się z niepełnosprawnością do uprawiania czynnego sportu, a przez to, do prowadzenia przez te osoby zdrowszego stylu życia. Wsparciem objęto również niepełnosprawnych sportowców. Dziesięciu z nich otrzymało stypendia sportowe za osiągnięcie wysokich wyników sportowych, na łączną kwotę ponad 56 tys. zł., które umożliwiły zawodnikom utrzymanie prezentowanego poziomu wyników sportowych. Ponadto, Samorząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego w 2016 roku przyznał jedną nagrodę pieniężną niepełnosprawnemu zawodnikowi sportowemu w wysokości 1500 zł.

W latach 2016-2017 całkowita kwota wsparcia przekazana przez Samorząd Województwa na sport osób z niepełnosprawnościami wyniosła ponad 207 tys. zł.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko – mazurskiego

Działania na rzecz stworzenia sprawnego systemu zapobiegania niepełnosprawności podejmowane były również przez powiaty. Profilaktyka niepełnosprawności polegała między innymi na realizacji programów i projektów, dotyczących zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków oraz propagowaniu zdrowego stylu życia.

Wykres 4. Liczba realizowanych programów i projektów, dotyczących zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagujących zdrowy styl życia, w poszczególnych powiatach w 2017 r.

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

W latach 2016-2017 r. na terenie 16 powiatów realizowano 77 lokalnych programów, w których wzięło udział średnio ponad 36 tys. osób. W pięciu powiatach (braniewskim, działdowskim, elbląskim, piskim i szczycieńskim) nie odnotowano działań w tym zakresie. Z uwagi na ogromne znaczenie profilaktyki zdrowotnej w zapobieganiu niepełnosprawności ważne jest zatem, aby wszystkie powiaty systematycznie podejmowały działania na rzecz zapobiegania niepełnosprawności oraz promowały zdrowy styl życia.

Tabela 7. Programy i projekty dotyczące zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagujące zdrowy styl życia

Rok	Liczba programów	Liczba uczestników	Liczba powiatów
2015	76	48 498	14
2016	78	34 129	14
2017	77	38 311	16

Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie

c) działania realizowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia

Narodowy Fundusz Zdrowia Warmińsko – Mazurski Oddział w Olsztynie w latach 2016-2017 sfinansował świadczenia zdrowotne w zakresie profilaktycznych programów zdrowotnych w wysokości ponad 10 mln zł, z których skorzystało średnio ponad 72 tys. osób. Finansowanie świadczeń dotyczyło realizacji 7 programów profilaktycznych: Program badań prenatalnych, Program profilaktyki chorób odytoniowych (w tym POCHP), 3 Programy profilaktyki raka piersi (etap podstawowy w pracowni mobilnej, etap podstawowy w pracowni stacjonarnej, etap pogłębionej diagnostyki)), 2 Programy Profilaktyki raka szyjki macicy(etap diagnostyczny, etap pogłębionej diagnostyki).

Tabela 8. Profilaktyczne programy zdrowotne finansowane przez narodowy Fundusz Zdrowia Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki w Olsztynie

Rok	Liczba programów	Wysokość dofinansowania	Liczba osób korzystających
2015	7	5 741 208,27 zł	86 135
2016	7	5 010 345,69 zł	73 420
2017	7	5 050 053,94 zł	72 306

(Źródło: dane statystyczne Narodowy Fundusz Zdrowia Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki w Olsztynie)

W 2017 roku w porównaniu do roku 2015 zmalała liczba osób korzystających z programów zdrowotnych z powodu ograniczonych środków na ten cel. Z uwagi na ogromne znaczenie profilaktyki zdrowotnej należy nadal podejmować szersze działania na rzecz zapobiegania niepełnosprawności.

4) Podejmowano inicjatywy na rzecz przeciwdziałania wypadkom drogowym, wodnym, przy pracy oraz w gospodarstwach rolnych i domowych.

a) działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego realizowane przez Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego i WORD w Elblągu:

Zadania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego co roku realizuje WORD w Elblągu oraz WORD –Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego w Olsztynie. W latach 2016-2017 w 117 przeprowadzonych akcjach, seminariach, konferencjach i innych formach uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego uczestniczyło średnio około 47,5 tys. mieszkańców, w tym przede wszystkim dzieci i młodzież. Z roku na rok wzrasta liczba podjętych działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego. Najwięcej działań (87) podjęto w 2017 roku, tj. o 64 więcej niż w roku 2015.

Tabela 9. Seminaria, akcje i inne formy uświadamiające na temat bezpiecznego ruchu drogowego zorganizowane przez WORD - Regionalne Centrum BRD w województwie warmińsko-mazurskim i WORD w Elblągu

Rok	Liczba podjętych działań	Liczba uczestników
2015	23	ponad 46 tys.
2016	30	ok. 45 tys.
2017	87	ok. 50 tys.

Źródło: dane statystyczne WORD w Olsztynie/Elblągu

b) działania realizowane przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie

Zadania z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego realizowane były przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie, która zorganizowała i uczestniczyła w szeregu przedsięwzięć mających charakter prewencyjno – kontrolny i wychowawczy. Działania te skierowane były do różnych grup i środowisk użytkowników dróg z terenu województwa warmińsko – mazurskiego.

Tabela 10. Liczba wypadków drogowych w województwie warmińsko – mazurskim

Rok	Liczba wypadków	Liczba poszkodowanych				
		ogółem	Ofiar śmiertelnych		rannych	
			dorośli	dzieci (do 17 roku życia)	dorośli	dzieci (do 17 roku życia)
2015	1 534	2 008	134	6	1 604	265
2016	1 623	2 177	148	10	1 763	256
2017	1 446	1 835	114	4	1 507	210

Źródło: dane statystyczne KWP W Olsztynie

Wg danych otrzymanych od KWP, w latach 2016-2017 odnotowano 3 069 wypadków drogowych, w których poszkodowanych zostało 4 012 osób. Od 2015 roku liczba osób poszkodowanych w wypadkach drogowych zmniejszyła się o 173.

Najczęstsze przyczyny wypadków drogowych to:

- niedostosowanie prędkości do warunków ruchu,
- nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu,
- nieustąpienie pierwszeństwa pieszemu na przejściu dla pieszych,
- niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami,
- nieprawidłowe wyprzedzanie.

W celu przeciwdziałania wypadkom KWP w Olsztynie, podejmowała liczne inicjatywy i przedsięwzięcia edukacyjne na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego. Regularnie organizowano spotkania edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych na ten temat. Ponadto, policjanci Wydziału Prewencji KWP w Olsztynie przeprowadzili spotkania edukacyjne z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego, m. in. w ramach działań profilaktycznych „Bezpieczeństwo to nasza wspólna sprawa”, debaty społeczne pn. „Porozmawiajmy o bezpieczeństwie! Możesz mieć na nie wpływ”, „Do źródeł wiedzy o bezpieczeństwie- Otwarte Jednostki Policji”, „Cała Polska czyta dzieciom” z uczniami i podopiecznymi placówek oświatowych, stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych i ośrodków wsparcia z uczniami i podopiecznymi placówek oświatowych, stowarzyszeń na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ośrodków wsparcia.

Tabela 11. Działania profilaktyczno-wychowawcze na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego przez Policję

Rok	Forma działań	Liczba podjętych działań	Liczba uczestników działania
2016	Działania profilaktyczno-edukacyjne, spotkania, pogadanki, prezentacje, konkursy plastyczne i literackie, debaty	2 933	84 390
2017	Działania prewencyjno-kontrolne, prelekcje, festyny, spotkania edukacyjne, pogadanki, konkursy, debaty społeczne	3 387	395 762

(Źródło: dane statystyczne KWP W Olsztynie)

W latach 2016-2017 podjęto 6320 działań, w tym w przedszkolach i szkołach, w których wzięło udział ponad 480 tys. uczestników, w tym osób z niepełnosprawnościami. Z uwagi na wysoką liczbę wypadków drogowych, jak osób w nich poszkodowanych należy nadal podejmować tego typu przedsięwzięcia.

c) zadania z zakresu przeciwdziałania wypadkom w gospodarstwach rolnych realizowane przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie

Działania z zakresu przeciwdziałania wypadkom w gospodarstwach rolnych, których celem było zwiększenie świadomości rolników dzieci i młodzieży rolników o zagrożeniach występujących w gospodarstwach rolnych oraz poszerzenie wiedzy o bezpieczeństwie i higienie pracy podejmował Oddział Regionalny KRUS w Olsztynie.

KRUS rokrocznie organizował szkolenia z zakresu wiedzy o BHP, w których uczestniczyli rolnicy oraz inne osoby związane ze środowiskiem wiejskim. Odbyły się także spotkania informacyjne – pogadanki dla dzieci i młodzieży. W latach 2016-2017 zorganizowano 525 spotkań i szkoleń, w których udział wzięło ok. 16 tys. osób. W 2017 roku odnotowano znaczący wzrost liczby uczestników spotkań i szkoleń, tj. o 3 208 więcej niż w roku 2015, co przypuszczalnie wpłynęło na zmniejszenie się liczby wypadków o 72 (2015- 919, 2016- 911, 2017- 847).

Tabela 12. Inicjatywy podejmowane przez KRUS O/R w Olsztynie na rzecz przeciwdziałania wypadkom w gospodarstwach rolnych

Rok	Wyszczególnienie	Liczba spotkań	Liczba uczestników
2015	Szkolenia informacyjno- instruktażowe z zakresu wiedzy o bhp dla rolników, sołtysów, uczniów szkół rolniczych, osób związanych ze środowiskiem wiejskim, spotkania informacyjne - pogadanki dla uczniów szkół podstawowych, w gimnazjach, pogadanki podczas wakacji.	242	6 293
2016	Szkolenia informacyjno- instruktażowe z zakresu wiedzy o bhp dla rolników, sołtysów, uczniów szkół rolniczych, osób związanych ze środowiskiem wiejskim, spotkania informacyjne - pogadanki dla uczniów szkół podstawowych, w gimnazjach, pogadanki podczas wakacji ,pogadanki dla młodzieży z OHP.	236	6 429
2017	Szkolenia informacyjno- instruktażowe z zakresu wiedzy o bhp dla rolników, osób związanych ze środowiskiem wiejskim, uczniów szkół rolniczych, szkolenia informacyjne - pogadanki dla uczniów SP, w gimnazjach, pogadanki dla dzieci, konferencje i spotkania informacyjne.	289	9 501

(Źródło: dane statystyczne KRUS O/R w Olsztynie)

Najczęstsze przyczyny wypadków w okresie sprawozdawczym to:

- zły stan nawierzchni podwórzy, ciągów komunikacyjnych (śliski, grząskie, nierówne),
- brak obuwia roboczego lub używanie nieodpowiedniego albo zabrudzonego obuwia,
- niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej czynności,
- nieprawidłowy sposób wchodzenia i schodzenia z maszyn rolniczych, przyczep, wozów, drabin, schodów, podestów, itp.,
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi, środków i przedmiotów pracy,
- niewłaściwe uchwycenie, trzymanie narzędzi i innych przedmiotów pracy,
- niewłaściwy sposób obsługi zwierząt, w tym niezachowanie szczególnej ostrożności przy obsłudze zwierząt szczególnie niebezpiecznych,
- nieużywanie środków ochrony indywidualnej (głowy, twarzy, rak, słuchu),
- niewłaściwe tempo pracy, pośpiech,
- zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem,
- wady konstrukcyjne budynków, schodków, i stanowisk dla zwierząt, niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe, progi w otworach drzwiowych, różnice poziomów nawierzchni, itp.

Pomimo szerokiego zakresu działań na rzecz zapobiegania wypadkom w gospodarstwach rolnych, z uwagi na wysoki wskaźnik wypadków, należy w dalszym ciągu kontynuować działania zmierzające do ograniczenia tego niepokojącego zjawiska.

d) działania na rzecz przeciwdziałania wypadkom przy pracy realizowane przez Okręgowy Inspektorat Pracy Państwowej Inspekcji Pracy w Olsztynie

Tabela 13. Liczba wypadków przy pracy zbadanych przez inspektorów pracy

Rok	Wypadki przy pracy								
	Pojedyncze					Zbiorowe			
	Ogółem	Ogółem pojedyncze	Skutki wypadku			Ogółem zbiorowe	Skutki wypadku		
			Śmiertelne	Ciężkie uszkodzenie ciała	Lekkie		Śmiertelne	Ciężkie uszkodzenie ciała	Lekkie
2015	86	80	9	32	39	6	0	0	6
2016	80	71	13	21	37	9	0	1	8
2017	89	83	6	32	45	6	1	0	6
	Poszkodowani								
2015	120	80	9	32	39	40	0	0	40
2016	106	71	13	21	37	35	0	2	33
2017	99	83	6	32	45	16	2	0	14

(Źródło: dane statystyczne Okręgowego Inspektoratu Pracy Państwowej Inspekcji Pracy w Olsztynie)

W latach 2016-2017 r. inspektorzy pracy zbadali 169 wypadków przy pracy, w wyniku których poszkodowanych zostało 205 osób pracujących. Od 2015 roku liczba osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy zmniejszyła się o 21. Głównym powodem występowania wszystkich wypadków był czynnik ludzki, tj.: zaskoczenie niespodziewanym zdarzeniem a także niedostateczna koncentracja uwagi na wykonywanej pracy.

Problem wysokiej wypadkowości w województwie warmińsko – mazurskim powoduje ciągłą potrzebę działalności profilaktyczno- prewencyjnej mającej na celu popularyzację wiedzy na temat ochrony pracy i bezpiecznych warunków pracy. W ramach ww. działalności rokrocznie systematycznie organizowano m. in. spotkania z pracodawcami, organizacjami pracowników służby bhp, prezentowano problematykę na konferencjach, sympozjach i targach, udzielano wypowiedzi dla mediów, wydawano publikacje w prasie specjalistycznej.

Ponadto, w latach 2016-2017 OIP podejmował szereg działań na rzecz osób niepełnosprawnych lub z ich udziałem, o charakterze kontrolno- nadzorczym w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, prawnej ochrony pracy oraz profilaktyczno- prewencyjnym. W wyniku 196 kontroli przeprowadzonych u 182 pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne, inspektorzy wydali nakazy i polecenia mające na celu likwidację zagrożeń wypadkowych i chorobowych oraz przywrócenie praworządności w stosunkach pracy. W wyniku realizacji 462 decyzji poprawiono warunki pracy dla 3 261 pracowników niepełnosprawnych. Natomiast, na 238 wniosków zawartych w wystąpieniach, regulujących nieprawidłowości potwierdzono wykonanie 198 wniosków dotyczących 2494 osób. Efektem tych działań było m. in. zabezpieczenie i oznakowanie miejsc niebezpiecznych w rejonie wykonywanych prac, przystosowanie i wyposażenie pomieszczeń higieniczno- sanitarnych, itp.

Natomiast, konsekwencją poważniejszych nieprawidłowości, mających znamiona wykroczeń przeciwko prawom pracownika było ukaranie 15 sprawców mandatami na łączną kwotę ponad 15 tys. zł (postawiono w nich 18 zarzutów naruszenia praw pracowników niepełnosprawnych).

e) działania Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Organizacją działań związanych z przeciwdziałaniem wypadkom wodnym zajmowało się Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Warmińsko – Mazurskiego. Według danych WOPR na terenie Województwa Warmińsko – Mazurskiego co roku dochodzi do ok. 50 wypadków wodnych ze skutkiem śmiertelnym. Najczęstszą przyczyną tych wypadków był alkohol, brawurowe i nieostrożne zachowanie na wodzie, niewystarczające umiejętności sprzętu motorowodnego, trudne warunki atmosferyczne.

Tabela 14. Wypadki wodne w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba wypadków wodnych ze skutkiem śmiertelnym
2015	50
2016	46
2017	50

(Źródło: dane statystyczne Wodnego Pogotowia Ratunkowego Województwa Warmińsko – Mazurskiego)

W celu zapobiegania wypadkom WOPR co roku podejmował działania: pogadanki i pokazy z elementami Kwalifikowanej Pierwszej Pomocy ratownictwa wodnego i sprzętu używanego w ratownictwie wodnym w oddziałach WOPR. Tematem przewodnim spotkań był bezpieczny wypoczynek nad wodą. W latach 2016-2017 łącznie w 73 tego typu inicjatywach (2017- 35, 2016 r.- 38), uczestniczyło ok. 40 tys. osób.

f) działania samorządu województwa warmińsko - mazurskiego

W profilaktyce i ograniczaniu niepełnosprawności bardzo duże znaczenie ma również zapobieganie wypadkom, w tym m. in. podejmowanie skutecznych działań zmierzających do ograniczenia liczby wypadków drogowych, których następstwem może być niepełnosprawność. Zajęcia z zakresu udzielania pierwszej pomocy realizowała w 2016 roku Szkoła Policealna w Ełku, higieny jamy ustnej, dietyki, a także zdrowego stylu życia . Jej nauczyciele wzięli udział w Turnieju Wiedzy o Ruchu Drogowym, organizowanym przez Starostwo Powiatowe w Ełku, zaś uczniowie, przygotowywali się do pomocy osobom z niepełnosprawnością ruchową, w szczególności poruszającym się na wózkach inwalidzkich. W sumie w działaniach tych uczestniczyło 80 osób.

5) Opracowano i wdrażano lokalne programy i inicjatywy ochrony zdrowia psychicznego

Zadania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi w głównej mierze realizowane są przez Środowiskowe Domy Samopomocy, które świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Tabela 15. Środowiskowe Domy Samopomocy w województwie warmińsko – mazurskim

Rok	Liczba Środowiskowych Domów Samopomocy	Liczba miejsc		
		ogółem	w tym liczba miejsc	
			dziennych	całodobowych
2015	66 ŚDS + 4 filia	3 343	3 281	62
2016	70 ŚDS + 4 filia	3 561	3 493	68
2017	71 ŚDS + 4 filia	3 701	3 631	70

(Źródło: dane statystyczne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie)

Na koniec 2017 r. w województwie warmińsko – mazurskim odnotowano 71 ośrodków wsparcia w formie Środowiskowych Domów Samopomocy i 4 filie, w których jest 3 631 miejsc dziennych i 70 miejsc całodobowych. W porównaniu do roku 2015 ich liczba zwiększyła się o pięć. Jednak, z uwagi na wysoką liczbę osób z zaburzeniami psychicznymi oraz rozmiar potrzeb w zakresie zapewnienia tym osobom wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej, a także innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, ich liczba jest nadal niewystarczająca.

a) działania samorządu województwa warmińsko – mazurskiego:

W celu zwiększenia dostępu do informacji na temat możliwości korzystania z opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym mieszkańców województwa warmińsko – mazurskiego dotkniętych zaburzeniami psychicznymi dystrybuowano i upowszechniano opracowany w 2014 r. „Przewodnik o dostępnych formach: opieki zdrowotnej, pomocy społecznej, aktywizacji zawodowej, opieki w stanach kryzysu psychicznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzin oraz sytuacji kryzysowych w województwie warmińsko – mazurskim”.

W latach 2016-2017 w ramach działań na rzecz promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym Samorząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego oraz jego jednostki organizacyjne zrealizowały nw. przedsięwzięcia:

1. Departament Zdrowia zorganizował w 2016 r. seminarium, pt. „Depresja nie jedną ma twarz”. Odbiorcami spotkania byli pedagodzy szkół gimnazjalnych i domów dziecka, przedstawiciele samorządów lokalnych, zakładów penitencjarnych oraz pracodawców. Łącznie w seminarium wzięło udział ponad 140 osób. Ponadto, w zakresie profilaktyki, wczesnego wykrywania i rehabilitacji zaburzeń ze spektrum autyzmu u dzieci i młodzieży, opracowany został w 2017 r. Program Polityki Zdrowotnej na lata 2018-2020 skierowany do grona rodziców i opiekunów dzieci w wieku 0-17 lat oraz pochodzących z rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie.
2. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w latach 2016-2017 udzielił wsparcia (w łącznej wysokości 32 tys. zł):
 - Stowarzyszeniu Wspierania Działań na Rzecz Osób potrzebujących Pomocy „DROGA” w Olsztynku- Program postrehabilitacyjny adresowany do osób uzależnionych od narkotyków po ukończonym podstawowym procesie leczenia,
 - Warmińsko-Mazurskiemu Stowarzyszeniu Pomocy Rodzinie „SUKURS”- Program Rozwoju osobistego dla osób uzależnionych od narkotyków po ukończonym procesie leczenia oraz program profilaktyczno-edukacyjny dla rodzin z problem zagrożenia narkomanią i uzależnienia od narkotyków,
 - Poradni Profilaktyczno-Konsultacyjnej w Olsztynie „MONAR” na prowadzenie działań związanych z postrehabilitacją osób uzależnionych. W ww. zadaniach uczestniczyło 76 osób.

Ponadto, zrealizowano szkolenia dla kadr jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa (m. in. dla pracowników pracujących z podopiecznymi zaburzonymi psychicznie): „Uwarunkowania zaburzeń w kontaktach interpersonalnych osób starszych, psychicznie chorych, niepełnosprawnych intelektualnie z opiekunami i rodziną”, „Metody pracy z trudnym klientem”, „Praca z osobą z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobami starszymi”, „Nowoczesne metody zarządzania projektem w pomocy społecznej”, „Uzależnienia-problem całej rodziny”, „Zarządzanie emocjami, przeciwdziałanie wypalaniu zawodowemu- trening motywacyjny”. Łącznie w ww. szkoleniach uczestniczyło 172 osoby.

Zorganizowano również spotkania tematyczne:

- Seminarium poświęcone problemowi zagrożenia używania dopalaczy w województwie warmińsko-mazurskim,
 - Wojewódzka konferencja promująca „dobre praktyki” z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami „Wektory uzależnień- alkoholizm i narkomania na przełomie 25 lat”, w których łącznie uczestniczyły 143 osoby.
3. Podmioty realizujące działania w zakresie uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonały zadania na rzecz profilaktyki o łącznej wartości prawie 895 tys. zł, dla 623 uczestników. Dofinansowano projekty inwestycyjne, zakup wyposażenia dla osób poddających się terapii uzależnienia od alkoholu oraz szkolenia specjalistyczne dla

personelu, zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień. Szczegółowe zestawienie przedsięwzięć zawarto w Tabeli nr 16.

Tabela 16. Zadania zrealizowane w latach 2016 -2017 w zakresie promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym.

Lp.	Rok	Nazwa zadania	Odbiorca	Liczba uczestników	Wartość przedsięwzięcia (zł)
a)	2016	Dofinansowanie i realizacja zadań inwestycyjnych oraz zakup wyposażenia do Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu w Wojewódzkim Zespole Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	42	82 200
	2017			42	130 800
b)	2016	Dofinansowanie szkoleń specjalistycznych dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień z województwa warmińsko-mazurskiego	Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu	76	24 000
c)		Modernizacja budynku mieszkalnego pacjentów cz. I. „Modernizacja poddasza” w Ośrodku Rehabilitacji Uzależnionych „Doren” im. Berty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu		16	150 000
d)	2017	Dofinansowanie zakupu wyposażenia do stołówki, pomieszczeń mieszkalnych i korytarzy (tj. krzesła, szafy, regały, biurka, tapczany, półki, stoliki, lodówka, itp.) oraz przeprowadzenie szkolenia specjalistycznego z zakresu psychoterapii uzależnień dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień z województwa warmińsko-mazurskiego		20	70 000
e)	2016	Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim oraz organizacja Wojewódzkiej konferencji FAS	Szpital Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie	99	68 198
f)	2017	Dofinansowanie kosztów związanych z przygotowaniem do uruchomienia windy oraz z jej uruchomieniem w Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku		130	69 677
			198	300 000	

(Źródło: dane statystyczne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie)

4. Uczniowie Szkoły Policealnej im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu w 2016 r. wsparli Stowarzyszenie „Pro Familia” w działaniach organizacyjno-logistycznych oraz w zakresie obstawy medycznej podczas konferencji „Solidarni z osobami chorymi psychicznie – przejdźmy przez otwarte drzwi”, którą zorganizowano w Ratuszu Staromiejskim w Elblągu ramach obchodów dnia solidarności z osobami chorymi na schizofrenię. W przedsięwzięciu, wzięli udział przedstawiciele środowiska osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, ich rodzin i otoczenia, terapeuci oraz mieszkańcy miasta Elbląg – łącznie 200 osób. Działanie to przyczyniło się do wzrostu wśród jego uczestników wiedzy na temat funkcjonowania w społeczeństwie osób chorych psychicznie, zdobycia doświadczenia w zakresie zaspokajania potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a także do integracji z tymi osobami.

b) działania samorządów powiatów:

Działania w zakresie ochrony zdrowia psychicznego podejmowane były również przez samorządy powiatów. W 2016-2017 na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 3 powiatach (elbląskim, gołdapskim, iławskim) wdrażano 3 powiatowe programy ochrony zdrowia psychicznego. Z końcem 2016 roku zakończył się Program Ochrony Zdrowia Psychicznego Powiatu Elbląskiego na lata 2012-2016. Dodatkowo w powiecie mrągowskim wdrażano „Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Gminy Miasto Mrągowo na lata 2016-2020”.

W okresie sprawozdawczym na terenie 8 powiatów (bartoszyckim, elbląskim, giżyckim, gołdapskim, mrągowskim, nowomiejskim, szczycieńskim, olsztyńskim grodzkim) realizowano rocznie 17 lokalnych programów i projektów, w zakresie ochrony zdrowia psychicznego, w których uczestniczyło łącznie ponad 4,7 tys. osób. W pozostałych powiatach nie odnotowano tego typu inicjatyw.

Tabela 17. Lokalne programy i projekty realizowane w zakresie ochrony zdrowia psychicznego

Rok	Liczba lokalnych programów/projektów	Liczba uczestników	Liczba powiatów
2016	12	6 538	7
2017	22	2 956	8

Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie

Ponadto, w ramach programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Oparcie Społeczne dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi”, w latach 2016-2017 w województwie warmińsko- mazurskim zrealizowano 5 projektów na łączną kwotę dofinansowania blisko 298 tys. zł.

W 2017 roku:

- „Oparcie społeczne dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi z województwa Warmińsko-Mazurskiego II” (Caritas Diecezji Ełckiej),
- „PKP-Pensjonat Krótkiego Pobytu” (Polskie stowarzyszenie na Rzecz osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Elblągu),
- „Kompleksowe wsparcie osób z autyzmem i zespołem Aspergera i ich rodzin” (Stowarzyszenie Wyjątkowe Serce).

W 2016 roku:

- „Oparcie społeczne dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi z województwa Warmińsko-Mazurskiego” (Caritas Diecezji Ełckiej),
- „Aktywni i otwarci na Świat” (Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olsztynie).

Z uwagi na szeroką skalę występowania w społeczeństwie chorób i zaburzeń psychicznych należy inicjować opracowywanie i wdrażanie tego typu programów i projektów w każdym powiecie.

Tabela 18. WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Liczba		
		2015 r.	2016 r.	2017 r.
1	Liczba dzieci objętych działaniami na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych.	b.d.	2 061	2 091
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały w środowisku lokalnym z obiektów służących rehabilitacji, wspartych m. in. ze środków PFRON i w ramach RPO WiM 2014-2020.	ponad 400	ponad 10 tys. osób	ponad 2 tys. osób
3	Liczba uczestników wdrożonych lokalnych programów i projektów dotyczących niepełnosprawności i ograniczania jej skutków.	ponad 69 tyś.	blisko 74 tys. osób	blisko 51 tys. osób
4	Liczba uczestników realizowanych programów i inicjatyw w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.	ponad 10 tys. osób (w tym 1 358 osób z zaburzeniami psychicznymi)	ponad 8 tys. osób (w tym 948 osób z zaburzeniami psychicznymi)	ponad 6 tys. osób (w tym 1 114 osób z zaburzeniami psychicznymi)
5	Liczba osób z niepełnosprawnościami, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym.	2 729	2 742	3 251

3. Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.

Cel ogólny: Zwiększenie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w życiu społecznym.

Proces aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami jest trudny i wielopłaszczyznowy. Wymaga zaangażowania państwa, samorządu terytorialnego, organizacji społecznych i rodzin tych osób, aby wyeliminować niepożądane zjawiska takie jak odrzucenie, alienacja czy marginalizacja. Postępujące zagrożenie wykluczeniem społecznym różnych grup, a szczególnie osób z niepełnosprawnością wymaga podejmowania skutecznych działań na rzecz poprawy jakości ich życia, uspołecznienia i aktywizacji w lokalnym środowisku.

W związku z powyższym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2016-2017 angażował się w proces aktywizacji społecznej poprzez działania zmierzające do stworzenia systemu wsparcia tych osób. Miały one bezpośredni wpływ na rozwój infrastruktury społecznej umożliwiającej korzystanie z usług rehabilitacyjnych oraz wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami w dostępie do kultury, turystyki i rekreacji. Zadania, w tym zakresie realizowane były przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki, oraz Biuro Dialogu Społecznego i Pożytku Publicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, a także jednostki organizacyjne Samorządu Województwa, w tym m.in. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu i Olsztynie, Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie oraz Szkołę Policealną im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu.

Cel realizowano poprzez następujące zadania:

1) Podejmowano działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowane w ramach RPO WiM 2014–2020, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji.

W celu zwiększenia udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej prowadził działania, w ramach Priorytetu XI RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowane ze środków EFS, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji mające na celu przywrócenie osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz społecznej integracji.

W okresie sprawozdawczym realizowano 106 projektów, w których objętych wsparciem jest 1 921 osób z niepełnosprawnością. Łączna wartość dofinansowania tych projektów to ponad 113 mln. zł. Wśród nich 21 projektów jest skierowanych w 100 % do osób z niepełnosprawnościami (wsparciem w ramach tych projektów objętych jest 891 osób), a ich łączna wartość wynosi ponad 16 mln. zł. Ogółem wsparciem objętych jest ponad 8 400 beneficjentów ostatecznych.

Tabela 19. Projekty w zakresie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach RPO WiM 2014-2020.

Lp.	Nazwa projektu	Realizator (siedziba)	Partner	Środki przekazane w 2016 i 2017 r. na realizację zadania	Ogólna liczba uczestników i/lub beneficjentów	Liczba osób niepełnosprawnych objętych projektem	Wsparte otoczenie (rodzina, opiekunowie lub instytucje)	Efekty	Zastosowane w projekcie usługi/wsparcie/ zajęcia aktywizacyjno-integracyjne i ich charakter: zawodowy/społeczny /edukacyjny/zdrowotny
1.	EKO WYMIATACZE - aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnospra	STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "SPRAWNIEJSI" ul. Rawska 16a 82-300 Elbląg	+ Gmina Milejewo + Eko-Wymiatacze Spółdzielnia Socjalna	2017: 70 192,31 zł	18 osób	18 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 9 os Zatrudnieniowa 3 os	- społeczny: poradnictwo psychologiczne, zajęcia rozwijające sprawność psychoruchową - zawodowy: praktyki zawodowe - edukacyjny: warsztaty podnoszące praktyczną wiedzę i umiejętności

Raport z monitoringu wdrażania w latach 2016-2017
„Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”

	wnych w Elblągu, Gminie Elbląg i Gminie Milejewo								poruszania się po rynku pracy, trener pracy, szkolenia
2.	Pokonujemy ograniczenia w drodze do zatrudnienia.	GRUPA DORADCZA WOJCIECHOWSKI & PARTNERZY, CONSULTING - DORADZTWO – SZKOLENIA ul. Mazurska 16/5 11-400 Kętrzyn	-----	2017: 25 828,10 zł	10 osób	10 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 5 os Zatrudnieniowa 3 os	- <u>społeczny</u> ; warsztaty psychologiczne-społeczne, poradnictwo psychologiczne, <u>zatrudnieniowy</u> ; poradnictwo zawodowe, staże zawodowe, pośrednictwo pracy <u>edukacyjny</u> ; szkolenia i warsztaty zawodowe
3.	Przełamując fale	FUNDACJA ARCHIPELAG INNOWACJI SPOŁECZNYCH ul. 1 Maja 14/62c 11-130 Ormeta	+ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szczytnie + Powiat kętrzyński	2017: 77 930,40 zł	40 osoby	40 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 19 os Zatrudnieniowa 5 os	- <u>społeczny</u> ; indywidualna pomoc psychologiczna, <u>zatrudnieniowy</u> ; doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, staże zawodowe <u>edukacyjny</u> ; kursy i szkolenia zawodowe
4.	Ruszamy do pracy	STOWARZYSZENIE INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH SION W BARTOSZYCACH ul. Generała Bema 51A 11-200 Bartoszyce	-----	2017: 42 421,80 zł	30 osób	30 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 14 os Zatrudnieniowa 4 os	- <u>społeczny</u> ; warsztaty z zakresu nabywania umiejętności i kompetencji społecznych <u>zatrudnieniowy</u> ; staże zawodowe, wsparcie trenera pracy <u>edukacyjny</u> ; warsztaty z zakresu nabywania umiejętności i kompetencji zawodowych, kursy i szkolenia zawodowe
5.	Niepełnosprawni aktywni na rynku pracy	PROJECT HUB SP. Z O.O. ul. Trzcianecka 3e 60-434 Poznań	+ Magnus sp. z o.o.	2017: 150 000,00 zł	30 osób	30 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 14 os Zatrudnieniowa 4 os	- <u>społeczny</u> ; trening umiejętności społecznych, wsparcie psychologa, trening ekonomiczny, wsparcie mediatora i prawnika <u>zatrudnieniowy</u> ; indywidualne doradztwo zawodowe, staże zawodowe, wsparcie trenera pracy <u>edukacyjny</u> ; wsparcie brokera edukacyjnego, kursy i szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe
6.	Włączeni niepełnosprawni	INTEGRACYJNY KLUB SPORTOWY "ATAK" ul. Robotnicza 68 82-300 Elbląg	-----	2017: 137 745,00 zł	16 osób	16 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 5 os Zatrudnieniowa 2 os	- <u>społeczny</u> ; zajęcia, w zakresie wzmocnienia kompetencji społecznych, komunikacyjnych, współpracy z grupą, radzenia sobie w sytuacjach trudnych, <u>zatrudnieniowy</u> ; praktyczna nauka zawodu <u>edukacyjny</u> ;
7.	LOKALNIE SPRAWNI. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych z wybranych gmin w powiatach elbląskim i braniewskim.	INSTYTUT WIEDZY I ROZWOJU ELŻBIETA IWANIEC ul. Zygmunta Augusta 18/206 76-200 Słupsk	+ EDUGIKA-CENTRUM SZKOLENIOWE KRZYSZTOF DĄBROWSKI + CHRZEŚCIJAŃSKA MISJA POMOCY LUDZIOM UZALEŻNIONYM "NOWA NADZIEJA" ODDZIAŁ W OLSZTYNIE	2017: 8 197,20 zł	44 osoby	44 osoby		Efektywność społeczno-zatrudnieniowa os Zatrudnieniowa os	- <u>społeczny</u> ; <u>zatrudnieniowy</u> ; <u>edukacyjny</u> ;
8.	TWOJA SZANSA. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych z wybranych gmin w powiatach lidzbarskim i bartoszyckim.	INSTYTUT WIEDZY I ROZWOJU ELŻBIETA IWANIEC ul. Zygmunta Augusta 18/206 76-200 Słupsk	+ TECHPAL SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ + CHRZEŚCIJAŃSKA MISJA POMOCY LUDZIOM UZALEŻNIONYM "NOWA NADZIEJA" ODDZIAŁ W OLSZTYNIE	2017: 7 484,40 zł	44 osoby	44 osoby	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 15 os Zatrudnieniowa 6 os	- <u>społeczny</u> ; zajęcia w zakresie wzmocnienia umiejętności interpersonalnych <u>zatrudnieniowy</u> ; indywidualne wsparcie coacha <u>edukacyjny</u> ; indywidualne kursy i szkolenia zawodowe, grupowe kursy i szkolenia zawodowe, staże zawodowe
9.	Droga w przyszłość	EDUKACYJNA SZANSA AZIRO ul. Różowa 16 10-149 Olsztyn	-----	2017: 33 618,12 zł	20 osób	20 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 7 os	- <u>społeczny</u> ; spotkania/kursy/szkolenia w zakresie umiejętności

*Raport z monitoringu wdrażania w latach 2016-2017
„Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”*

								Zatrudnieniowa 3 os	komunikacyjnych/ interpersonalnych zatrudnieniowy ; indywidualne pośrednictwo pracy, staże zawodowe edukacyjny ; kursy/szkolenia zawodowe
10.	Centrum Aktywności II	WARMIŃSKO- MAZURSKI SEJMIK OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNY CH al. Aleja Marszałka Józefa Piłsudskiego 7/9 lok. 14 10-575 Olsztyn	-----	2017: 39 004,40	60 osób	60 osób	Realizacja konsultacji dla pracodawców w u których realizowany jest staż na temat tworzenia miejsc pracy, dostosowani a/ tworzenia stanowisk dla ON, informacje na temat możliwości pozyskiwania środków, doradztwo, praktyczne wskazówki na temat koniecznych zmian.	Efektywność społeczno- zatrudnieniowa 21 os Zatrudnieniowa 8 os	społeczny ; doradztwo psychologiczne, wsparcie doradcy całościowego (określenie zainteresowań i predyspozycji edukacyjnych i zawodowych, praca nad zwiększeniem świadomości na temat kompetencji zawodowych, opracowanie profilu zawodowego, wsparcie w samodzielnym podejmowaniu decyzji edukacyjno – zawodowych, opracowanie ścieżki edukacyjno – zawodowej) zatrudnieniowy ; staże zawodowe edukacyjny ; szkolenia zawodowe
11.	Aktywizuj się z ERKONem - aktywizacja społeczno- zawodowa osób z niepełnospra- wnością	ELBLĄSKA RADA KONSULTACYJNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNY CH ul. Związku Jaszczurczego 15 82-300 Elbląg	-----	2017: 63 540,00 zł	60 osób	60 osób	Zwrot kosztów pieki nad osobami zależnymi	Efektywność społeczno- zatrudnieniowa 21 os Zatrudnieniowa 8 os	społeczny ; indywidualne i grupowe wsparcie psychologiczne, specjalistyczne poradnictwo prawne zatrudnieniowy ; wsparcie doradcy zawodowego, trening pracy, life i job coaching, staże zawodowe edukacyjny ; szkolenia zawodowe
12.	Aflatoun drogowskaze m do pracy	FUNDACJA ELBLĄG - FUNDUSZ LOKALNY REGIONU ELBLĄSKIEGO ul. Związku Jaszczurczego 17 82-300 Elbląg	+ Powiatowy Urząd Pracy w Elblągu + Pomorska Grupa Doradcza	2016: 187 269,00 zł 2017: 257 681,00 zł	90 osób	90 osób	Asystent ON, przewodnik ON, osoba sprawująca opiekę nad osobą zależną	Efektywność społeczno- zatrudnieniowa 45 os zatrudnieniowa 14 os	społeczny ; program edukacyjny, poradnictwo obywatelskie, aktywizacja społeczna, indywidualne wsparcie psychologiczne zatrudnieniowy ; doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy, spotkania z przedstawicielami różnych form zatrudnienia, szkolenia zawodowe sżyte na miarę, treningi pośrednictwa pracy, indywidualne wsparcie doradcy edukacyjny ; warsztaty interpersonalne
13.	Aktywni razem	REGIONALNE CENTRUM WOLONTARIATU W ELBLĄGU ul. Związku Jaszczurczego 17/26 82-300 Elbląg	-----	2017: 43 358,75 zł	9 osób	9 osób	-----	Efektywność społeczno- zatrudnieniowa 3 os Zatrudnieniowa 1 os	społeczny ; poradnictwo prowadzone przez psychologa i doradcę zawodowego z zakresu m.in. komunikacji interpersonalnej, kultury zachowania (psycholog), higieny osobistej, postaw społecznych (doradca zawodowy), zajęcia psychoruchowe, edukacyjny ; warsztaty grupowe o tematyce zawodowej – autoprezentacja, dokumenty aplikacyjne, prawa i obowiązki pracownika, zatrudnienie w przedsiębiorstwie ekonomii społecznej, kursy zawodowe
14.	Klub Integracji Społecznej "ATAK"	INTEGRACYJNY KLUB SPORTOWY "ATAK" ul. Robotnicza 68 82-300 Elbląg	-----	2017: 67 356,25 zł	30 osób	30 osób	-----	Efektywność społeczno- zatrudnieniowa 11 os Zatrudnieniowa 4 os	społeczny ; warsztaty motywacyjne, zajęcia psychoruchowe, sportowy obóz integracyjny zatrudnieniowy ; staże zawodowe edukacyjny ; kursy i szkolenia zawodowe
15.	Aktywni od zaraz	STOWARZYSZENIE AKTYWNEGO WSPIERANIA GOSPODARKI ul. Piękna 56a/3 50-506 Wrocław	+ Centrum Andrzej Ryszard Szope	2017: 134 196,00 zł	90 osób	90 osób	-----	Efektywność społeczno- zatrudnieniowa 31 os Zatrudnieniowa 11 os	społeczny ; wsparcie psychologiczne zatrudnieniowy ; poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, staże zawodowe edukacyjny ; szkolenia zawodowe

*Raport z monitoringu wdrażania w latach 2016-2017
„Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”*

16.	ATAKUJEMY i eliminujemy bariery niepełnosprawności	INTEGRACYJNY KLUB SPORTOWY "ATAK" ul. Robotnicza 68 82-300 Elbląg	-----	2017: 28 630,00 zł	20 osób	20 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 11 os Zatrudnieniowa 5 os	<u>społeczny</u> ; wsparcie psychologa <u>zatrudnieniowy</u> ; praktyki zawodowe <u>edukacyjny</u> ; kursy i szkolenia zawodowe oraz wzmacniające kompetencje miękkie
17.	Aktywni niepełnosprawni. Nowy cel, nowa praca, nowe życie.	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA „RUCZAJ” ul. Robotnicza 68 82-300 Elbląg	-----	2017: 58 980,00 zł	20 osób	20 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 12 os Zatrudnieniowa 5 os	<u>społeczny</u> ; wsparcie psychologa i doradcy zawodowego <u>zatrudnieniowy</u> ; praktyki zawodowe <u>edukacyjny</u> ; kursy i szkolenia zawodowe
18.	Z Aflatounem w przyszłość	FUNDACJA ELBLĄG - FUNDUSZ LOKALNY REGIONU ELBLĄSKIEGO ul. Związku Jaszczurczego 17 82-300 Elbląg	+ Powiatowy Urząd Pracy w Elblągu + Pomorska Grupa Doradcza	2017: 166 002,00 zł	60 osób	60 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 28 os Zatrudnieniowa 8 os	<u>społeczny</u> ; indywidualne wsparcie psychologiczne, poradnictwo prawno-specjalistyczne i społeczno-obywatelskie <u>zatrudnieniowy</u> ; doradztwo zawodowe, staże zawodowe, trening i pośrednictwo pracy <u>edukacyjny</u> ; szkolenia zawodowe
19.	W pełni sprawni do pracy	STOWARZYSZENIE INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH SION W BARTOSZYCACH ul. Generała Bema 51A 11-200 Bartoszyce	+ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bartoszycach + EL-MOP Elżbieta Lipka	2017: 157 822,33 zł	30 osób	30 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 17 os Zatrudnieniowa 7 os	<u>społeczny</u> ; warsztaty z zakresu nabywania umiejętności i kompetencji społecznych <u>zatrudnieniowy</u> ; warsztaty z zakresu nabywania umiejętności i kompetencji zawodowych, wsparcie trenera pracy, staż zawodowy <u>edukacyjny</u> ; kursy zawodowe
20.	Indywidualna i kompleksowa aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami z woj. warmińsko-mazurskiego.	FUNDACJA AKTYWNEJ REHABILITACJI „FAR” ul. Łowicka 19 02-574 Warszawa	-----	2017: 300 000,00 zł	120 osób	120 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 67 os Zatrudnieniowa 30 os	<u>społeczny</u> ; wsparcie psychologiczne <u>zatrudnieniowy</u> ; pośrednictwo pracy, wsparcie doradcy zawodowego i trenera pracy <u>edukacyjny</u> ; szkolenia zawodowe
21.	Daj sobie szansę - program integracji społeczno-zawodowej 50 niepełnosprawnych mieszkańców MOF Olsztyna zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	AL EDUKACJA LENA ANDRZEJEWSKA CENTRUM SZKOLENIOWO-DORADCZE ul. 11 Listopada 7 64-600 Oborniki	+ Centrum Edukacyjne Technik Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	2017: 94 507,50 zł	50 osób	50 osób	-----	Efektywność społeczno-zatrudnieniowa 17 os Zatrudnieniowa 6 os	<u>społeczny</u> ; trening kompetencji i umiejętności społecznych, poradnictwo psychologiczne <u>zatrudnieniowy</u> ; staże zawodowe, zatrudnienie wspomagane, pośrednictwo pracy <u>edukacyjny</u> ; szkolenia zawodowe

2) Realizowano kompleksowe usługi aktywizacyjno-integracyjne na rzecz rodzin, których członkami są osoby z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowane w ramach RPO WiM 2014–2020.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w latach 2016-2017 w ramach kompleksowych usług aktywizacyjno-integracyjnych na rzecz rodzin, których członkami są osoby z niepełnosprawnościami, realizował m.in. projekty w zakresie usług aktywizacyjno-integracyjnych na rzecz rodzin, których członkami są osoby z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach RPO WiM 2014-2020. W okresie sprawozdawczym realizowano 2 projekty, w których planowanych do objęcia wsparciem jest 55 osób z niepełnosprawnościami (na dzień dzisiejszy wsparciem objętych zostało 21 osób).

Łączna wartość dofinansowania tych projektów to 1 002 452,50 mln zł. W ramach projektów realizowane są następujące działania:

- poradnictwo specjalistyczne: prawne i rodzinne,
- wsparcie psychologiczne,
- warsztaty i treningi z zakresu opieki nad osobami niesamodzielnymi,
- edukacja rodziców/opiekunów osób niepełnosprawnych,
- grupowa terapia dla osób niesamodzielnych i/lub niepełnosprawnych,
- usługi wspierające integrację rodzin ze środowiskiem lokalnym (w tym tworzenie klubów samopomocowych,
- wsparcie asystenta osoby niepełnosprawnej.

3) Zintensyfikowano działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych.

a) działania Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Informacje na temat organizacji kształcenia osób niepełnosprawnych w placówkach oświatowych województwa warmińsko-mazurskiego uzyskano z Kuratorium Oświaty w Olsztynie. Z przedstawionych danych wynika, że kształcenie osób niepełnosprawnych odbywa się w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych i policealnych.

Tabela 20. Edukacja niepełnosprawnych dzieci i młodzieży w województwie warmińsko-mazurskim

Rodzaj placówki	Liczba placówek				Liczba dzieci i młodzieży							
					ogółem				w tym z niepełnosprawnością			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Przedszkola*	b.d.	808	816		37 870	42 436	45 610		784	896	1 034	
Szkoła podstawowa	538	533	569		93 587	85 807	98 151		3 346	3 566	4 418	
Gimnazjum i oddziały gimnazjalne	317	311	316		42 938	41 817	27 535		2 290	2 326	1 657	
Szkoła ponadgimnazjalna**	503	379	522		60 316	49 502	56 534		1 104	1 613	1 607	
Szkoła policealna	b.d.	b.d.	b.d.		b.d.	8 430	b.d.		b.d.	13	b.d.	
Razem	2 160	2 031	2 223		234 711	227 992	227 830		7 524	8 431	8 716	

* przedszkola, oddziały przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego, punkty przedszkolne,

**liceum ogólnokształcące, profilowane, ogólnokształcące uzupełniające, technikum, technikum uzupełniające, szkoła przysposabiająca do zawodu uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną niepełnosprawnością.

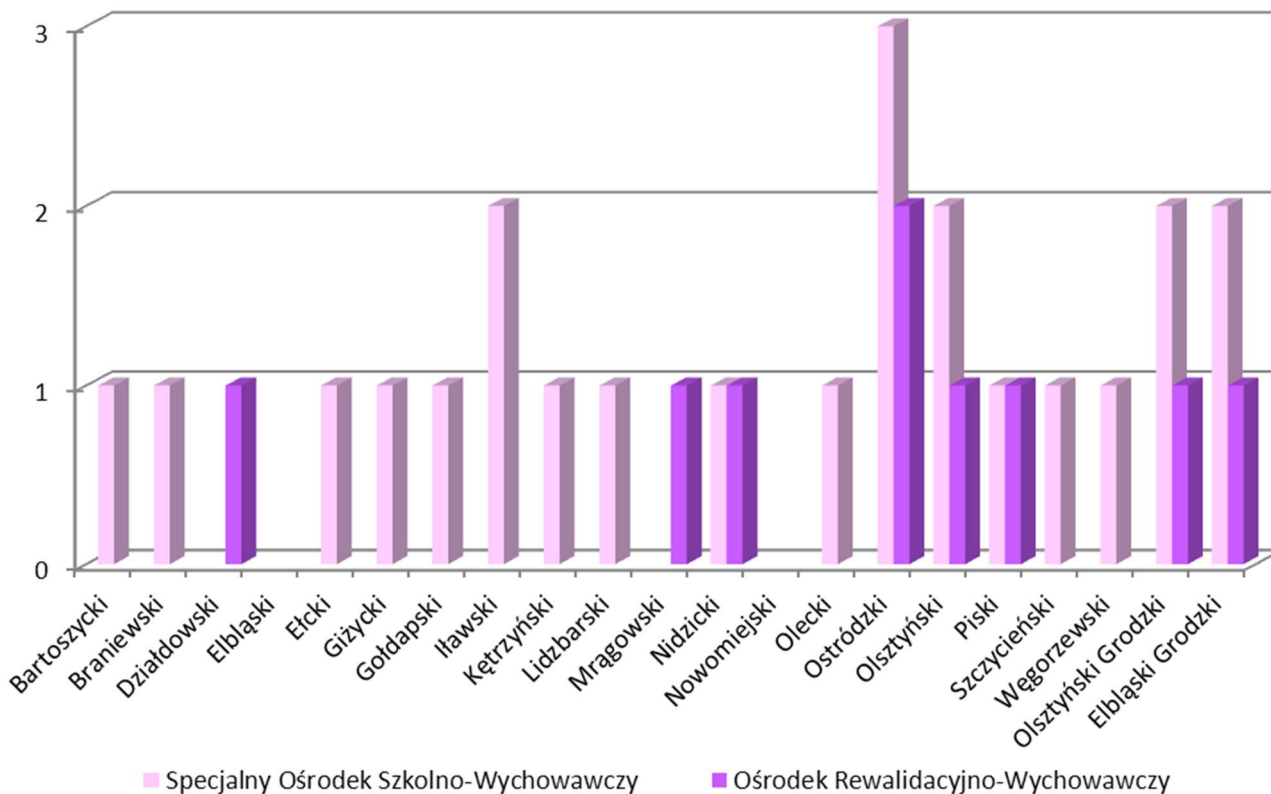
(Źródło: dane statystyczne z Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

Na koniec 2017 r. w ponad 2 tys. placówek oświatowych województwa warmińsko-mazurskiego kształciło się prawie 9 tys. osób z niepełnosprawnościami. W porównaniu do roku 2015 pomimo, iż liczba placówek utrzymuje się na tym samym poziomie, to liczba osób z niepełnosprawnościami znacząco wzrosła.

Jednocześnie, w województwie warmińsko-mazurskim działają 23 Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze, do których (na dzień 31.12.2017 r.) uczęszczało 890 dzieci i młodzieży, z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, w ramach obowiązku szkolnego na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonuje 9 Ośrodków Rewalidacyjno-Wychowawczych, które umożliwiają 839 wychowankom z niepełnosprawnością intelektualną i ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, realizację obowiązku szkolnego (w porównaniu do roku 2015 z ośrodków korzystało jedynie 196 wychowanków), a także 9 Ośrodków Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczych (OREW) w Działdowie, Giżycku, Mikołajkach, Nidzicy, Biskupcu, Ostródzie, Piszcu, Elblągu i Olsztynie). Uczniowie niepełnosprawni realizują w nich obowiązek szkolny lub nauki na zasadzie porozumienia ze szkołami macierzystymi. Ośrodki te dają możliwość edukacji dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim oraz umiarkowanym i znacznym

z wieloraką niepełnosprawnością, a także kompleksowej rehabilitacji. Liczba tych ośrodków od kilku lat pozostaje na tym samym poziomie.

Wykres 5. Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze i Ośrodki Rewalidacyjno-Wychowawcze funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim w podziale na powiaty

(Źródło: dane statystyczne z Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

b) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

W celu zintensyfikowania działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych niepełnosprawnych osób, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, w latach 2016-2017 w ramach wdrażanych działań:

- 2.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej,
- 2.2 Podniesienie jakości oferty edukacyjnej ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych uczniów,

dofinansował 121 projektów. Liczba osób objętych wsparciem w wyżej wymienionych działaniach to ponad 2,1 tys., w tym 270 osób z niepełnosprawnościami.

c) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

W ramach wdrażania programu „Aktywny Samorząd” (Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym) powiaty województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2016-2017 dofinansowały 2 331 wniosków na ponad 5 mln. zł.

4) Zwiększono dostęp do informacji o placówkach, instytucjach i ośrodkach wsparcia dla osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin, w tym poprzez prowadzenie Bazy danych.

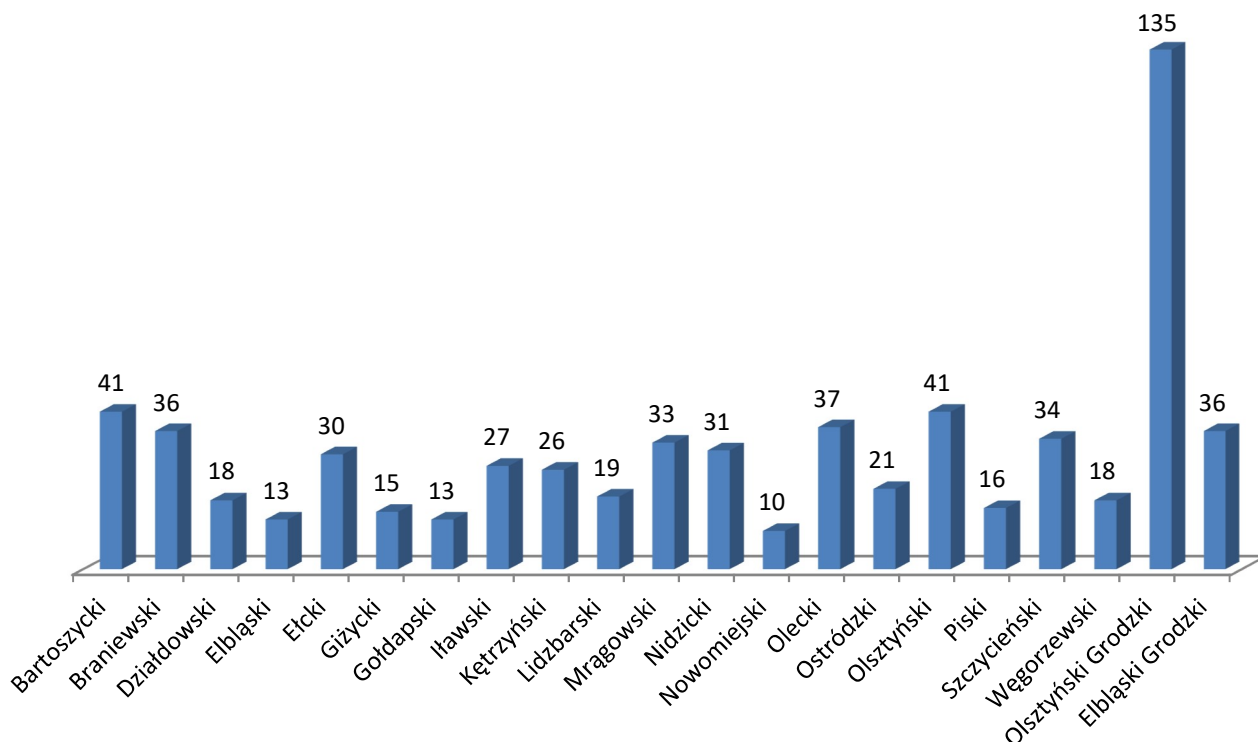
Podstawowym warunkiem sprawnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych jest dostęp do informacji. W związku z tym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie opracował w 2004 r. *Bazę placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób*

niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim, która co roku jest aktualizowana na podstawie informacji zebranych z powiatów województwa warmińsko-mazurskiego.

Według stanu na 31 grudnia 2017 r. *Baza* zawiera 650 adresów podmiotów działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Adresy są dostępne na stronie internetowej

[http://warmia.mazury.pl/images/Departamenty/Regionalny Osrodek Polityki Spoecznej/niepeInosprwni/Baza_31_12_2016_www.pdf](http://warmia.mazury.pl/images/Departamenty/Regionalny_Osrodek_Polityki_Spoecznej/niepeInosprwni/Baza_31_12_2016_www.pdf)

Wykres 6. Liczba placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim w podziale na powiaty

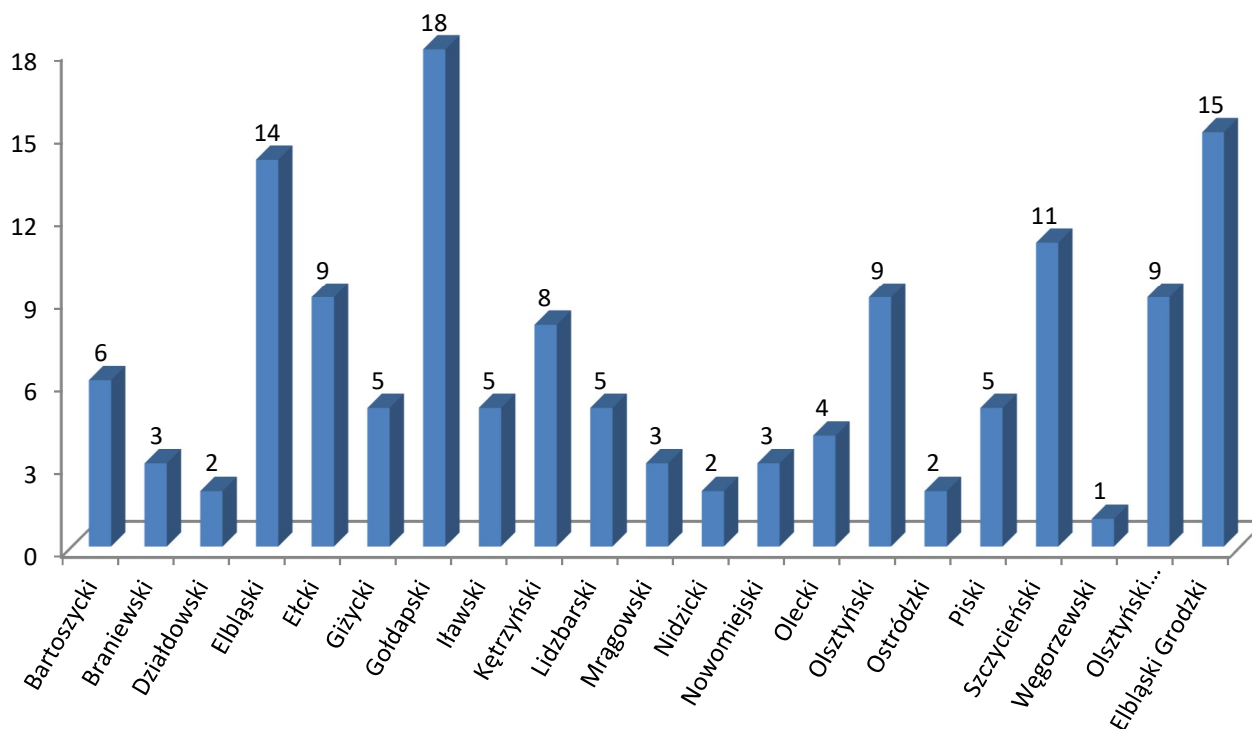
(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Liczba placówek przez ostatnie lata monitorowania utrzymuje się na podobnym poziomie, a możliwość korzystania z *Bazy* oraz z usług świadczonych przez ww. ośrodki, zwiększa niepełnosprawnym mieszkańcom województwa dostęp do informacji, a także pozwala na lepszą komunikację pomiędzy podmiotami, zajmującymi się szeroko rozumianą rehabilitacją (lecniczą, zawodową i społeczną).

5) Inicjowano rozwój ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin - usług terapeutycznych, rehabilitacyjnych, psychologicznych oraz warsztatów.

Zgodnie z informacjami z powiatowych centrów pomocy rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2017 roku funkcjonowało 139 ośrodków i punktów wsparcia świadczące specjalistyczne, terapeutyczne i opiekuńcze usługi dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin. W porównaniu do roku 2015 ich liczba zwiększyła się o 18. Jednocześnie zwiększyła się liczba osób z nich korzystających z 21 do blisko 23 tys. osób.

Wykres 7. Liczba ośrodków i punktów wsparcia świadczących specjalistyczne, terapeutyczne i opiekuńcze usługi dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w podziale na powiaty

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Jak przedstawia wykres w każdym powiecie wykazano ośrodki i punkty wsparcia świadczące specjalistyczne, terapeutyczne i opiekuńcze usługi dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Największą ich liczbą mogą pochwalić się powiaty: gołdapski, elbląski grodzki i ziemski. Natomiast, najmniej ośrodków i punktów wsparcia jest w powiatach: węgorzewskim, działdowskim, nidzickim i ostródzkim. Jednak liczba tych ośrodków jest nadal niewystarczająca.

6) Inicjowano organizowanie szkoleń dla kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem, Samorząd Województwa oraz jednostki mu podlegające podjęły w latach 2016-2017 nw. przedsięwzięcia:

- Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu zorganizował w latach 2016-2017 58 szkoleń Rady Pedagogicznej dla ponad 1 tys. osób, które przyczyniły się do poszerzenia wiedzy w zakresie pracy z uczniami niepełnosprawnymi w szkołach, stanowiących miejsce kształtowania postaw i respektowania norm społecznych, a także do zwiększenia kompetencji nauczycieli i specjalistów w zakresie pomocy uczniom kończącym szkołę zawodową.
- Szkoła Policealna w Ełku w 2016 r. prowadziła kształcenie w 5 kierunkach zawodowych, tj. opiekun: medyczny, środowiskowy, osoby starszej oraz terapeuta zajęciowy i technik masażysta, przygotowujących kadrę do opieki oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami.
- Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu w latach 2016-2017 zorganizowało:
 - 8 szkoleń dla nauczycieli pn.: „Arteterapia w edukacji wczesnoszkolnej”, z zakresu technik plastycznych dla 27 osób. Dzięki przeprowadzonym warsztatom uczestnicy

zaznajomili się z takimi technikami jak: ceramika, szkło artystyczne, papieroplastyka oraz techniką tworzenia prac w drewnie, przez co poszerzyli swoją wiedzę jak używać ww. techniki w pracy terapeutycznej.

- 12 szkoleń i warsztatów dla kadry terapeutycznej i instruktorskiej w zakresie arteterapii, obejmujących zarówno szkolenia ogólne jak i specjalistyczne dla pracowników różnych instytucji, wolontariuszy oraz organizacji społeczno-kulturalnych. W ramach tego działania słuchacze Policealnej Szkoły im. Jadwigi Romanowskiej, mogli odbyć praktykę zawodową na kierunku terapia zajęciowa. Ponadto wdrożono projekt „Letnia Szkoła Edukacji Artystycznej”, w ramach którego zorganizowano interdyscyplinarne warsztaty artystyczne oraz wyjazdowe zajęcia edukacyjne. Miał on charakter integracyjny i służył upowszechnieniu kultury wśród 15 uczestników warsztatów (w tym 14-stu z niepełnosprawnością).
 - realizowano 2 programy edukacyjne „Twórcza Terapia” oraz „ABS-aktywny i bezpieczny senior” w formie cyklicznych warsztatów a ich adresatami było 120 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz 215 seniorów i opiekunów osób niesamodzielnych.
- d) Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie współpracując z organizacjami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością współorganizowała oraz uczestniczyła w szkoleniach udostępniając przestrzeń biblioteczną do wspólnych lub własnych celów. W ww. przedsięwzięciach w latach 2016-2017 udział wzięło 71 pracowników Biblioteki, zgłębiając wiedzę z zakresu profesjonalnego zachowania wobec klientów, w tym osób o różnych dysfunkcjach.
- e) Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie zorganizował w latach 2016-2017, 45 szkoleń i spotkań doradczych. Miały one na celu zdobycie przez nauczycieli, pedagogów, psychologów i opiekunów osób z niepełnosprawnościami niezbędnych kompetencji i kwalifikacji, które zostały wykorzystane w bezpośredniej pracy z uczniami niepełnosprawnymi – łącznie w zadaniu uczestniczyło prawie 600 osób.
- f) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przeprowadził w 2017 r. szkolenia: „Metody pracy z trudnym klientem”, „Praca z osobą z zaburzeniami psychicznymi, w tym osobami starszymi”, „Nowoczesne metody zarządzania projektem w pomocy społecznej”, „Uzależnienia-problem całej rodziny”, „Zarządzanie emocjami, przeciwdziałanie wypalaniu zawodowemu- trening motywacyjny”, dla 149 uczestników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych.

Łącznie w ww. szkoleniach i warsztatach uczestniczyło ponad 2.2 tys. osób kadry jednostek działających a rzecz osób z niepełnosprawnością.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Jak wynika z informacji otrzymanych z powiatowych centrów pomocy rodzinie, na terenie województwa warmińsko mazurskiego w latach 2016-2017 przeprowadzono niemal 130 szkoleń dla kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem. Liczba uczestników tych szkoleń to prawie 2 tys. osób.

7) Wspierano opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

Mając na uwadze potrzebę opracowywania i wdrażania lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz konstytucyjne prawa tych osób do samodzielnego i aktywnego życia, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w 2016 r. zorganizował Konferencję „Wspólna sprawa – Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim”. Celem spotkania było m.in. zainicjowanie opracowywania przez instytucje publiczne programów kształtowania przestrzeni publicznej umożliwiającej aktywizację społeczną osób z niepełnosprawnościami. W konferencji

uczestniczyli przedstawiciele gmin, powiatów, miejskich i gminnych ośrodków pomocy społecznej, powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, powiatowych centrów pomocy rodzinie, uczelni wyższych, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, powiatowych urzędów pracy, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych O/Olsztyn, Kuratorium Oświaty w Olsztynie, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Olsztynie, Policji, Narodowego Funduszu Zdrowia, wojewódzkich, powiatowych oraz miejskich szpitali, a także organizacji pozarządowych z terenu województwa, w sumie 200 osób.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Działania na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnością, ich uspołeczniania i poprawy jakości życia, podejmowane były przez samorzady powiatów. W latach 2016-2017 w 14 powiatach realizowano średnio 41 programów rocznie, w których uczestniczyło około 4,6 tys. osób.

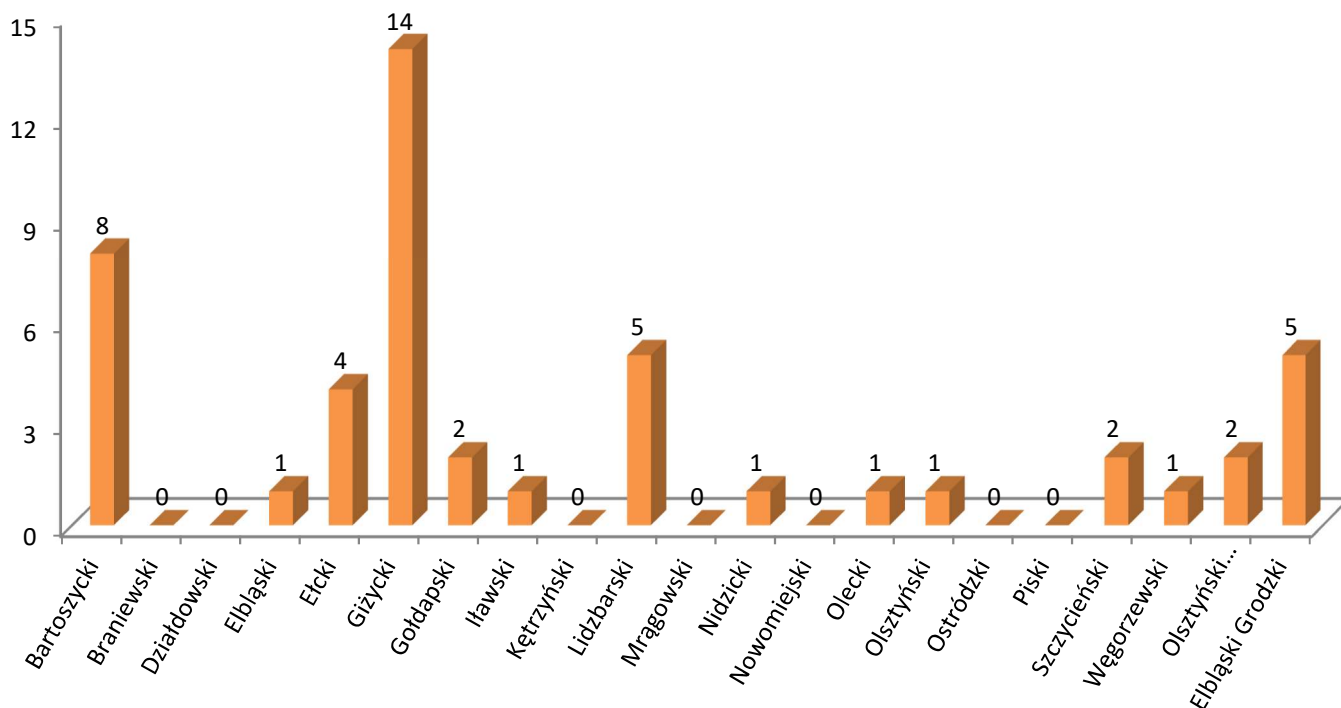
Tabela 21. Lokalne programy i projekty na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami

Rok	Liczba programów	Liczba uczestników	Liczba powiatów
2016	34	4 600	14
2017	48	4 579	14
Średnia	41	4 590	

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

W 7 powiatach (braniewskim, działdowskim, kętrzyńskim, mrągowskim, nowomiejskim, ostródzkim i piskim) nie odnotowano lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Dlatego zasadnym jest podejmowanie szerszych działań zmierzających do ich opracowywania i wdrażania.

Wykres 8. Liczba opracowanych i wdrażanych w 2017 r. lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

8) Promowano imprezy, wystawy, aukcje, olimpiady, przeglądy artystyczne i wydarzenia sportowe z udziałem osób z niepełnosprawnościami.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

W ramach zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, artystycznym oraz rekreacji, w latach 2016-2017 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podejmował działania w zakresie organizacji imprez, wystaw, przeglądów artystycznych, realizując nw. przedsięwzięcia:

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w okresie sprawozdawczym współorganizował Festyn Integracyjny „Jesteśmy razem”, który odbywał się w maju każdego roku na Starym Mieście w Olsztynie. Głównym organizatorem był Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych. Do organizacji Festynu włączyło się także wielu partnerów społecznych, między innymi: Warmińsko-Mazurski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża, Olsztyńskie Towarzystwo Amazonki oraz wolontariusze. W Festynie wzięli udział przedstawiciele domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej z całego województwa, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim rokrocznie około 800 osób, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Z budżetu Województwa w latach 2016-2017 przekazano na ten cel ponad 25 tys. zł.
- Departament Turystyki i Sportu zlecił w 2016 r. organizacjom pozarządowym realizację 11 imprez turystycznych, na kwotę 120 tys. zł. Szczegółowe zestawienie zawarto w poniższej tabeli. Udział w nich wzięło prawie 43 tys. beneficjentów, w tym ponad 6 tys. z niepełnosprawnością.

Tabela 22. Imprezy o charakterze turystycznym organizowane przez Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2016 r.

Lp.	Tytuł zadania	Podmiot realizujący zadanie	Liczba beneficjentów	
			ogółem	Niepełnosprawnych
1.	XLV Ogólnopolski Złot Grunwaldzki wraz z obchodami 25-lecia Ogólnopolskiego Ruchu Programowo-Metodycznego „Wspólnota Drużyn Grunwaldzkich”.	Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Warmińsko-Mazurska, Olsztyn	1.002	15
2.	Rewitalizacja grobowca z wczesnej epoki żelaza na Szlaku Kopernikowskim.	Towarzystwo Naukowe Pruthenia, Olsztyn	---	---
3.	IX Warmiński Kiermas Tradycji, Dialogu, Zabawy.	Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Południowa Warmia”, Barczewo.	5.000	---
4.	Rozwój aktywnej turystyki kajakowej w dorzeczu Łyny- Historyczny szlak kajakowy „W krainie trzech rzek”.	Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Dolina Gubra, Studzieniec.	240	2
5.	Niebo Mikołaja Kopernika.	Fundacja Nicolaus Copernicus, Truszczyń.	1.000	17
6.	Odnawianie odcinka szlaku pieszego WM-6-c (tzw. Kopernikowskiego).	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Ziemi Elbląskiej, Elbląg.	---	---
7.	Widowisko plenerowe w zamku kapituły warmińskiej z okazji 500-lecia przybycia Kopernika do Olsztyna.	Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Warmii i Mazur, Olsztyn.	500	---
8.	Powstaje port -VIII Międzynarodowy Festiwal „Wikingowie z Truso w Elblągu”.	Elbląska Spółdzielnia Socjalna Wehikuł Czasu, Elbląg.	3.000	5
9.	Oznakowanie tablicami informacyjnymi obiektów wojskowych Węzła Obronnego Ruciane Guzianka zlokalizowanych na Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej.	Stowarzyszenie Nad Nidzkim, Ruciane Nida.	1.000	---
10.	Akcja „sztuka w obejściu” – promocja kulturalno-artystyczna potencjału regionu.	Stowarzyszenie „Węgajty”, Węgajty	1.140	10
11.	Organizacja cyklicznych imprez turystyczno-krajoznawczych PTTK.	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział Ziemi Elbląskiej, Elbląg.	30.000	6.000

(Źródło: dane statystyczne Departamentu Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego)

Natomiast, w 2017 roku zlecił Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie realizację 29 imprez o charakterze sportowym, rekreacyjnym i rekreacyjno-sportowym, na kwotę 75 tys. zł. Wzięło w nich udział prawie 3 tys. beneficjentów, w tym prawie 800 z niepełnosprawnością.

Ponadto, współorganizowano m.in. takie imprezy jak:

- Regaty Żeglarskie o Puchar Trzech Marszałków,
- Festiwal miast Cittaslow,
- Międzynarodowy Rajd Rowerowy Kętrzyn-Prawdinsk,
- Międzynarodowy Spływ Kajakowy Łyna-Ława.

Ww. przedsięwzięcia miały charakter masowy i ogólnodostępny. Brały w nich udział również osoby z niepełnosprawnością. Imprezy umożliwiły integrację tych osób z otoczeniem, poznanie walorów turystycznych regionu, propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego poprzez sport oraz ich uspołecznienie.

- Departament Kultury i Edukacji w latach 2016-2017 zlecił organizacjom pozarządowym realizację 17 zadań na łączną kwotę 90 tys. zł. Uczestniczyło w nich ponad 17 tys. osób w tym ponad 1 tys. z niepełnosprawnościami.

Tabela 23. Imprezy o charakterze kulturalno-edukacyjnym organizowane przez Departament Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2016-2017

Lp.	Tytuł zadania	Podmiot realizujący zadanie	Liczba beneficjentów	
			ogółem	niepełnosprawnych
1.	II Warmińsko-Mazurski Festiwal Chórów i Zespołów Wokalnych Uniwersytetów i Akademii III Wieku „Hej kołęda”	Akademia Trzeciego Wieku przy Miejskim Ośrodku Kultury w Olsztynie	495	około 50
2.	Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Piszcu	Piski Przegląd Zespołów Folklorystycznych	300	około 25
3.	XVIII Pasymskie Koncerty Muzyki Organowej i Kameralnej Pasym-Dźwierzuty 2016	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	3000	około 50
4.	Z historią w trzeci wiek: wykłady z dziejów Warmii i Mazur dla seniorów	Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie	---	około 20
5.	Scena Słowa 2015	Fundacja Teatr Łota z siedzibą w Radziach	550	3
6.	Wędrowna akademia sztuki mówienia - warsztaty słowa	Towarzystwo Kultury Teatralnej Warmii i Mazur z siedzibą w Olsztynie	400	ok. 20
7.	Festiwal Kultury Mazurskiej	Stowarzyszenie Kulturalne "Bogactwo Mazur" z siedzibą w Sorkwicach	1 500	ok. 40
8.	51 Dziecięcy Festiwal Kultury Ukraińskiej w Elblągu	Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Elblągu	750	10
9.	XV Pasłęcka Uczta Kultur Wschodu	Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Elblągu	2 000	20
10.	IV Warmińsko-Mazurski Festiwal Chórów i Zespołów Wokalnych Uniwersytetów i Akademii III Wieku "Hej Kołęda"	Akademia Trzeciego Wieku przy Miejskim Ośrodku Kultury w Olsztynie	450	150
11.	VII Artystyczny Przegląd Emeryckich Zespołów Folklorystycznych	Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Piszcu	330	215
12.	VII Międzynarodowy Jarmark Św. Jana	Stowarzyszenie "Razem dla Łupek" z siedzibą w Łupkach	2 000	min. 30
13.	Muzyka reformacji w obchodach 190-lecia poświęcenia kościoła ewangelickiego w Giżycku	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Giżycku	190	ok. 10
14.	Kultura współczesnego społeczeństwa w warmińskich osadach Mikołaja Kopernika	Warmińsko-Mazurski Oddział Polskiego Związku Chórów i Orkiestr z siedzibą w Olsztynie	1 000	ok. 50
15.	XX Pasymskie Koncerty Muzyki Organowej i Kameralnej Pasym-Dźwierzuty 2017	Parafia Ewangelicko-Augsburska w Pasymiu	3 500	ok. 70
16.	I Kongres Warmińsko-Mazurskich Organizacji Kresowych (część I)	Towarzystwo Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej w Olsztynie	1 000	250
17.	"Wystarczy chcieć" - otwarte warsztaty artystyczne i pokaz	Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Kulturalnych "Kładka" z siedzibą w Lipinkach	300	12

(Źródło: dane statystyczne Departamentu Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego)

W ramach wyrównywania szans w dostępie do kultury, w okresie sprawozdawczym, również jednostki organizacyjne Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym: Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie i Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku, Teatr im. S. Jaracza w Olsztynie, Szkołę Policealną im. prof. Zbigniewa Religi w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zorganizowały szereg imprez kulturalno-artystycznych, prezentacje twórczości tych osób oraz warsztatów plastyczno-artystycznych. Przedsięwzięcia te umożliwiły rozszerzenie oddziaływań na otwarte społeczeństwo, promocję twórczości artystycznej, przełamywanie barier społecznych oraz zmianę sposobu postrzegania osób z niepełnosprawnościami poprzez ich możliwości, a nie ograniczenia. Łącznie uczestniczyło w nich rocznie ponad 10 tys. osób, w tym około 70 to osoby z niepełnosprawnością.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Zgodnie z informacjami uzyskanymi z powiatowych centrów pomocy rodzinie, w województwie warmińsko-mazurskim, w latach 2016-2017 zorganizowano 420 imprez o charakterze sportowym, rekreacyjnym i kulturalnym. Wzięło w nich udział ponad 30 tys. osób z niepełnosprawnościami. Uczestnictwo w różnego rodzaju festiwalach, przeglądach, rajdach, zawodach dało szansę tym osobom na wspólne doświadczenie emocji płynących z realizacji pasji teatralnych, muzycznych czy sportowych. Jest to doskonała forma rehabilitacji społecznej, dlatego należy kontynuować realizację tego typu przedsięwzięć w latach kolejnych.

c) działania Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

Warmińsko-Mazurski Oddział PFRON w latach 2016-2017 w ramach zadań zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym, na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, przeznaczył ponad 1,6 mln. zł, na realizację 21 *ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność w tych dziedzinach.*

Według informacji z W-M O/PFRON w Olsztynie w imprezach uczestniczyło ponad 2,7 tys. osób z niepełnosprawnością.

9) Inicjowano powstawanie stowarzyszeń i klubów sportowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonują organizacje upowszechniające kulturę fizyczną wśród osób z niepełnosprawnością. Są to kluby i fundacje, w tym m. in.:

- Warmińsko-Mazurska Federacja Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie,
- Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne Polska Oddział Regionalny Olimpiady Specjalne Polska Warmińsko-Mazurskie w Olsztynie,
- 8 klubów przynależących do Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie, w których zrzeszonych jest łącznie 534 niepełnosprawnych członków. (Olsztyński Klub Sportowy „Warmia i Mazury”, Iławski Klub Sportu, Kultury Fizycznej i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących „Morena”, Integracyjny Klub Sportowy „Atak w Elblągu, Elbląski Klub Sportowy „Elcross”, Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych „SION” w Bartoszycach, Zrzeszenie Sportowe Niepełnosprawnych „Start” w Olsztynie, Integracyjny Klub Sportowy „Smok” w Ornecie, Giżycki Klub Sportowy Niewidomych „Kormoran”),
- Szkolny Klub Sportowy Niesłyszących „Olimpijczyk” w Olecku przynależący do Polskiego Związku Sportu Osób Niesłyszących,
- Akademicki Klub Sportowy przy Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. J. Rusieckiego,
- Fundacja Centrum Zdrowia i Sportu przy Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. J. Rusieckiego,
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Ostródzie,

- Inne stowarzyszenie działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami, np. Akcja Katolicka Archidiecezji Warmińskiej, Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych „Przystań” przy Domu Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej, Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Jesteś” w Węgorzewie, Morąskie Stowarzyszenie Wspierania Rodzin.

Tabela 24. Stowarzyszenia i kluby sportowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim przynależące do Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie

	2016	2017
Liczba stowarzyszeń i klubów sportowych przynależących do Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie	8	8
Liczba zrzeszonych niepełnosprawnych członków	670	534

(Źródło: Departament Turystyki i Sportu Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

Samorząd Województwa w latach 2016-2017 r. udzielił Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych dotacji w wysokości 135 tys. zł. na dofinansowanie organizacji 55 masowych imprez sportowych (sport powszechny) o zasięgu wojewódzkim. We wszystkich dofinansowanych imprezach uczestniczyło ponad 1,5 tys. osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto poprzez dotacje celowe dofinansowywano szkolenia sportowe zawodników – reprezentantów województwa i ich udział w zawodach ogólnopolskich i międzynarodowych w dyscyplinach paraolimpijskich oraz igrzyskach głuchych. Dodatkową formą wsparcia jaką otrzymywali sportowcy niepełnosprawni były stypendia dla zawodników osiągających wysokie wyniki sportowe.

Całkowita kwota wsparcia przekazana przez Województwo Warmińsko-Mazurskie na sport osób z niepełnosprawnościami w latach 2016-2017 r. wyniosła ponad 357 tys. zł.

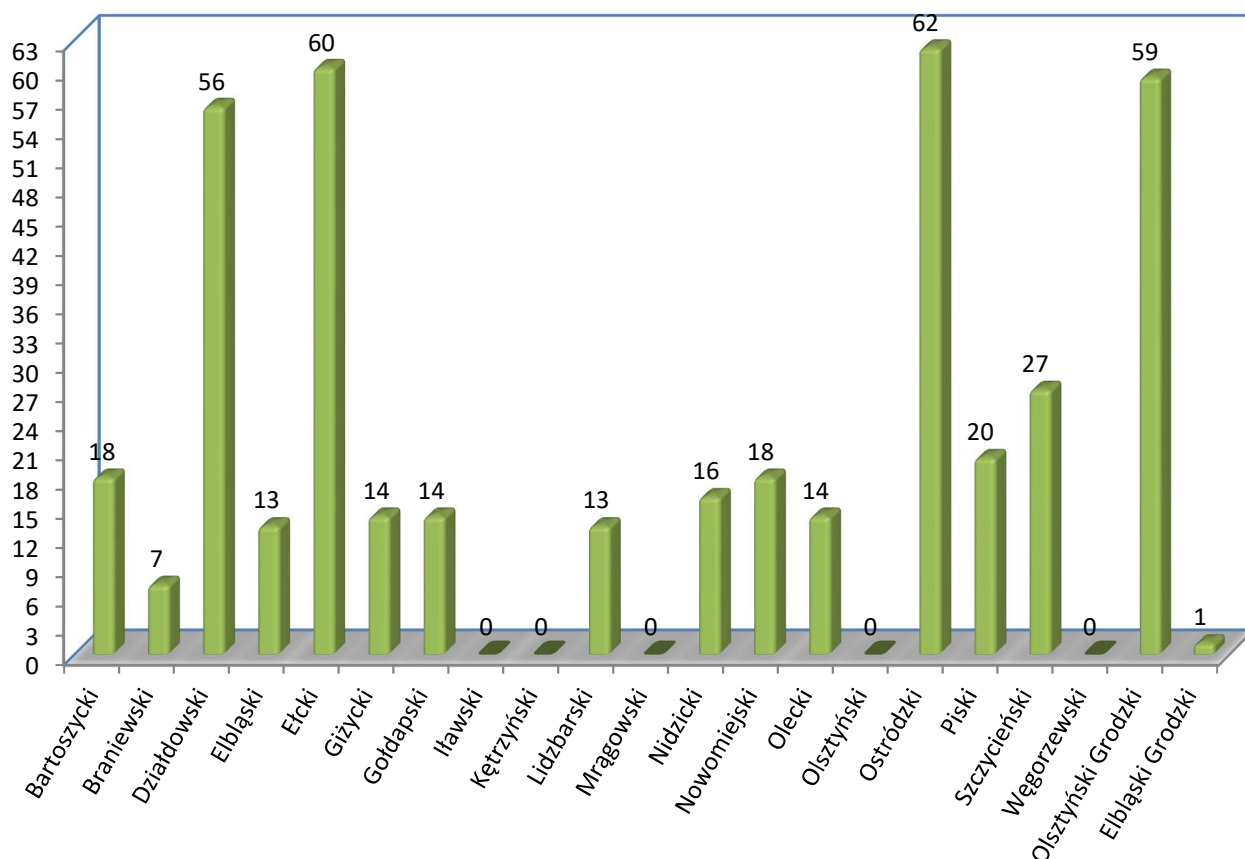
Kluby i stowarzyszenia sportowe zrzeszone w Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie występują na terenie tylko 6 powiatów. W porównaniu do 2015 roku ich liczba utrzymuje się na tym samym poziomie. Z uwagi na duże znaczenie sportu w procesie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami, wskazane byłoby powstanie kolejnych klubów w pozostałych powiatach.

10) Inicjowano likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami.

Zgodnie z art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, działania te należą do zadań powiatu i są realizowane przez powiatowe centra pomocy rodzinie. W ramach dofinansowania przystosowania mieszkań dla osób z niepełnosprawnościami, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, a także w ramach wdrażania programu „Aktywny Samorząd”, powiaty województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2016-2017 dofinansowały ponad 6 tys. wniosków na ponad 18 mln. zł.

W ramach realizacji tego zadania w latach 2016-2017 dofinansowano przystosowanie 412 mieszkań w województwie warmińsko-mazurskim do indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, na prawie 2,8 mln. zł. Kwota, jaką średnio przeznaczono na przystosowanie 1 mieszkania wyniosła, ponad 6 tys. zł.

Wykres 9. Mieszkania w powiecie dostosowane w latach 2016-2017 do indywidualnych potrzeb osób niepełnosprawnych

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Natomiast, dofinansowanie ze środków PFRON przekazanych algorytmem samorządowi powiatu, likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami w okresie sprawozdawczym przedstawia się następująco:

Tabela 25. Dofinansowanie w latach 2016-2017 likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami

Dofinansowanie likwidacji barier:	Wnioski pozytywnie rozpatrzone				Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowania	
	Liczba wniosków		Kwota dofinansowania		2016	2017
	2016	2017	2016	2017		
architektonicznych	345	336	2 212 439,54 zł	2 354 247,14 zł	329	321
w komunikowaniu się	414	446	626 486,60 zł	648 952,75 zł	410	432
technicznych	226	228	411 012,05 zł	519 679,01 zł	226	218
Razem	985	1 010	3 249 938,19 zł	3 522 878,90 zł	965	971

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Łącznie przekazano na ten cel prawie 7mln. zł, a wsparciem objęto blisko 2 tys. osób z niepełnosprawnościami.

W latach 2016-2017 realizowany był również program „Aktywny Samorząd”, adresowany do indywidualnych osób z niepełnosprawnościami, wg następujących modułów:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A – likwidacja bariery transportowej:

- ✓ Zadanie 1 - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,

- ✓ Zadanie 2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,
- Obszar B – likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym:
- ✓ Zadanie 1 – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania,
 - ✓ Zadanie 2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- Obszar C – likwidacja barier w poruszaniu się:
- ✓ Zadanie 1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
 - ✓ Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
 - ✓ Zadanie 3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
 - ✓ Zadanie 4 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny,
- Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Należy podkreślić, że wszystkie powiaty województwa warmińsko-mazurskiego (21) przystąpiły do realizacji tego programu. Szczegółowy zakres działań podejmowanych w ramach programu „Aktywny Samorząd” w okresie sprawozdawczym przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach programu „Aktywny samorząd”

Obszary wsparcia	Wnioski pozytywnie rozpatrzone						Liczba
	Liczba dofinansowanych wniosków		Kwota dofinansowania				
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	
A1	32	30	123 724,49 zł	119 107,30 zł	14	29	samochodów, do których zakupiono i zamontowano oprzyrządowanie
A2	43	34	57 103,92 zł	50 647,55 zł	31	32	osób, które uzyskały prawo jazdy kat. B
B1	198	193	1 012 124,52 zł	1 022 920,74 zł	77	186	zakupionych sprzętów elektronicznych wraz z oprogramowaniem
B2	19	11	33 980,00 zł	20 400,00 zł	8	11	osób korzystających ze szkolenia obsługi sprzętu i oprogramowania
C1	0	0	- zł	- zł	0	0	zakupionych wózków inwalidzkich o napędzie elektrycznym
C2	62	54	102 957,09 zł	88 991,86 zł	43	54	serwisowanych wózków inwalidzkich o napędzie elektrycznym
C3	13	19	225 128,00 zł	323 588,93 zł	9	19	zakupionych nowoczesnych protez
C4	5	6	18 069,00 zł	21 042,00 zł	2	6	serwisowanych nowoczesnych protez
D	116	130	179 917,68 zł	188 110,31 zł	54	127	osób objętych pomocą w utrzymaniu aktywności zawodowej
Moduł II	1 422	1 177	2 766 506,54 zł	2 470 816,17 zł	1 154	1 060	udzielonych pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym
Razem	1 910	1 654	4 519 511,24 zł	4 305 624,86 zł	1 392	1 524	

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Łącznie w latach 2016-2017, w ramach programu „Aktywny Samorząd”, dofinansowano ponad 3,5 tys. wniosków na prawie 9 mln. zł.

Ponadto, w ramach „Programu wyrównania różnic między regionami II i III” samorządy powiatów w latach 2016-2017 dofinansowały likwidację barier transportowych i komunikacyjnych na prawie 5 mln. zł.

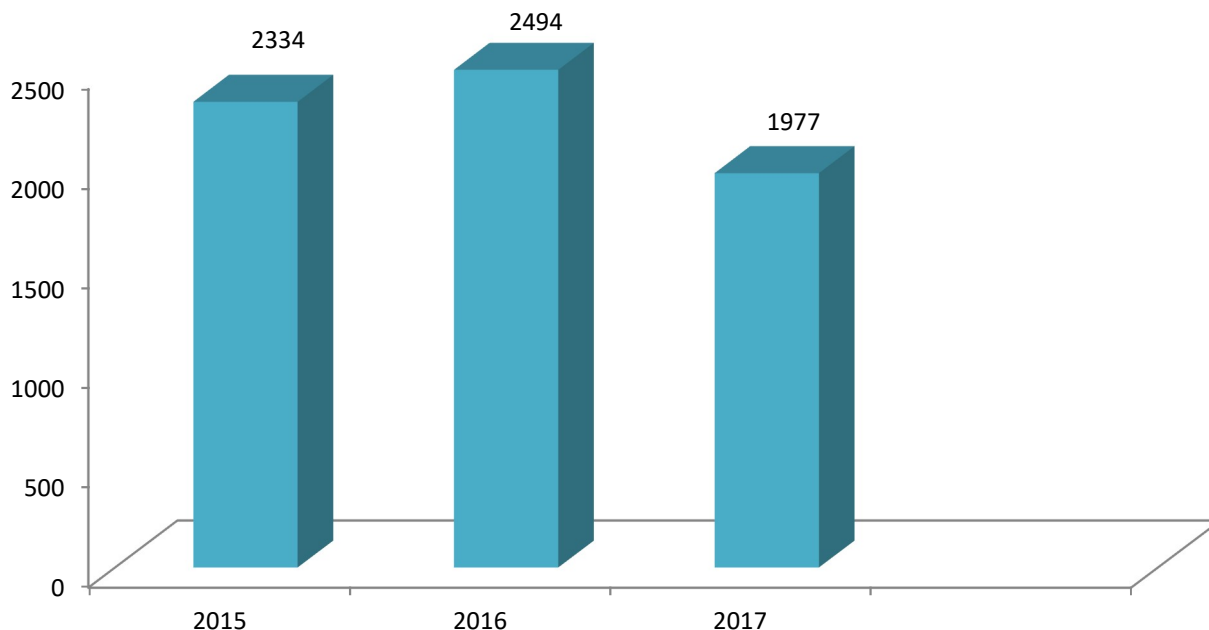
11) Podejmowano działania zmierzające do udzielania wszechstronnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom z niepełnosprawnościami na terenie przedszkola i szkoły.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego według stanu na 31 grudnia 2017 roku funkcjonuje ponad 2,2 tys. przedszkoli i szkół, do których uczęszcza ponad 8,7 tys. niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. Z informacji uzyskanej z Kuratorium Oświaty w Olsztynie

wszyscy uczniowie niepełnosprawni oraz posiadający orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, objęci są wsparciem psychologiczno-pedagogicznym przez specjalistów zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych.

Według Informacji z Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty na dzień 30 września 2017 r. w szkołach i placówkach oświatowych zatrudnionych było 1 977 specjalistów (pedagogów, psychologów, rehabilitantów, socjoterapeutów i logopedów) udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży w województwie warmińsko-mazurskim. Jednak w porównaniu do 2016 r. nastąpił gwałtowny spadek, w ich zatrudnieniu.

Wykres 10. Specjaliści udzielający pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży w województwie warmińsko-mazurskim na przestrzeni lat

(Źródło: dane statystyczne z Kuratorium Oświaty w Olsztynie)

Ponadto, ww. poradnie prowadziły terapie (logopedyczną, pedagogiczną, ruchową, neuroterapię biofeedback, psychoterapię indywidualną, terapię rodzin) oraz zorganizowały warsztaty szkoleniowe dla rodziców, uczniów i nauczycieli.

12) Promowano dobre praktyki dotyczące aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w okresie sprawozdawczym promował, dobre praktyki dotyczące aktywności społecznej osób niepełnosprawnych poprzez ogłoszenia w lokalnej prasie i telewizji, emisje audycji radiowych oraz za pośrednictwem Regionalnego Portalu Informacyjnego Wrota Warmii i Mazur <http://warmia.mazury.pl/>

W celu prezentowania dobrych praktyk ekonomii społecznej, jako skutecznej formy aktywizacji społeczno-zawodowej różnych grup społecznych, w tym także osób niepełnosprawnych, w latach 2016-2017 zorganizowano 5 spotkań sieciujących podmioty reintegracyjne. Odbiorcami byli przedstawiciele zakładów aktywności zawodowej, warsztatów terapii zajęciowej, centrów pomocy rodzinie oraz klubów integracji społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Ogółem w spotkaniach tych uczestniczyło około 300 osób, a całkowita wartość przedsięwzięć opiewała na prawie 98 tys. zł. Szczegółowa informację na temat działań podjętych w ramach promowania dobrych praktyk, dotyczących aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami znajdują się na ww. stronie.

13) Promowano wolontariat na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

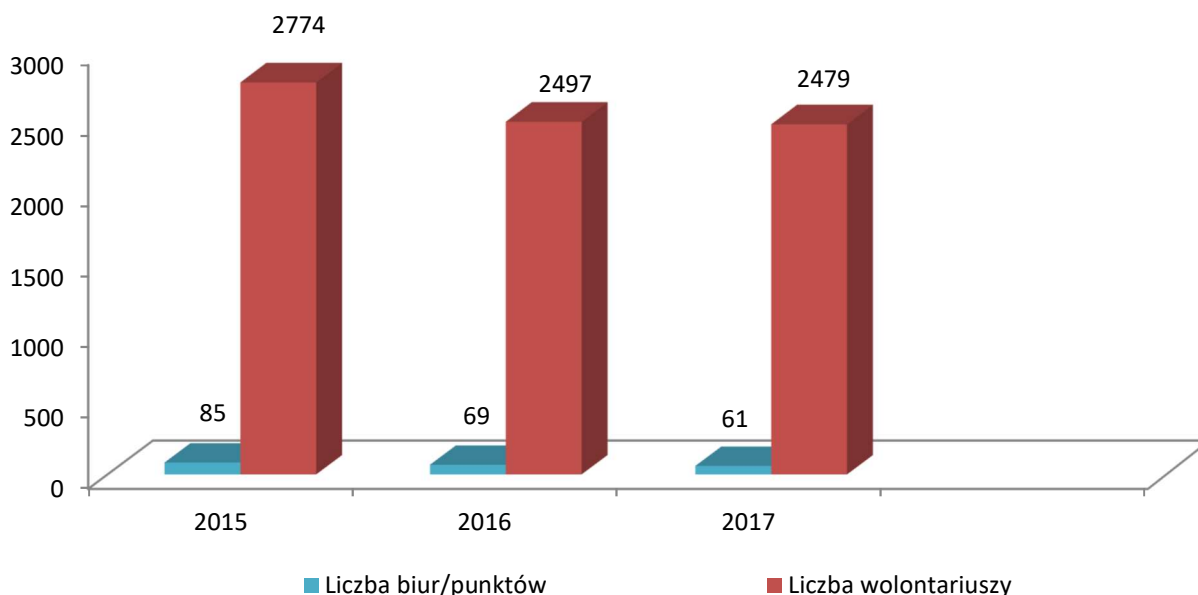
Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, na koniec 2017 roku, funkcjonowało 61 punktów/biur wolontariatu, w ramach których działało prawie 2,5 tys. wolontariuszy. W stosunku do roku 2015, liczba biur zmalała o 24, a wolontariuszy w nich zrzeszonych jest mniej o 295 osób.

Tabela 27. Biura i punkty wolontariatu działające na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (stan na dzień 31 grudnia 2017 r.)

Powiat	Liczba biur/punktów wolontariatu	Liczba wolontariuszy w biurze/punkcie wolontariatu
Bartoszycki	0	0
Braniewski	4	112
Działdowski	16	310
Elbląski	1	12
Ełcki	2	265
Giżycki	2	28
Gołdapski	3	173
Iławski	0	0
Kętrzyński	4	72
Lidzbarski	3	70
Mragowski	3	180
Nidzicki	3	284
Nowomiejski	0	0
Olecki	1	31
Olsztyński	5	136
Ostródzki	6	141
Piski	1	35
Szczygieński	b.d.	bd
Węgorzewski	-	-
Olsztyński Grodzki	5	554
Elbląski Grodzki	2	76
RAZEM	61	2 479

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Wykres 11. Biura i punkty wolontariatu działające na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na przestrzeni lat

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Realizując zadania w zakresie promowania pracy wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami, Biuro Dialogu Społecznego i Pożytku Publicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zrealizowało w latach 2016-2017 zadania publiczne w zakresie wolontariatu, w których uczestniczyło ponad 1,2 tys. osób, z czego ponad połowę stanowiły osoby z niepełnosprawnością.

Ponadto, uczniowie Szkoły Policealnej w Ełku w 2016 roku współpracowali przy konkursach, turniejach i festynach organizowanych m.in. przez Caritas Diecezji Ełckiej, Fundację 4-all. W działania zaangażowanych było 12 wolontariuszy.

Szkoła Policealna im. J. Romanowskiej w Elblągu w 2016 roku, również angażowana się w realizację zadań w oparciu o wolontariat. Były to działania w zakresie: opieki nad dziećmi w Hospicjum Elbląskim, wykonywania masażu w środowisku domowym pacjentów, prowadzenia warsztatów z zakresu Arteterapii dla dzieci autystycznych w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 2 w Elblągu, prowadzenie cyklicznych zajęć terapeutycznych z zakresu edukacji prozdrowotnej i ludoterapii dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Elblągu oraz udział w kweście ulicznej na rzecz Hospicjum Elbląskiego w ramach akcji „Żonkilowe Pola Nadziei”. Łącznie w ww. przedsięwzięciach brało udział 41 wolontariuszy, którzy objęli swym działaniem około 350 osób z niepełnosprawnością.

W zadaniach w zakresie promocji pracy wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami uczestniczyło także Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu. W partnerstwie ze Stowarzyszeniem Kulturalnym „Viva art.” prowadziło działania mające na celu zwiększenie kompetencji młodzieży oraz poczucia bezpieczeństwa niepełnosprawnych uczestników. Łącznie w latach 2016-2017 w zadaniach tych wzięło udział ponad 50 wolontariuszy.

Wysoko cenione jest również stałe zaangażowanie wolontariuszy w cykliczne przedsięwzięcia organizowane i współorganizowane przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, tj. Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny, Festyn Integracyjny dla osób niepełnosprawnych „Jesteśmy Razem”, Spartakiadę Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych Województwa Warmińsko-Mazurskiego itp.

Pomimo tych działań w porównaniu do roku 2015, zmalała zarówno liczba biur, jak również odnotowano znaczny spadek liczby wolontariuszy uczestniczących w imprezach z udziałem osób z niepełnosprawnościami.

14) Wspierano inicjatywy tworzenia i rozwijania działalności grup samopomocowych dla rodzin dotkniętych problemami niepełnosprawności.

Niejednokrotnie rodziny osób niepełnosprawnych skazane są na rezygnację z normalnego życia zawodowego i społecznego na rzecz opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Ośrodki wsparcia są miejscem gdzie rodziny, nie tylko mogą otrzymać pomoc w dziennej opiece nad osobą niepełnosprawną, ale również porady prawne i psychologiczne. Jest to środowiskowa forma pomocy pół-stacjonarnej służąca utrzymaniu osoby w jej naturalnym środowisku i przeciwdziałaniu instytucjonalizacji.

Z informacji z powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że na koniec 2017 roku w województwie funkcjonowało 26 grup samopomocy dla rodzin osób niepełnosprawnych, skupiających ponad 1,6 tys. członków, działających na terenie 11 powiatów. W porównaniu do 2015 roku liczba tych grup zmniejszyła się o 8 a liczba członków o 75 osób.

Tabela 28. Grupy samopomocy dla rodzin dotkniętych problemami niepełnosprawności funkcjonujące na terenie województwa warmińsko-mazurskiego

Rok	2015 r.	2016 r.	2017 r.
Liczba grup samopomocy	34	27	26
Liczba członków grupy samopomocy	1 727	1 592	1 652

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

W dalszym ciągu na terenie 10 powiatów (powiatu braniewskiego, działdowskiego, elbląskiego, gołdapskiego, lidzbarskiego, oleckiego, ostródzkiego, piskiego, szczycieńskiego i węgorzewskiego) takie grupy nie funkcjonują. Niezbędne jest więc podjęcie działań mających na celu utworzenie grup samopomocy na terenie ww. powiatów.

15) Organizowanie szkoleń i doradztwa dla rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

W celu zwiększenia udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w latach 2016-2017 r. podejmował działania, w ramach Priorytetu XI Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowane ze środków EFS, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji (społecznego, edukacyjnego, zatrudnieniowego i zdrowotnego) mające na celu przywrócenie osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz społecznej integracji. W ramach kompleksowych usług aktywizacyjno-integracyjnych na rzecz rodzin, których członkami są osoby z niepełnosprawnościami, realizowano 7 projektów, na które przekazano ponad 3 mln. zł. Ogółem uczestniczyło w nich ponad 850 beneficjentów, w tym 223 osoby z niepełnosprawnościami

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Organizowaniem szkoleń i doradztwa dla rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami w okresie sprawozdawczym zajmowały się głównie ośrodki i punkty wsparcia z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Jak wynika z danych z powiatowych centrów pomocy rodzinie na koniec 2017 roku było ich 139 i w latach 2016-2017 objęły swoim wsparciem ponad 44 tys. osób. Ponadto, w tym okresie przeprowadzono szkolenia i udzielono porad dla prawie 2 tys. osób z niepełnosprawnościami, członków ich rodzin i opiekunów.

Tabela 29. Działania z zakresu szkoleń i doradztwa dla rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami

Rok	2016 r.	2017 r.
Liczba szkoleń, porad	24	31
Liczba beneficjentów	1 093	1 942

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

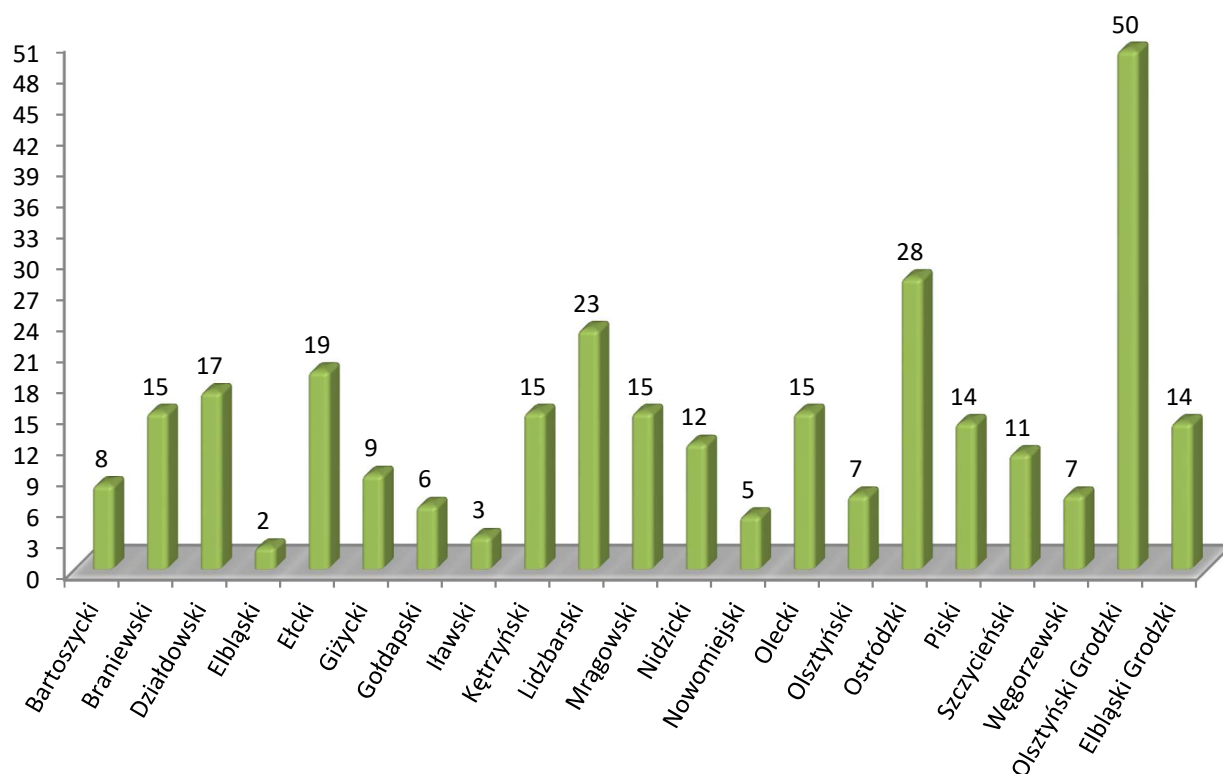
16) Wspierano działania organizacji pozarządowych w zakresie rehabilitacji społecznej integracji i budowania pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

Jednym z głównych partnerów Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych są organizacje pozarządowe, skupiające najaktywniejszych obywateli. Współpraca ta daje możliwość efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2017 r. działało łącznie 295 organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką osób z niepełnosprawnościami. W 2015 roku było ich 358 i od tego czasu liczba organizacji pozarządowych zajmujących się tą problematyką zmalała aż o 63.

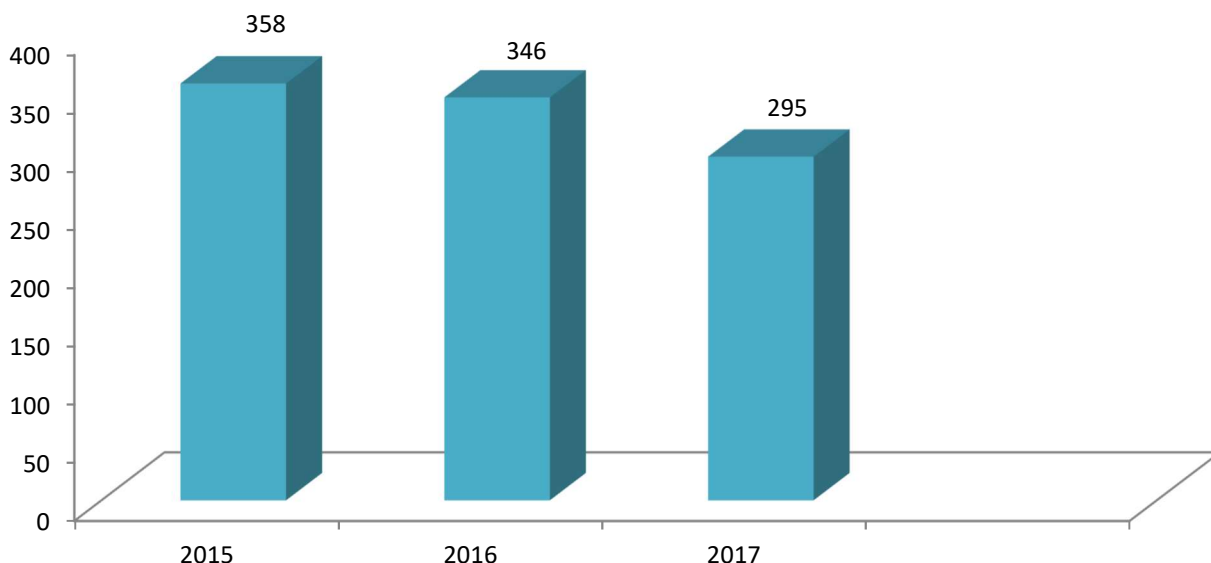
Wykres 12. Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w podziale na powiaty (stan na 31.12.2017 r.)

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym jest jednym ze skuteczniejszych sposobów zwiększenia integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem. To organizacje pozarządowe funkcjonując w lokalnym środowisku są najbliżej osób, do których kierują swoje działania i najlepiej znają problemy osób z niepełnosprawnościami. Ma to szczególne znaczenie przy szybkiej diagnozie i w podejmowaniu prób rozwiązania istniejących problemów.

Wykres 13. Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na przestrzeni lat.

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

W celu wsparcia projektów na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością, w tym finansowanych ze środków PFRON oraz z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął w latach 2016-2017 następujące działania:

- na podstawie art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2018 r., poz. 511 z późn. zm.), zlecono, ze środków PFRON, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami o zasięgu regionalnym 12 organizacjom pozarządowym, na łączną kwotę 397 305,12 zł, w których uczestniczyło 874 osoby.
- ze środków z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego zlecono zadania z zakresu m.in. pomocy społecznej, rozwoju wolontariatu, profilaktyki rozwiązywania problemów uzależnień oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej, przyznając podmiotom dotacje celowe, na ponad 108 tys. zł, w których uczestniczyło około 3,5 tys. osób.

Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w celu aktywnej integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej umożliwiła szerszy udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i integrację ze środowiskiem, co wpłynęło na poprawę jakości życia tych osób i członków ich rodzin.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Samorządy powiatów również realizują zasadę partnerstwa i współpracy w stosunku do organizacji pozarządowych. Z informacji z samorządów powiatowych (w tym powiatowych centrów pomocy rodzinie) wynika, że w latach 2016-2017 samorządy powiatów zleciły wykonanie blisko 250 zadań organizacjom pozarządowym i podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie działającym na rzecz osób niepełnosprawnych na ponad 23 mln. zł, które skierowane były do ponad 6 tys. osób z niepełnosprawnością.

c) działania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:

Zarząd Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2016-2017 zlecił organizacjom pozarządowym i podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie 64 zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych o charakterze ogólnopolskim, które dofinansowano ze środków PFRON, na ponad 14,5 mln. zł. Ogólna liczba beneficjentów tych zadań to ponad 11 tys. osób.

Tabela 30. Zadania zlecone organizacjom pozarządowym przez Zarząd Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Rok	2016	2017
Liczba zadań zleconych	40	24
Kwota dofinansowania	8 126 882,50 zł	6 411 324,16 zł
Liczba beneficjentów	5 199	6 247

(Źródło: dane statystyczne W-M O/PFRON w Olsztynie)

17) Współpracowano z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami życia społeczno-gospodarczego na rzecz inicjatyw sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich społecznej izolacji.

a) działania samorządu województwa warmińsko-mazurskiego:

W okresie sprawozdawczym Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizował spotkania Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, których celem było nawiązanie szerszej współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z ww. radami w zakresie podejmowania wspólnych działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Podczas ww. spotkań

prezentowano działania na rzecz osób z niepełnosprawnością, w tym dobre praktyki w zakresie ekonomii społecznej (na przykładzie działań powiatów, w których były te spotkania organizowane). Łącznie w okresie sprawozdawczym odbyło się 9 spotkań Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych działającej przy Marszałku Województwa Warmińsko-Mazurskiego (w tym 4 z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych).

W tym czasie Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego systematycznie przedstawiał do zaopiniowania Wojewódzkiej Społecznej Radzie do Spraw Osób Niepełnosprawnych, działającej przy Marszałku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, projekty uchwał Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie:

- określenia zadań Samorządu Województwa, finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- przyjęcia Raportu końcowego z realizacji „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015”,
- wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Warmińsko-Mazurskie umów wieloletnich na dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych,

pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych. Łącznie w okresie sprawozdawczym zaopiniowano 8 takich aktów. Konsultowano również z Wojewódzką Radą rodzaje zadań, z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, które Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego planuje zlecać fundacjom oraz organizacjom pozarządowym.

Ponadto w okresie sprawozdawczym Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej współpracował z zespołami, w których skład wchodził przedstawiciele administracji publicznej, organizacji pozarządowych i inni partnerzy życia społeczno-gospodarczego, tj. z zespołem:

- ds. monitoringu i ewaluacji Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 r.,
- ds. monitorowania programu „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”,
- do monitorowania wdrażania „Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”,
- do spraw opracowania Wojewódzkiego Programu Polityki Prorodzinnej na lata 2017 – 2021,
- ds. opiniowania wniosków o dofinansowanie zadań na rzecz osób niepełnosprawnych ze środków PFRON,
- do monitoringu i ewaluacji „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015”,
- monitorującym realizację „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2013-2017”,
- do monitorowania realizacji „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2012-2015”,
- do monitorowania realizacji „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020”,
- do monitorowania realizacji „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2015-2020”,
- do opracowania „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022”,
- opiniującym wnioski o nagrody i wyróżnienia Marszałka Województwa WM za wybitne osiągnięcia w dziedzinie pomocy i integracji społecznej, a także z:
- Regionalnym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej,

- 3 Komisjami Konkursowymi opiniującymi oferty organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów składane w ramach otwartych konkursów ofert.

b) działania samorządów powiatów województwa warmińsko-mazurskiego:

Współpraca samorządów powiatu z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami życia społeczno-gospodarczego na rzecz inicjatyw sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich społecznej izolacji odbywała się, poprzez projekty partnerskie.

Z informacji powiatowych centrów pomocy rodzinie wynika, że w 2017 r. w województwie realizowano 5 projektów partnerskich mających na celu współpracę różnych instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Głównymi partnerami w tych projektach były powiatowe urzędy pracy, ośrodki pomocy społecznej oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych. Realizowane projekty dotyczyły aktywizacji zawodowej i społecznej, zwiększenia aktywności, a także integracji osób starszych i niepełnosprawnych. Ogółem w przedsięwzięciach uczestniczyło ponad 2 tys. osób, w tym ponad połowa to osoby z niepełnosprawnościami.

Tabela 31. WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

Lp.	Nazwa wskaźnika	Liczba		
		2015	2016	2017
1.	Liczba osób korzystających z usług ośrodków wsparcia świadczących specjalistyczne, terapeutyczne i opiekuńcze usługi dla osób z niepełnosprawnościami, w tym poradnictwo psychologiczne.	nie było takiego wskaźnika	22 tys.	23 tys.
2.	Liczba dzieci z niepełnosprawnościami objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną na terenie przedszkola lub szkoły.	7,5 tys.	8,4 tys.	8,7 tys.
3.	Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w lokalnych programach i projektach aktywizujących te osoby.	4,3 tys.	4,6 tys.	4,6 tys.
4.	Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowań likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami.	nie było takiego wskaźnika	2 618	2 886
5.	Liczba wolontariuszy pracujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	2 774	2 497	2 479
6.	Liczba osób z niepełnosprawnościami podejmująca naukę w szkole ponadgimnazjalnej i uczelniach wyższych.	nie było takiego wskaźnika	1 626	1 607

4. Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Cel ogólny:

Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy

Osoby z niepełnosprawnością stanowią grupę zróżnicowaną pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności, co powoduje konieczność indywidualizowania pomocy adresowanej do tych osób w zakresie aktywizacji zawodowej. Z tego względu oraz z uwagi na stale utrzymujący się wysoki stopień bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim, zła sytuacja na rynku pracy dotyka w pierwszej kolejności właśnie te osoby.

Sytuacja ta została uwzględniona w Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2025 roku oraz regionalnych planach działań na rzecz zatrudnienia na poszczególne lata. Działania na rzecz wyrównywania szans zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w sposób bezpośredni zostały zawarte w jej Priorytecie III – Włączenie zawodowe i społeczne osób zagrożonych wykluczeniem. Są one ukierunkowane na integrację grup defaworyzowanych z rynkiem pracy, ograniczenie poziomu wykluczenia zawodowego i społecznego mieszkańców oraz zwiększenie dostępności miejsc pracy i usług społecznych. Potrzeba aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych corocznie znajduje również odzwierciedlenie w Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia w Województwie Warmińsko-Mazurskim - poprzez określenie tej grupy jako priorytetowej, a także realizację działań ukierunkowanych na ułatwienie jej dostępu do rynku pracy.

Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie z niepełnosprawnością uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego, m.in. poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Mając na uwadze powyższe, dla zwiększenia aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy, w monitorowanym okresie realizowano niżej wymienione zadania.

1) Podejmowano działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, m. in. dofinansowano w ramach RPO WiM 2014 – 2020, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym, w tym:

a) działania aktywizujące osoby niepełnosprawne, dofinansowanie w ramach RPO WiM 2014 – 2020:

➤ realizowane przez samorządy powiatowe

Zadania na rzecz aktywizacji bezrobotnych osób z niepełnosprawnością realizowały w głównej mierze powiatowe urzędy pracy.

Koordynatorem był Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, który w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 dofinansował działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym.

W latach 2016 - 2017 realizowano projekty, w ramach:

- Priorytetu 8 (i) *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników,*
 - Działanie 10.1 *Aktywizacja zawodowa – projekty pozakonkursowe,*
 - Działanie 10.2 *Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia;*

- **Priorytetu 8 (iii) Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw;**
 - Działanie 10.3 *Rozwój samozatrudnienia*
- **Priorytetu 8 (iv) Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę;**
 - Działanie 10.4 *Pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi do lat 3.*
- **Priorytet 8 (V) Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,**
 - Działanie 10.5 *Wsparcie pracowników i osób zwolnionych poprzez działania outplacementowe.*

Od 2016 r. w ramach ww. projektów wsparciem objęto łącznie ponad 1 tys. osób, z tego prawie 300 podjęło zatrudnienie, a 131 uzyskało kwalifikacje zawodowe.

Tabela 32. Liczba beneficjentów objętych wsparciem w ramach projektów realizowanych w 2017 r.

Dane o beneficjentach projektów	2016 r.	2017 r.
Liczba osób objętych wsparciem, z tego:	507	591
- liczba osób, które podjęły zatrudnienie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	125	172
- liczba osób, które uzyskały kwalifikacje zawodowe	76	55

(Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej)

➤ **realizowane przez samorząd województwa**

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego prowadził działania, w ramach Priorytetu XI RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, finansowane ze środków EFS (z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji mające na celu przywrócenie osobom wykluczonym oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz społecznej integracji) w wyniku których dofinansowano wieloletnie projekty mające na celu wspieranie aktywizacji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnością.

W okresie sprawozdawczym realizowano 106 projektów, w których objętych wsparciem jest 1 921 osób z niepełnosprawnością. Łączna wartość dofinansowania tych projektów to ponad 113 mln. zł. Wśród nich 21 projektów jest skierowanych w 100 % do osób z niepełnosprawnościami (wsparciem w ramach tych projektów objętych jest 891 osób), a ich łączna wartość wynosi ponad 16 mln. zł. Ogółem wsparciem objętych jest ponad 8 400 beneficjentów ostatecznych.

b) działania samorządów powiatów aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach innych źródeł niż RPO WiM (w tym z Funduszu Pracy, PFRON-u, środków własnych), z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji, w tym o charakterze zawodowym.

Działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami finansowane są z różnych źródeł. Obok środków RPO WiM 2016-2020, przeznacza się na ten cel również środki EFS, Funduszu Pracy, PFRON, POWER czy własne samorządów powiatów. W latach 2016 – 2017, realizowano liczne projekty/zadania dzięki czemu prawie 900 osób skorzystało z różnych instrumentów aktywnej integracji. Z przedłożonych przez WUP danych wynika, iż w monitorowanym okresie, tylko w trzech powiatach (działdowskim, kętrzyńskim, i ostródzkim) nie podejmowano takich działań.

Tabela 33. Działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, dofinansowane w ramach innych źródeł niż RPO WiM, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji.

Powiat	Źródło finansowania	Środki przekazane w latach 2016 - 2017 na realizację projektu/zadania	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych projektem /zadaniem	Zastosowane instrumenty aktywnej integracji (jedna osoba może być objęta kilkoma instrumentami)
bartoszycki	PFRON	262 12,007	9	Szkolenie; wyposażenie stanowiska pracy; jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej
braniewski	EFS, Fundusz Pracy, PFRON	1 563 478,40	6	Staż; środki na działalność gospodarczą; wyposażenie stanowiska pracy; pośrednictwo, poradnictwo, staż
działdowski	-	-	-	-
elbląski	EFS, POWER, PFRON, Fundusz Pracy	3 708 886,66	28	Staż; szkolenie
ełcki	EFS, Fundusz Pracy	8 218 796,38	37	Staż; prace interwencyjne; roboty publiczne; prace społecznie użyteczne; szkolenia
giżycki	EFS, Fundusz Pracy, PFRON	8 149 350,13	114	Poradnictwo zawodowe; pośrednictwo pracy; staż; szkolenie; zatrudnienie z art. 150 f ustawy*; zatrudnienie w ramach robót publicznych; uczestnictwo w zajęciach CIS; zatrudnienie do 30 r.ż.; prace społecznie użyteczne na rzecz gminy; zatrudnienie w ramach doposażenia stanowiska pracy
gołdapski	EFS, Fundusz Pracy, Rezerwa Funduszu Pracy będąca w dyspozycji Ministra	3 255 245,93	33	Poradnictwo
iławski	EFS, POWER, Fundusz Pracy, PFRON, środki własne	6 441 690,10	152	Wsparcie doradcy zawodowego, poradnictwo, szkolenia, staże, bon szkoleniowy, bon stażowy, bon szkoleniowy
kętrzyński	-	-	-	-
lidzbarski	FP, POWER, Rezerwa Ministra	1 975 163,00	16	Szkolenia indywidualne, staże
mragowski	POWER, Fundusz Pracy	1 278 344,85	97	Staż; bon szkoleniowy, indywidualne poradnictwo zawodowe); rozmowy doradcze w ramach indywidualnej porady zawodowej; grupowe poradnictwo zawodowe; indywidualna informacja zawodowa; grupowe informacje zawodowe; badania testowe; szkolenia z zakresu umiejętności poszukiwania pracy
nidzicki	EFS, Rezerwa Ministra, POWER, Fundusz Pracy	68 470,93	224	Staż; udzielanie porad: indywidualnych i grupowych; informacji: indywidualnych i grupowych; badania testowe
nowomiejski	EFS, budżet PUP	brak wydzielonego budżetu dla osób z niepełnosprawnością	21	Poradnictwo; staże; bon szkoleniowy; prace interwencyjne
olecki	Fundusz Pracy,	231 412,48	44	Staż; roboty publiczne; dofinansowanie wynagrodzenia z FP; prace społecznie-

	PFRON, EFS (POWER)			użyteczne; szkolenia zawodowe; prace interwencyjne; staż; zwrot kosztów przejazdu do miejsca zatrudnienia; refundacja kosztów wyposażenia/doposażenia
m. Olsztyn	Fundusz Pracy, POWER, PFRON	24 680,00	7	Prace interwencyjne; podjęcie pracy w ramach bonu na zasiedlenie, bonu zatrudnieniowego; dofinansowanie do podjęcia działalności gospodarczej; szkolenia, staż, prace społecznie użyteczne
olsztyński	Fundusz Pracy, POWER, PFRON	15 500,00	5	Prace interwencyjne; podjęcie pracy w ramach bonu na zasiedlenie, bonu zatrudnieniowego; dofinansowanie do podjęcia działalności gospodarczej; szkolenia, staż, prace społecznie użyteczne
ostródzki	-	-		-
piski	POWER, PFRON, Fundusz Pracy	222 331,07	41	Bon zasiedleniowy; staż; prace interwencyjne; roboty publiczne; prace społecznie użyteczne
szczywieński	EFS, POWER, Fundusz Pracy	10 130 158,41 (w tym algorytm osób młodych pozostających bez pracy)	104	Staż; doposażenie stanowiska pracy; dotacje na otwarcie działalności gospodarczej; prace interwencyjne; roboty publiczne; szkolenie; staż; prace społecznie użyteczne; refundacja wynagrodzenia do 30 r.ż., porada indywidualna, badania testowe
węgorzewski	POWER	1 339 575,87	5	Staż
Razem	X	X	898	X

*na podst. art. 150 f *Ustawy o promocji zatrudnienia w instytucjach rynku pracy* Starosta może zawrzeć umowę, na podstawie której refunduje pracodawcy lub przedsiębiorcy przez okres 12 m-cy część kosztów poniesionych za wynagrodzenia

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

2) Wspierano rozwój samozatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.

Ważnym zadaniem w procesie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością jest stwarzanie warunków do samozatrudnienia. Jego realizacją, poprzez m.in. organizację szkoleń i dofinansowanie kosztów podjęcia działalności gospodarczej, zajmowały się głównie powiatowe urzędy pracy.

Tabela 34. Szkolenia w zakresie samozatrudniania osób z niepełnosprawnością zorganizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Rok	Liczba powiatów, w których zorganizowano szkolenia	Liczba zorganizowanych szkoleń	Liczba osób z niepełnosprawnością uczestniczących w szkoleniu
2016	4	4	16
2017	9	8	25

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

Tabela 35. Liczba osób z niepełnosprawnościami, uczestniczących w szkoleniu z samozatrudnienia, które podjęły działalność gospodarczą

Rok	praca subsydiowana	praca niesubsydiowana	Ogółem
2016	12	12	12
2017	20	1	21

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

W latach 2016 - 2017 na terenie 9 powiatów (elbląski, m. Elbląg, lidzbarski, ławski, nowomiejski, giżycki, olecki, m. Olsztyn, szczycieński) zorganizowano 12 szkoleń w zakresie samozatrudnienia, w ramach których przeszkolono 41 osób z niepełnosprawnością. Z ww. osób 33 podjęły działalność gospodarczą, w tym 32 – subsydiowaną.

W danym okresie dofinansowywano również podjęcia działalności gospodarczej. Na ten cel, ze środków PFRON, Funduszu Pracy, EFS, POWER i RPO, przeznaczono ponad 2,9 mln. zł, dzięki czemu 141 osób z niepełnosprawnościami otrzymało jednorazową pomoc finansową.

Tabela 36. Przyznane środki jednorazowe na podjęcie działalności gospodarczej osobom z niepełnosprawnościami

Rok	Liczba powiatów, w których przyznano środki na podjęcie działalności	Liczba osób z niepełnosprawnościami	Kwota (w zł)	Źródła finansowania
2016	14	71	1 415 300	PFRON, Fundusz Pracy, EFS
2017	18	70	1 508 323	PFRON, Fundusz Pracy, EFS, RPO, POWER

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

3) Inicjowano tworzenie podmiotów ekonomii społecznej wspomagających proces rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi (CIS, KIS, ZAZ, spółdzielnie socjalne), m. in. w ramach projektów RPO WiM 2014 – 2020.

Istotnym wsparciem realizacji zadań w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością są działania podmiotów ekonomii społecznej. Osoby te, z uwagi na charakter niepełnosprawności bardzo często nie mają szans konkurować z osobami pełnosprawnymi na otwartym rynku pracy. Wymagają najpierw odpowiedniego wsparcia i dopiero po nabyciu pewnych umiejętności, zdobyciu kwalifikacji, mają szanse na uzyskanie zatrudnienia. W zależności od stopnia niepełnosprawności i rodzaju schorzeń mogą stopniowo być przygotowywane do wejścia na otwarty rynek, poprzez uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, udział w Klubach Integracji Społecznej, Centrach Integracji Społecznej, pracę w warunkach pracy chronionej (zakłady aktywności zawodowej, spółdzielnie socjalne, zakłady pracy chronionej) i docelowo na otwartym rynku pracy. Udział w KIS-ach/CIS-ach umożliwia reintegrację zawodową, łączącą instrumenty aktywnej polityki rynku pracy i instrumenty pomocy społecznej oraz ściśle z nią związaną reintegrację społeczną. Ważnym elementem ekonomii społecznej są także spółdzielnie socjalne oraz zakłady aktywności zawodowej, które łączą działalność gospodarczą z integracją społeczną i zawodową.

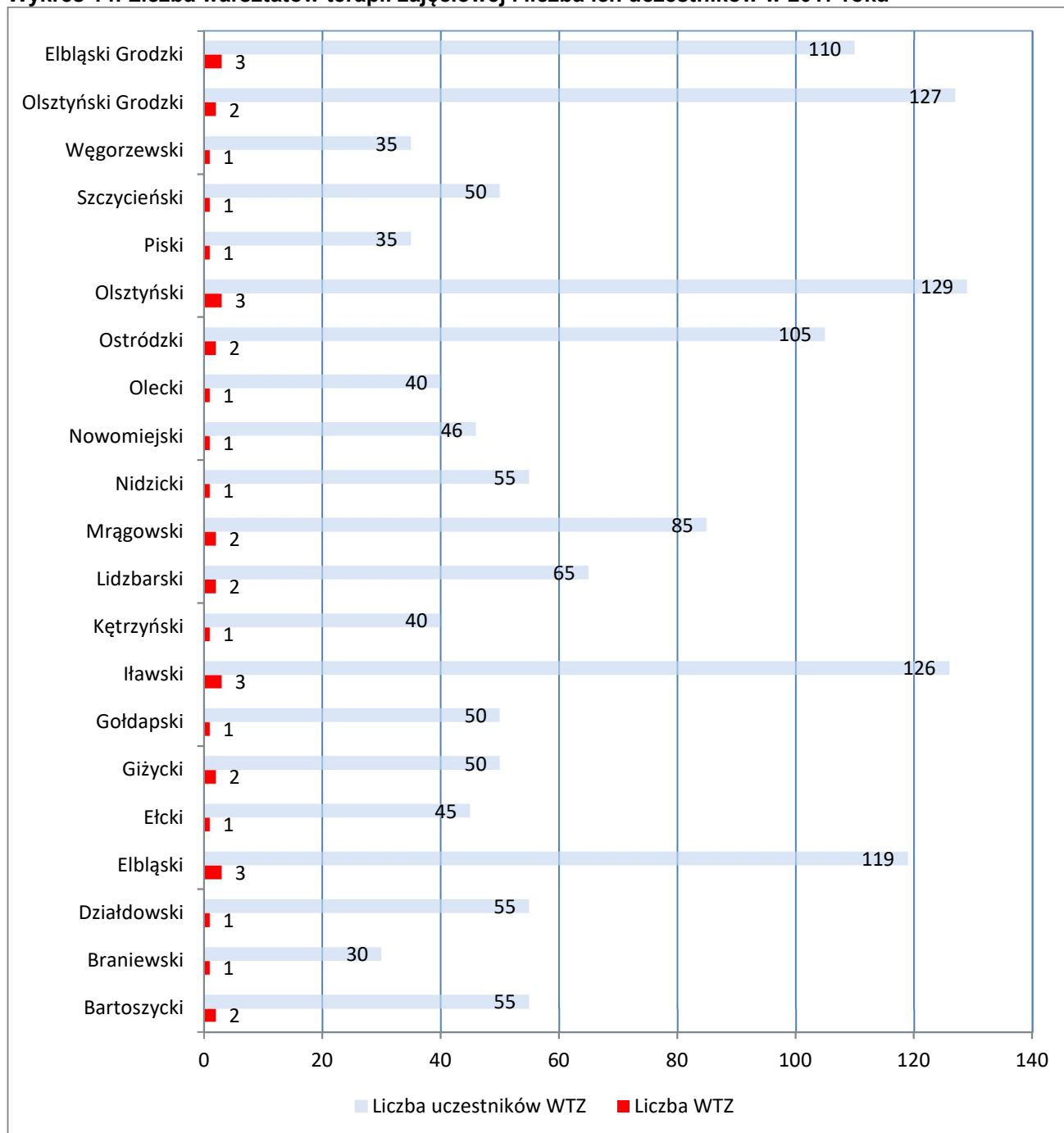
a) Warsztaty Terapii Zajęciowej

Jak wynika z danych uzyskanych z powiatowych centrów pomocy rodzinie, na koniec 2017 roku w każdym powiecie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowały warsztaty terapii zajęciowej. Są one prowadzone głównie przez fundacje i stowarzyszenia, a ich koszty współfinansowane przede wszystkim ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, a także ze środków powiatu, w którym dany warsztat funkcjonuje. Ogółem 35 warsztatów skupia 1 452 uczestników.

Ponadto, w celu poprawy warunków funkcjonowania ww. podmiotów, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020, z zakresu Osi priorytetowej 9 - *Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych*, działanie 9.2 *Infrastruktura socjalna*, dofinansowano ww. projekty:

- „Odbudowa skrzydła południowego budynku przy ul. Bałtyckiej 45 w Olsztynie z przeznaczeniem na Warsztaty Terapii Zajęciowej” (projekt realizowany będzie do 2019 r., w 2017 r. przekazano środki w wysokości 10 000 zł). Przyznane dofinansowanie pozwoli uzyskać dodatkową powierzchnię użytkową i poprawi warunki funkcjonowania w obiekcie. Powstaną nowe pracownie wspomagające rehabilitację i aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami, które zostaną wyposażone w niezbędny sprzęt.
- „Adaptacja zabytkowego budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej na pracownie terapeutyczne i mieszkania funkcyjne” – II etap przystosowania budynku przy ul. Bałtyckiej w Olsztynie, do potrzeb osób niepełnosprawnych, polegający m.in. na przebudowie i adaptacji istniejących pomieszczeń do funkcji WTZ, w tym na pracownie komputerowe i plastyczne. Projekt realizowany będzie do 2018 r., przy czym w 2017 r. wypłacono dofinansowanie w wysokości 425 042,96 zł.

Wykres 14. Liczba warsztatów terapii zajęciowej i liczba ich uczestników w 2017 roku

(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

Tabela 37. Warsztaty terapii zajęciowej funkcjonujące w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba WTZ	Liczba uczestników WTZ
2015	35	1 438
2016	35	1 452
2017	35	1 452

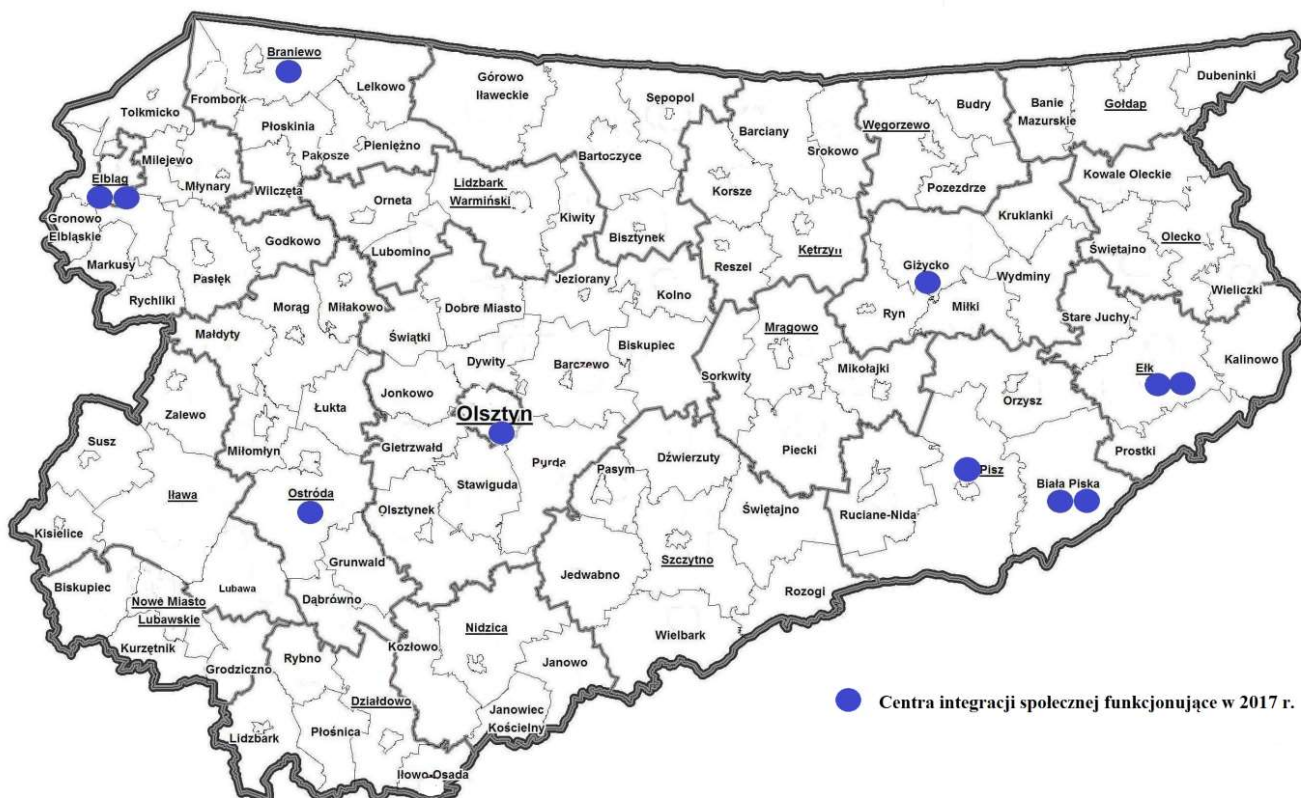
(Źródło: dane statystyczne z powiatowych centrów pomocy rodzinie)

b) Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej

Placówkami służącymi reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie, w tym osób z niepełnosprawnością są Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej, działające w oparciu o ustawę o zatrudnieniu socjalnym.

Na 31 grudnia 2017 r., na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, działało łącznie **10 Centrów Integracji Społecznej** (wpisanych do rejestru Wojewody – ze statusem Centrum), tj. w Olsztynie, Ostródzie, Braniewie, Ełku (2), Białej Piskiej, Elblągu (2), Giżycku i Pisz (na dzień 31.12.2015 r. było ich 7). Prowadzą one działania pozwalające zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe lub umożliwiające przekwalifikowanie zawodowe, a dzięki temu zdobyć zatrudnienie. W monitorowanym okresie, 20 osób podjęło zatrudnienie. Na dzień 31.12.2017 r., spośród 1 042 uczestników CIS, 183 to osoby z niepełnosprawnościami.

Centra integracji społecznej – zgodnie z rejestrem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

(Źródło: dane statystyczne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

Kluby Integracji Społecznej to podmioty, których celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu lokalnym, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. Z informacji uzyskanej z Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko - Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie wynika, iż w naszym regionie

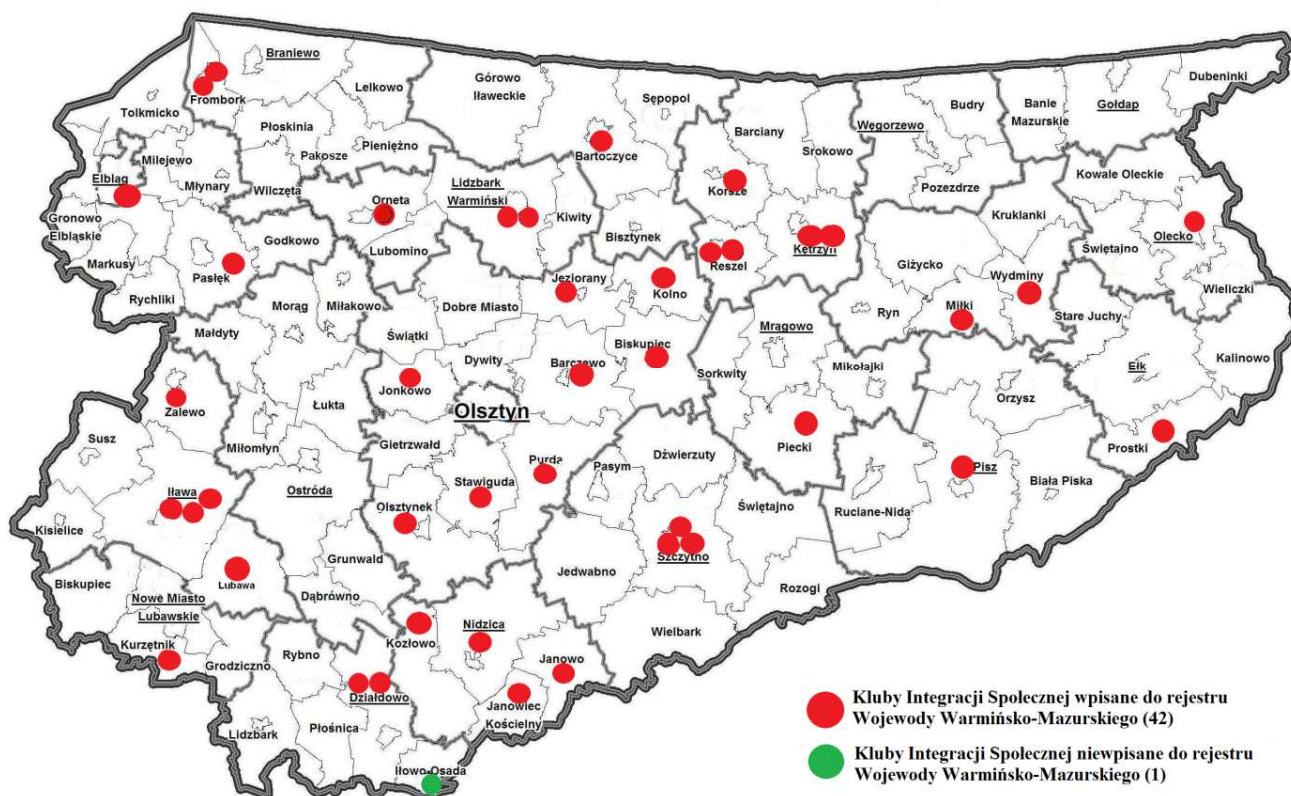
zarejestrowanych jest **48 klubów integracji społecznej**, z czego w 2017 roku **funkcjonowały 42 KIS-y** (6 klubów nie prowadziło działań) oraz **1 KIS niewpisany do rejestru**.

W monitorowanym okresie powstało łącznie 7 nowych podmiotów, z tego:

- w 2016 r. – 2 (we Fromborku i Jerzwałdzie),
- w 2017 r. – 5 (dwa w Szczytnie i po jednym w Wydminach, Reszlu i Elblągu).

Najwięcej zarejestrowanych KIS-ów działa w powiecie olsztyńskim (8), w powiecie iławskim (5) i powiecie kętrzyńskim (5). Z analizy wynika, iż najwięcej KIS-ów zlokalizowanych jest w centralnej części województwa, natomiast w północno-wschodniej jego części działa ich zdecydowanie mniej. W trzech powiatach nie funkcjonują kluby integracji społecznej (gołdapski, węgorzewski, ostródzki). Z uwagi na rolę jaką tworzą KIS-y w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami niezbędne jest dalsze podejmowanie działań w celu tworzenia tego rodzaju podmiotów w każdym powiecie.

Kluby integracji społecznej prowadzące działalność w rozumieniu przepisów ustawy o zatrudnieniu socjalnym w 2017 r.

(Źródło: dane statystyczne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

W monitorowanym okresie 9 osób z niepełnosprawnościami, uczestniczących w KIS, podjęło zatrudnienie. Na dzień 31 grudnia 2017 r., w 43 klubach, zarejestrowano 5 804 uczestników, a wśród nich 130 osób z niepełnosprawnościami (dla porównania w 2016 r. w 33 funkcjonujących klubach zarejestrowanych było 2 575 uczestników, w tym 62 osoby z niepełnosprawnością).

c) Zakłady Aktywności Zawodowej

Istotną formą aktywności osób niepełnosprawnych wspomagającą proces rehabilitacji zawodowej i społecznej jest uczestnictwo w zakładach aktywności zawodowej. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego na podstawie art. 35 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w 2017 r. dofinansował, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, koszty działania 8 zakładów aktywności zawodowej, tj. w Giżycku, Elblągu, Biskupcu, Kamionku Wielkim, Polskiego Związku Niewidomych w Olsztynie, Ostródzie, Bartoszcach oraz w Piszcu, na łączną kwotę 4 541 303 zł, a także ze środków budżetu Województwa, koszty ich działania w kwocie 450 000 zł.

Środki na działanie przekazane zostały ww. zakładom m.in. na wynagrodzenia osób niepełnosprawnych i pracowników obsługi, pokrycie kosztów materiałów, energii, usług materialnych i niematerialnych niezbędnych do realizacji rehabilitacji i obsługi, kosztów transportu i dowozu osób niepełnosprawnych, zakupu środków trwałych i wyposażenia, szkoleń związanych z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku.

Ponadto, w 2017 roku został utworzony nowy zakład aktywności zawodowej, którego Organizatorem jest Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Koło w Nidzicy, któremu udzielono dofinansowania, ze środków PFRON, na pokrycie kosztów utworzenia i działania w wysokości 299 696 zł. Przekazane środki przeznaczone na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, wyposażenie pomieszczeń, zakup surowców i materiałów potrzebnych do rozpoczęcia działalności oraz zakup środka transportu.

Łącznie Zakłady te na koniec 2017 r. zatrudniały 401 osób, w tym 288 osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Dzięki dofinansowaniu, osoby niepełnosprawne zatrudnione w zakładach aktywności zawodowej, obok wykonywania pracy zarobkowej, mogą uczestniczyć w rehabilitacji społecznej, przygotowują się jednocześnie do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

Tabela 38. Liczba zakładów aktywności zawodowej i zatrudnionych w nich osób z niepełnosprawnością

Rok	2015	2016	2017
Liczba zakładów funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego	8	8	9
Liczba zatrudnionych osób z niepełnosprawnością	260	263	288
Dofinansowanie przyznane ze środków PFRON, będących w dyspozycji przez Samorządu Województwa	4 573 185,59	4 536 826	4 840 999
Dofinansowanie przyznane ze środków budżetu Województwa	367 046,66	367 760	450 000

(Źródło: dane statystyczne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie)

Jednocześnie, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020, z zakresu Osi priorytetowej 9 - *Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych*, działanie 9.2 *Infrastruktura socjalna*, dofinansowano ww. projekty:

- „Rozbudowa Zakładu Aktywności Zawodowej w Bartoszcach”. Przedmiotem projektu było wykonanie robót budowlanych polegających na rozbudowie jednego z dwóch budynków Zakładu, co przyczyniło się do poprawy warunków pracy, która dla niepełnosprawnych pracowników jest formą aktywizacji społeczno-zawodowej. Na ten cel przeznaczono środki w wysokości 181 564,12 zł
- „Przebudowa, rozbudowa oraz zakup wyposażenia na potrzeby stolarni Zakładu Aktywności Zawodowej w Biskupcu”. Przedmiotem projektu, będzie poprawa warunków pracy i rehabilitacji osób z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. Na ten cel przeznaczono środki w wysokości 1 040 587,03 zł

Szczegółowe informacje nt. ww. projektów przedstawia Tabela nr 3 (priorytet I).

Ponadto, w ramach Osi Priorytetowej 8 „**Obszary wymagające rewitalizacji**”, Działania 8.1 „**Rewitalizacja obszarów miejskich**” Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020, dofinansowano projekt „Punkt Gastronomiczny prowadzony przez Podmiot Ekonomii Społecznej”. Na rewitalizację i remont obiektu Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Biskupcu, w tym zmianę układu pomieszczeń, poprawę warunków i unowocześnienie Działu Gastronomicznego Zakładu Aktywności Zawodowej w Biskupcu, przyznano dofinansowanie w kwocie 3 396 947 zł, z tego:

- współfinansowanie UE - 3 057 253 zł,
- współfinansowanie krajowe z budżetu państwa – 339 694 zł.

d) Spółdzielnie socjalne

Ważnym elementem ekonomii społecznej są spółdzielnie socjalne. Tworzone są przez określone grupy osób, w tym osoby z niepełnosprawnością. Przedmiotem ich działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków.

Pozyskanie informacji na temat liczby spółdzielni socjalnych faktycznie istniejących w województwie warmińsko-mazurskim dostarcza trudności, z uwagi na różnice w zebranych danych statystycznych w tym zakresie. Z informacji otrzymanej z Urzędu Statystycznego w Olsztynie wynika, iż w Wojewódzkiej Bazie Publikacyjnej Rejestru REGON województwa warmińsko-mazurskiego na dzień **31.12.2017 r.** figurowało **110 spółdzielni socjalnych**, w tym **aktywnie prowadzących działalność - 101 podmiotów**, zaś pozostałe zawiesiły działalność bądź są w stanie likwidacji.

Wadą tego źródła danych jest to, iż liczba zarejestrowanych spółdzielni zazwyczaj nie odpowiada liczbie faktycznie istniejących.

Z informacji zaczerpniętych ze strony internetowej Krajowego Rejestru Sądowego (<https://ems.ms.gov.pl>) wynika, iż w latach 2005 – 2017 na terenie województwa warmińsko – mazurskiego zarejestrowano **122** spółdzielnie socjalne. W wyniku przeprowadzonej analizy podmiotów w Rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego ustalono, iż według stanu na koniec 2017 r.:

- **19 spółdzielni socjalnych figurowało w KRS jako „w likwidacji”**, przy czym 10 podmiotów zostało wykreślonych z rejestru przedsiębiorców, a wykreślenie z KRS uprawomocniło się;

- **6 spółdzielni socjalnych miało zawieszoną działalność gospodarczą.**

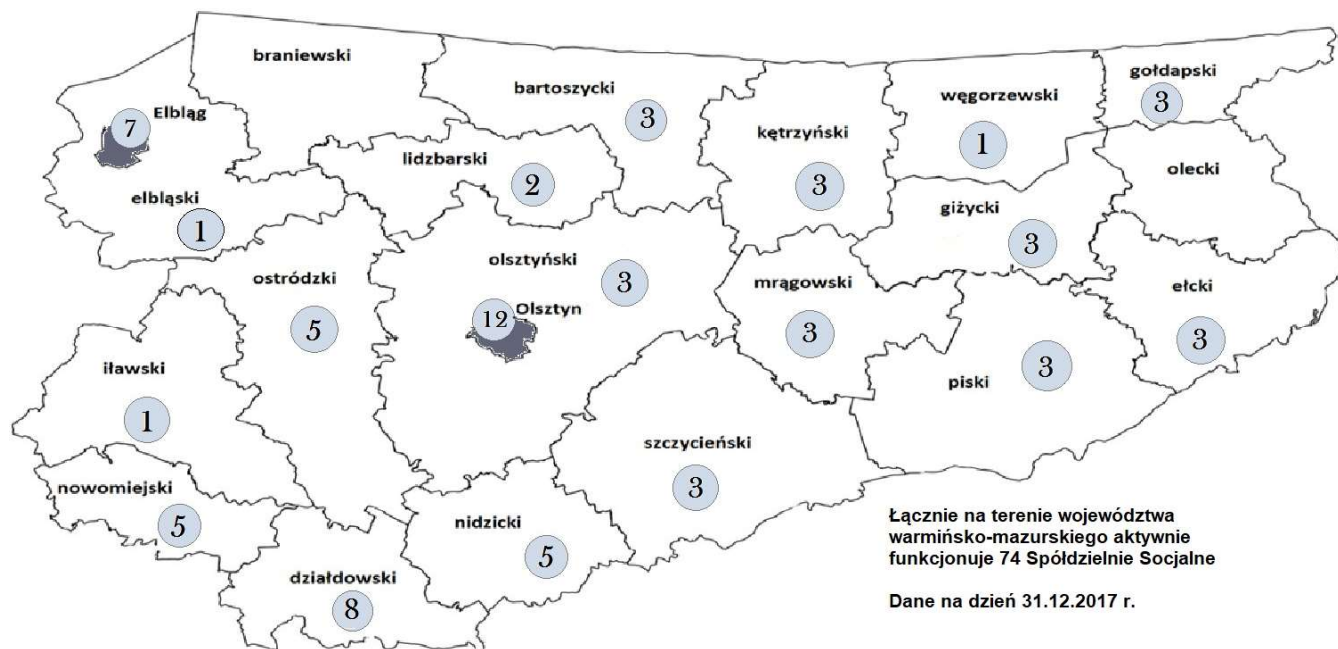
A zatem, zgodnie z widniejącymi w KRS informacjami, wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. w województwie warmińsko – mazurskim, jako podmioty aktywne figurowało **97 spółdzielni socjalnych**.

Nie oznacza to jednak, iż faktycznie wszystkie z nich były aktywne. Wyniki prowadzonych w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej badań sektora ekonomii społecznej wskazują bowiem, że część spółdzielni zakończyła działalność, choć formalnie nie zostały one wyrejestrowane.

Głównym powodem likwidacji spółdzielni było zmniejszenie się liczby członków poniżej wymaganych limitów (pięciu w przypadku osób fizycznych i dwóch w przypadku osób prawnych). Jak wynika z prowadzonego monitoringu, większość upadających spółdzielni nie podejmuje żadnych kroków w kierunku wszczęcia procedury likwidacyjnej. Najczęstszym powodem nie wszczynania przez jej członków procedury likwidacyjnej jest brak środków finansowych, z którymi wiąże się likwidacja. W innym przypadku podmiot nie może wszcząć procedury z uwagi na nieobecność w kraju członków spółdzielni.

Z danych z monitoringu prowadzonego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej od 2006 r. na podstawie ankiet nadsyłanych przez ośrodki pomocy społecznej, ośrodki wsparcia ekonomii społecznej wynika, iż na koniec 2017 r. na Warmii i Mazurach w czternastu powiatach działały aktywnie **74 spółdzielnie socjalne** (tylko na terenie 2 powiatów: braniewskiego i oleckiego nie funkcjonuje żadna spółdzielnia socjalna).

Spółdzielnie socjalne (aktywne) wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.

Największy przyrost spółdzielni odnotowano w latach 2013-2014, kiedy to zarejestrowano aż 57 nowych spółdzielni. Na uwagę zasługuje fakt, iż w wyniku wsparcia dotacyjnego dla spółdzielni socjalnych w ramach Poddziałania 7.2.2 PO KL 2007-2013 łącznie w województwie warmińsko-mazurskim powstały 52 spółdzielnie socjalne: w latach 2012-2013 powstało 31, w 2014 roku 20, a w 2015 r. 1 spółdzielnia socjalna.

W roku 2015 nie było już tak widocznego wzrostu liczby spółdzielni, powstały wówczas 4 nowe podmioty, co wiąże się z pewnością z wyczerpaniem środków finansowych w ramach projektów Operatorów dotacji dla spółdzielni socjalnych. W 2016 r. z nowej perspektywy finansowej w ramach działalności OWES-ów powstały 2 nowe spółdzielnie socjalne.

W 2017 r. w związku z działalnością Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w ramach RPO WiM 2014-2020 w 4 subregionach województwa powstało **18 nowych spółdzielni socjalnych**.

Z uwagi na istotne znaczenie podmiotów ekonomii społecznej w procesie rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, niezwykle ważne jest podejmowanie działań w zakresie inicjowania i tworzenia tych podmiotów, a także wspierania działań już istniejących. Dlatego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014 – 2020 wdraża „Wojewódzki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Warmia i Mazury 2015 – 2020”, którego elementem jest realizacja projektu pt. „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach”. Jego uczestnikami są pracownicy lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju i wzmocnienia znaczenia ekonomii społecznej w województwie.

W grudniu 2016 r. została powołana sieć pn. „Regionalna Platforma Współpracy na rzecz Rozwoju Ekonomii Społecznej, w skład której weszły 43 podmioty, tj. 19 KIS-ów, 18 WTZ-ów oraz 6 ZAZ-ów. Platforma stanowi forum wymiany doświadczeń, wypracowania wspólnych stanowisk i prezentowania propozycji rozwiązań systemowych w kluczowych sprawach dotyczących problematyki świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej, współpracy z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, urzędami pracy oraz organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

W ramach w/w projektu, w latach 2016 - 2017 odbywały się spotkania podmiotów reintegracyjnych ZAZ, WTZ, CIS i KIS, których celem była wymiana informacji i doświadczeń w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej, a także podejmowano inne działania oraz odbyły się wydarzenia, w tym:

w 2016 roku:

- ogólnowojewódzka konferencja pn. „Ekonomia społeczna szansą rozwoju lokalnego”, zorganizowana w ramach IV Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną, w której udział wzięło 120 przedstawicieli regionalnych i lokalnych podmiotów działających na rzecz ekonomii społecznej. Podczas konferencji odbyły się 3 panele: „Wioski tematyczne szansą rozwoju obszarów wiejskich”, „Ekonomizacja organizacji pozarządowych” oraz „Spółdzielnie socjalne jako stabilne miejsca pracy”. W trakcie dyskusji poruszono m.in. kwestie związane z rolą, jaką pełnią spółdzielnie socjalne w środowisku lokalnym oraz znaczeniem organizacji pozarządowych, które wspólnie z innymi jednostkami tworzą środowisko sprzyjające aktywizacji zawodowej i społecznej osób wykluczonych i zagrożonych społecznym wykluczeniem,
- 3-dniowe wizyty studyjne na terenie województwa wielkopolskiego dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz reprezentantów ośrodków wsparcia ekonomii społecznej,
- zapoczątkowanie wsparcia eksperckiego dla 16 wybranych jednostek samorządu terytorialnego z zakresu stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych,
- wydanie Biuletynu „Ekonomia społeczna na Warmii i Mazurach“,

w 2017 r.:

- konferencja regionalna „Budowanie marki ekonomii społecznej w regionie Warmii i mazur” (2 czerwca 2017 r.),
- organizacja procesu certyfikacji PES znakiem promocyjnym „Zakup Prospołeczny. W trakcie realizacji projektu przyznano 4 podmiotom znak (w tym dwóm Zakładom Aktywności Zawodowej), a czterem przedłużono prawo posługiwania się znakiem na kolejny rok,
- organizacja konkursu „Samorząd Przyjazny ES”, „Przedsiębiorstwo przyjazne ES”. Celem konkursu było ukoronowanie dotychczasowego zaangażowania jednostek samorządu terytorialnego oraz firm, a także zachęta do dalszej współpracy na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej oraz promocja ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim,
- 3-dniowe wizyty studyjne na terenie województwa wielkopolskiego, kujawsko-pomorskiego oraz łódzkiego dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego oraz reprezentantów ośrodków wsparcia ekonomii społecznej (WTZ, ZAZ, CIS, KIS),
- organizacja spotkań dla Warmińsko-Mazurskiej Sieci Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, których głównym założeniem było dalsze wzmacnianie sieci OWES oraz wymiana informacji i doświadczeń w zakresie standardów, narzędzi pracy oraz dokumentacji stosowanej w OWES, jak również omówienie ich współpracy z ROPS w ramach realizowania wspólnych inicjatyw w latach 2017-2020. Seminarium „Wokół ekonomii społecznej – powiązania między nauką-biznesem a ekonomią społeczną” – skierowane do przedstawicieli uczelni wyższych, zrzeszeń pracodawców, kuratorium oświaty oraz przedstawicieli lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Jego idea była przybliżenie przedstawicielom świata nauki i biznesu zagadnień ekonomii społecznej i zapoczątkowania budowania sieci powiązań pomiędzy nauką, strefą biznesu i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązania stałej współpracy,
- organizacja seminarium „Ekonomia społeczna w turystyce Warmii i Mazur” (24 lutego 2017 r., Villa Pallas w Olsztynie), skierowane było do przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej, instytucji i organizacji działających w branży turystycznej oraz przedstawicieli lokalnych i regionalnych podmiotów działających na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Jego ideą było zainicjowanie dyskusji na temat możliwości szerszego włączenia podmiotów ekonomii i społecznej w działania na rzecz rozwoju turystyki Warmii i Mazur,

- organizacja seminarium „Szkoła jako miejsce rozwoju ekonomii społecznej”(14 grudnia 2017 w Olsztynie).

4) Wspierano tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami, w tym zatrudnienie wspomagane.

a) działania samorządów powiatów

W celu zwiększenia szans na zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami powiatowe urzędy pracy podjęły szereg działań, w tym:

- popularyzowano wśród pracodawców możliwości i korzyści z zatrudniania tych osób,
- udzielono wsparcia finansowego, w tym ze środków PFRON, Funduszu pracy i EFS pracodawcom zatrudniającym te osoby, w tym z przeznaczeniem na przystosowanie stanowisk pracy, zakup wyposażenia, dofinansowania zatrudnienia pracownika pomagającego zatrudnionej osobie z niepełnosprawnością,
- popularyzowano wśród bezrobotnych osób możliwość uzyskania pomocy (szkolenia, dofinansowanie) przy rozpoczynaniu działalności gospodarczej.

Tabela 39. Aktywizacja bezrobotnych niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim

Wyszczególnienie	2015	2016	2017
Wolne miejsca pracy i aktywizacji zawodowej	2 207	2 715	1 945
Zatrudnienie lub inna praca zarobkowa	-	2 570	1 847
Miejsca aktywizacji zawodowej	-	145	98
- staże	-	123	82
- prace społecznie użyteczne	-	22	16
Podjęcia pracy	3 777	3 434	3 096
1. subsydiowanej	717	668	760
- w tym: w zakładach pracy chronionej	4	3	22
podjęcie działalności gospodarczej	69	63	64
2. niesubsydiowanej	3 060	2 766	2 336
- w tym: podjęcie działalności gospodarczej	69	53	74
Szkolenia	125	101	104
Staż zawodowy	487	330	361
Przygotowanie zawodowe dorosłych	1	2	0
Prace społecznie użyteczne	318	295	267
Razem zaktywizowani	4 708	4 162	3 828

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

Dzięki tym działaniom, w monitorowanym okresie, pracę podjęło ponad 6,5 tys. osób.

Tabela 40. Podjęcia pracy przez bezrobotne oraz poszukujące pracy i niepozostające w zatrudnieniu osoby z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Podjęcia pracy									Razem
	Praca subsydiowana	w tym:						Praca niesubsydiowana	w tym	
		Prace interwencyjne	Roboty publiczne	Podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	Podjęcie pracy w ramach bonu zatrudnieniowego	Podjęcie pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego powyżej 50 roku życia	Podjęcie działalności gospodarczej			
2016	668	134	160	15	2	10	63	2 766	53	3 434
2017	760	182	189	21	1	14	64	2 336	74	3 096

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

b) działania Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie

Istotną rolę w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością pełnią zakłady pracy chronionej. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na koniec 2017 roku funkcjonowało 47 zakładów, które łącznie zatrudniały 4 802 osoby z niepełnosprawnością. W porównaniu do roku 2015, zmniejszyła się liczba tych zakładów (o 2), jak i wielkość zatrudnienia, zanotowano spadek liczby zatrudnionych w nim osób z niepełnosprawnością, tj. o 254 osoby. Wsparcia finansowego w ich funkcjonowaniu udzielał W-M O/PFRON.

Tabela 41. Liczba zakładów pracy chronionej oraz stan zatrudnienia w tych zakładach osób niepełnosprawnych

	2015	2016	2017
Liczba ZPCH	49	49	47
Liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych w ZPCH (w etatach)	5 056	5 012	4 802

(Źródło: dane statystyczne Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie)

Pracodawca prowadzący zakład pracy chronionej może otrzymać ze środków PFRON zwrot kosztów: budowy lub rozbudowy obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych oraz administracyjnych. Według informacji przedstawionych przez W-M O/PFRON, w okresie sprawozdawczym nastąpił wzrost zarówno liczby zakładów, którym zrefundowano te koszty, jak i środków przeznaczonych na ten cel. W 2017 r. zrefundowano koszty administracyjne w kwocie 209 311,92 zł, w 2016 – 284 925,57 zł, podczas gdy w 2015 r. – 89 637,36 zł. Ponadto, w 2016 r., ZPCH zrefundowano koszty transportowe w wysokości 80 tys. zł.

Tabela 42. Refundacja dodatkowych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych zatrudnionych w zakładach pracy chronionej

Rok	Liczba zakładów, którym zrefundowano koszty	Rodzaj kosztów	Kwota dofinansowania	Liczba zatrudnionych osób z niepełnosprawnością (w etatach)
2015	3	administracyjne	89 637,36	666,88
		transportowe	-	
2016	5	administracyjne	284 925,57	1 168,00
		transportowe	80 000,00	
2017	5	administracyjne	209 311,92	1 123,56
		transportowe	-	

(Źródło: dane statystyczne W-M O/PFRON w Olsztynie)

5) Inicjowano i prowadzono szkolenia, treningi aktywizujące i treningi pracy, motywujące osoby z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej.

Powiatowe urzędy pracy systematycznie opracowywały i realizowały programy szkoleniowe, treningi aktywizujące i treningi pracy, motywujące osoby z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej.

Od 2016 przeprowadzono w tym zakresie 117 treningów/szkoleń, z których skorzystało ponad 2 300 osób, mieszkańców 14 powiatów. W 7 powiatach, tj. w działowskim, kętrzyńskim, nidzickim, nowomiejskim, oleckim, ostródzkim i węgorzewskim nie realizowano tego zadania.

Tabela 43. Szkolenia, treningi aktywizujące i treningi pracy, motywujące osoby z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej

Rok	Liczba treningów/szkoleń	Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w szkoleniu/treningu
2016	67	1 105
2017	50	1 281

(Źródło: dane statystyczne z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

6) Wspierano poradnictwo zawodowe połączone z diagnozą potrzeb, ukierunkowaniem zawodowym i szkoleniowym oraz pośrednictwem pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

Zadania z zakresu poradnictwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy realizowały głównie powiatowe urzędy pracy. Podstawą do określenia zakresu pomocy bezrobotnemu jest właściwa diagnoza. Podczas rejestracji bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy ustalono każdemu z nich profil pomocy (I, II, III), co pozwoliło na oznaczenie właściwego, ze względu na jego potrzeby, zakresu pomocy. Poniższa tabela przedstawia informacje na temat liczby osób z niepełnosprawnościami, zarejestrowanych w PUP-ach, ze wskazaniem ich profili, a także liczbę osób którym przygotowano w monitorowanym okresie Indywidualny Plan Działania oraz stopień jego realizacji.

Tabela 44. Osoby z niepełnosprawnościami bezrobotne i poszukujące pracy zarejestrowane w urzędach pracy województwa warmińsko-mazurskiego – wg profilu

Rok	Osoby z niepełnosprawnościami bezrobotne				Liczba osób z niepełnosprawnościami, dla których przygotowano IPD	Liczba osób, które zakończyły realizację IPD	Liczba osób, które przerwały realizację IPD		Liczba osób realizujących IPD wg stanu na dzień
	Ogółem	z tego:					ogółem	w tym	
		Profil I	Profil II	Profil III					
2016	4 669	16	2 690	1 963	6 151	2 428	3 846	1 261	4 571
2017	4 020	15	2 215	1 790	5 250	1 920	3 579	1 140	8 291

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

Z analizy wynika, iż większość bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, zarówno w 2016 jak i 2017 r., została przypisana do II profilu pomocy. Oznacza to, iż w stosunku do tych osób należy podjąć intensywne działania mające na celu znalezienie im zatrudnienia. Największego jednak wsparcia ze strony PUP i innych instytucji, wymagają bezrobotni zakwalifikowani do III profilu – czyli najbardziej oddalonych od rynku pracy, a którzy stanowią 44,53 % ogółu bezrobotnych.

W latach 2016 - 2017, Powiatowe Urzędy Pracy, we współpracy z ośrodkami pomocy społecznej skierowały bezrobotne osoby z niepełnosprawnościami, zakwalifikowane do profilu III do udziału w Programach Aktywizacji i Integracji. (PAI). Liczbę tych osób, środki przeznaczone na realizację PAI, źródła finansowania oraz efekty ich realizacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 45. Programy Aktywizacji i Integracji w latach 2016 - 2017

Powiat	Rok	Realizatorzy Programu	Liczba osób z niepełnosprawnościami skierowanych do udziału w PAI	Środki przeznaczone na realizację Programu	Źródło finansowania	Efekty
elbląski	2016	PUP w Elblągu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Elblągu, Warmińsko-Mazurski Zakład Doskonalenia Zawodowego w Olsztynie Centrum Edukacji w Braniewie	3	23 796,18 zł, przy czym jest to kwota przeznaczona na cały program, a nie tylko na 3 osoby niepełnosprawne	Fundusz Pracy	2 osoby zakończyły udział w programie i nadal figurują w ewidencji tut. Urzędu jako osoby bezrobotne, jedna osoba zrezygnowała

lidzbarski	2016	Powiatowy Urząd Pracy w Lidzbarku Warmińskim we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim oraz Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Orneście	3	11 250,00 zł	Fundusz Pracy	Osoby bezrobotne, w tym osoby z niepełnosprawnościami, skierowane do uczestnictwa w PAI podwyższyły swoją samoocenę i zwiększyły motywację do poszukiwania zatrudnienia oraz zdobycia kwalifikacji przydatnych na lokalnym rynku pracy. Wszystkie osoby bezrobotne po zakończeniu realizacji PAI zostały ponownie sprofilowane. W rezultacie 2 osoby spośród 10 uczestników podjęły zatrudnienie w ramach robót publicznych.
	2017	Powiatowy Urząd Pracy w Lidzbarku Warmińskim we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim oraz Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Orneście	1	7 776,00 zł	Fundusz Pracy	Osoby bezrobotne, w tym osoby z niepełnosprawnościami, skierowane do uczestnictwa w PAI podwyższyły swoją samoocenę i zwiększyły motywację do poszukiwania zatrudnienia oraz zdobycia kwalifikacji przydatnych na lokalnym rynku pracy.
nidzicki	2017	PUP w Nidzicy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Nidzicy oraz Zakład Doskonalenia Zawodowego	1	760,04 zł/na osobę	Fundusz Pracy	Uczestnik został wyłączony z ewidencji osób bezrobotnych z uwagi na przyznanie prawa do zasiłku stałego
olecki	2016	Fundacja Rozwoju Ziemi Oleckiej, natomiast realizatorem działań w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych (w ramach prac społecznie użytecznych) były gminy: Olecko, Świętajno, Kowale Oleckie i Wieliczki.	5	4 011,35 (za 5 os.) - na cały program przeznaczono 45 068,32 zł	Fundusz Pracy	2 os. – zmiana profilu, 2 os. podjęły zatrudnienie
	2017	Fundacja Rozwoju Ziemi Oleckiej, natomiast realizatorem działań w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych (w ramach prac społecznie użytecznych) były gminy: Olecko, Świętajno, Kowale Oleckie, Wieliczki	2	34 253,54 (w tym na 2 osoby 1 873,30 zł)	Fundusz Pracy	Zmianie nie uległy czynniki określające oddalenie bezrobotnego od rynku pracy, ani jego gotowość do powrotu na rynek pracy
piski	2016	Lokalna Grupa Działania „Mazurskie Morze”, Orzysz oraz Spółdzielnia Socjalna „Mazurskie Morze Możliwości”, Grądy Podmiejskie	3	37 709,00 zł	Fundusz Pracy	Wszystkie osoby z niepełnosprawnością po zakończonym udziale w programie zmieniły profil z III na II, w tym 1 osoba podjęła zatrudnienie

szczycieński	2016	MOPS w Szczytnie, GOPS w Dźwierzutach, GOPS w Jedwabnie, M-GOPS w Pasymiu, GOPS w Świątajnie, GOPS w Wielbarku	9	68 706,00 zł	Fundusz Pracy	Wzrost motywacji do podjęcia pracy
węgorzewski	2016	PUP/MGOPS w Węgorzewo	1	6 300,00 zł	Blok Aktywizacji Zawodowej – środki FP w posiadaniu PUP w Węgorzewie. Blok integracji Społecznej – środki MGOPS w Węgorzewie	Brak efektu zatrudnienia osoby niepełnosprawnej.
	2017	PUP/MGOPS/Gmina Węgorzewo	1	12 780,00 zł	Fundusz Pracy	Brak efektu zatrudnienia.

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

W monitorowanym okresie, 7 powiatów realizowało *Programy Aktywizacji i Integracji*, do których skierowano łącznie 29 osób z niepełnosprawnością. Na ten cel, ze środków Funduszu Pracy, przeznaczono kwotę ponad 207 tys. zł.

Dla prawidłowej realizacji zadań z zakresu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami niezbędne jest odpowiednie przygotowanie do realizacji tych zadań osób zatrudnionych w instytucjach rynku pracy. Jak wynika z poniższej tabeli, w 8 powiatach ze szkoleń skorzystały 103 osoby. Pozostałe powiaty nie wykazały osób przeszkolonych w tym zakresie.

Tabela 46. Liczba osób zatrudnionych w instytucjach rynku pracy przeszkolonych w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami

Powiat	Liczba osób zatrudnionych, przeszkolonych w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami	
	2016	2017
bartoszycki	5	5
braniewski	0	0
działdowski	0	0
elbląski	0	0
ełcki	18	0
giżycki	0	0
gołdapski	0	0
iławski	0	0
kętrzyński	0	0
lidzbarski	0	0
mrągowski	2	0
nidzicki	0	0
nowomiejski	0	0
olecki	4	0
m. Olsztyn	23*	0
olsztyński	0	0
ostródzki	39	0
piski	0	0
szczycieński	3	3
węgorzewski	1	1
Razem:	95	8

*Pracownicy WUP, którzy ukończyli szkolenie e-learningowe „Dostępność projektu dla osób z niepełnosprawnościami”

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

W latach 2016 - 2017, wszystkie powiaty świadczyły usługi pośrednictwa pracy, z których łącznie skorzystało ponad 14 tys. osób.

Tabela 47. Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z pośrednictwa pracy

Powiat	Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z pośrednictwa pracy	
	2016	2017
bartoszycki	167	210
braniewski	703	815
działdowski	50	146
Elbląski i m. Elbląg	451	425
ełcki	297	254
giżycki	391	267
gołdapski	128	96
iławski	579	659
kętrzyński	92	168
lidzbarski	122	130
mragowski	163	178
niedzicki	312	118
nowomiejski	122	369
olecki	133	71
m. Olsztyn	967	1 210
olsztyński	494	1 356
ostródzki	336	827
piski	94	83
szczycieński	476	446
węgorzewski	79	90
Razem	6 156	7 918

(Źródło: dane statystyczne Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie)

7) Promowano i upowszechniano dobre praktyki aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym elastyczne formy zatrudnienia.

a) działania samorządu województwa

Na spotkaniach Wojewódzkiej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych, działającej przy Marszałku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z powiatowymi społecznymi radami prezentowano dobre praktyki w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym z udziałem środków EFS. Spotkania odbyły się:

- w Iławie (2016 r.), gdzie zaprezentowano dobre praktyki w zakresie działania jednostek działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym Zespołu Rehabilitacyjno-Terapeutycznego w Iławie, Warsztatów Terapii Zajęciowej w Suszu, Lubawie i Iławie, Domu Pomocy Społecznej w Lubawie i Filii w Iławie,
- w Dobrym Mieście (2017 r.), podczas którego przedstawiono dobre praktyki w zakresie zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowano zdrowy styl życia. Ponadto, przedstawiciel Stowarzyszenia Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszykach zaprezentował działania podejmowane na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami i efekty ich realizacji w Powiecie Bartoszyckim;

b) działania samorządów powiatów

Na terenie 7 powiatów, w celu promowania dobrych praktyk aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością, zorganizowano:

- spotkania informacyjne z lokalnymi pracodawcami na temat „Możliwości zatrudniania osób z niepełnosprawnościami – korzyści oraz obowiązki pracodawcy”, zorganizowane z inicjatywy Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Biskupcu, 30 czerwca 2016 r., w siedzibie PUP. W spotkaniu

- wzięło udział 9 pracodawców rozważających zatrudnienie osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz przedstawiciele samorządu gminnego i powiatowego. Inicjatywa miała na celu przełamanie barier w postrzeganiu tej grupy osób oraz promocję mocnych stron pracownika niepełnosprawnego,
- giełdę pracy w zawodach: kucharz, pomoc kuchenna, dietetyk i magazynier do nowopowstającej kuchni w Szpitalu Powiatowym w Biskupcu (30 listopada 2016 r.), w której wzięło udział kierownik Zakładu Aktywności Zawodowej w Biskupcu. Pracodawca był zainteresowany zatrudnieniem osób niepełnosprawnych. Po zakończeniu giełdy ustalono warunki współpracy w zakresie zatrudniania ZAZ w Biskupcu.
 - spotkania dotyczące Programu działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych (Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostródzie),
 - targi pracy oraz 21 giełd pracy/spotkań rekrutacyjnych z pracodawcami (Powiatowy Urząd Pracy w Elblągu),
 - giełdy pracy oraz targi pracy, w tym „Olsztyńskie Targi Pracy”, organizowane przez Miejski Urząd Pracy w Olsztynie,
 - XI Targi Pracy, w których uczestniczyło 60 osób niepełnosprawnych. 79 przedsiębiorców zaprezentowało swoje oferty pracy, wśród nich byli pracodawcy z branży handlowej, produkcyjnej, gastronomicznej, usługowej a także budowlanej, hotelarskiej i rolniczej. Uczestnicy targów mogli uzyskać informacje o prawach i obowiązkach wynikających z przepisów ustawy o systemie zabezpieczeń społecznych oraz zapoznać się z formami wsparcia dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne. Prezentowane były również oferty edukacyjne i szkoleniowe (Powiatowy Urząd Pracy w Szczytnie).

Tabela 48. WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA CELU:

L.p.	Wskaźnik	Liczba		
		2015 r.	2016 r.	2017 r.
1.	Liczba osób z niepełnosprawnościami, wobec których zastosowano instrumenty aktywnej integracji o charakterze zawodowym.	Brak wskaźnika	9 882	9 976
2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej.*	260	263	288
3.	Liczba osób z niepełnosprawnościami bezrobotnych, poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu, które podjęły prace, w tym w ramach samozatrudnienia.	3 777	3 434	3 096
4.	Liczba osób zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej oraz instytucjach rynku pracy przeszkolonych w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.	Brak wskaźnika	95	8
5.	Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w projektach dofinansowanych ze środków EFS.	305	2 428	2 512

* dotyczy tylko osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w zakładach aktywności zawodowej, brak danych na temat zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych

Wnioski i rekomendacje:

L.p.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia
1.	Tylko w 8 powiatach występują ośrodki i punkty wczesnej interwencji	inicjować działania zmierzające do powstania ośrodków i punktów wczesnej interwencji w każdym powiecie.	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy powiatów, w których nie występują ośrodki i punkty wczesnej interwencji (13), tj.: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, giżycki, gołdapski, iławski, kętrzyński, lidzbarski, nowomiejski, szczycieński, węgorzewski, elbląski grodzki, - podmioty niepubliczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych, - PFRON 	<ul style="list-style-type: none"> - zorganizowanie spotkania Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, w celu zainicjowania powstania ośrodków i punktów wczesnej interwencji, za pośrednictwem społecznej rady, w powiatach, w których takie punkty i ośrodki nie występują - przygotowywanie projektów w ramach środków RPO WiM 2014-2020,
2.	Tylko w 7 powiatach realizowane są programy na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami i zagrożonych niepełnosprawnością	inicjować tworzenie programów na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami i zagrożonych niepełnosprawnością	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy powiatów gdzie takie programy nie są realizowane (14) tj.: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, ełcki, kętrzyński, lidzbarski, mrągowski, nidzicki, nowomiejski, ostródzki, piski, węgorzewski, olsztyński grodzki. 	<ul style="list-style-type: none"> - zorganizowanie spotkania, Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, w celu uświadomienia potrzeby ich opracowania i wdrażania, - przygotowywanie projektów w ramach środków RPO WiM 2014-2020,
3.	W dalszym ciągu, nie wszystkie powiaty realizują lokalne programy dotyczące zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagujące zdrowy styl życia	inicjować tworzenie programów zapobiegania niepełnosprawności, w tym promujących zdrowy styl życia	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy powiatów gdzie takie programy nie są realizowane (5) tj.: braniewski, działdowski, elbląski, piski, szczycieński 	zorganizowanie spotkania Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, w celu zainicjowania powstania programów zapobiegania niepełnosprawności oraz promujących zdrowy styl życia, za pośrednictwem społecznej rady powiatów, w których takie programy nie są realizowane
4.	Tylko w 2 powiatach (gołdapskim, iławskim) realizowane są programy ochrony zdrowia psychicznego	inicjować opracowywanie programów i projektów ochrony zdrowia psychicznego (zgodnie z wymogiem ustawy z dnia 19 sierpnia 1999 r. o ochronie Zdrowia Psychicznego oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022)	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy powiatów gdzie programy ochrony zdrowia psychicznego nie są realizowane (19) tj. bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, ełcki, giżycki, kętrzyński, lidzbarski, mrągowski, nidzicki, nowomiejski, olecki, olsztyński, ostródzki, piski, szczycieński, węgorzewski, olsztyński grodzki, elbląski grodzki 	zorganizowanie spotkania, Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, w celu uświadomienia potrzeby opracowania i wdrażania powiatowych programów ochrony zdrowia psychicznego
5.	W 7 powiatach nie odnotowano lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami	inicjować tworzenie lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami	samorządy powiatów, gdzie takie programy nie występują (7) tj. braniewski, działdowski, kętrzyński, mrągowski, nowomiejski, ostródzki i piski	<ul style="list-style-type: none"> - promocja programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. podczas spotkania z powiatowymi społecznymi radami ds. osób niepełnosprawnych oraz

				przedstawicielami powiatowych centrów pomocy rodzinie, w powiatach gdzie takie programy nie występują
6.	W stosunku do roku 2015, zmalała liczba biur/punktów wolontariatu i wolontariuszy w nich zrzeszonych	podjąć działania promujące wolontariat	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy powiatów - organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych i fundacje 	promowanie przykładów dobrych praktyk w zakresie wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym podczas spotkania Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych
7.	Tylko w 11 powiatach funkcjonowały grupy samopomocy dla rodzin osób niepełnosprawnych	podjąć działania zmierzające do powstania grup samopomocy dla rodzin osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy powiatów, gdzie takie grupy nie występują (10) tj.: braniewski, działowski, elbląski, gołdapski, lidzbarski, olecki, ostródzki, piski, szczycieński i węgorzewski, - organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych i fundacje 	<ul style="list-style-type: none"> - promocja dobrych praktyk w zakresie funkcjonowania grup samopomocy dla rodzin osób niepełnosprawnych podczas spotkania z powiatowymi społecznymi radami ds. osób niepełnosprawnych oraz przedstawicielami powiatowych centrów pomocy rodzinie, - uwzględnienie potrzeby tworzenia grup samopomocy dla rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych w zleceniu przez Samorząd Województwa zadań organizacjom pozarządowym, ze środków PFRON, w ramach konkursu ofert, - przygotowywanie projektów w ramach środków RPO WiM 2014-2020,
8.	Na terenie tylko 6 powiatów występują Kluby i stowarzyszenia sportowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami	podjąć działania zmierzające do powstania Klubów i stowarzyszeń sportowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy powiatów, gdzie takie Kluby i stowarzyszenia nie występują, - organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych i fundacje. 	<ul style="list-style-type: none"> - propagowanie potrzeby tworzenia Klubów i stowarzyszeń sportowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami na spotkaniach z powiatowymi społecznymi radami ds. osób niepełnosprawnych oraz powiatowymi centrami pomocy rodzinie oraz innych spotkań tematycznych, - promowanie przykładów dobrych praktyk w zakresie funkcjonowania Klubów i stowarzyszeń sportowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami
9.	Niezadawalająca jest liczba projektów partnerskich zrealizowanych w regionie, w tym ze środków RPO WiM 2014-2020, a także podmiotów uczestniczących w spotkaniach na rzecz rozwoju partnerstwa umożliwiającego szersze włączenie różnych instytucji i podmiotów w realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych	w związku z faktem, iż projekty/programy partnerskie wykazano jedynie w sześciu powiatach (bartoszyckim, elbląskim, elckim, giżyckim, mrągowskim i nidzickim) należy szerzej promować rozwój partnerstwa na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez tą formę współpracy	<ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego, - władze lokalne, - szkoły, - powiatowe urzędy pracy, - powiatowe centra pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej, - podmioty niepubliczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - propagowanie potrzeby tworzenia programów i projektów w partnerstwie z różnymi podmiotami działającymi na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych na spotkaniach z powiatowymi społecznymi radami ds. osób niepełnosprawnych oraz powiatowymi centrami pomocy rodzinie oraz innych spotkań tematycznych, - promowanie przykładów dobrych praktyk w zakresie funkcjonujących partnerskich programów i projektów

10.	Tylko w 14 powiatach prowadzono szkolenia, treningi pracy, motywujące osoby z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej	w szerszym zakresie wykorzystywać środki RPO WiM 2014-2020, w celu podwyższenia aktywności zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> - podmioty niepubliczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych, - powiatowe urzędy pracy, - powiatowe centra pomocy rodzinie, - instytucje lokalne i podmioty zajmujące się aktywizacją zawodową osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowywanie projektów w ramach środków RPO WiM 2014-2020, dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych
11.	Niski poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych	zintensyfikować działania, mające na celu szerszą aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> - powiatowe urzędy pracy, - podmioty niepubliczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych, - powiatowe centra pomocy rodzinie, - ośrodki pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowywanie projektów w ramach środków RPO WiM 2014-2020, dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, - promowanie dobrych praktyk w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy oraz działań w obszarze ekonomii społecznej (w tym tworzenie spółdzielni socjalnych, KIS-ów, CIS-ów), zmierzających do aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób niepełnosprawnych, które są szczególnie narażone na społeczne wykluczenie podczas spotkań z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych i powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz w środowisku osób niepełnosprawnych
12.	Niewystarczająca liczba miejsc wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi, w szczególności ze spektrum autyzmu oraz sprzężonymi niepełnosprawnościami	Inicjowanie tworzenia środowiskowych domów samopomocy	<ul style="list-style-type: none"> - samorządy lokalne, w szczególności gminy, w których nie występują środowiskowe domy samopomocy lub liczba miejsc w istniejących placówkach jest niewystarczająca 	propagowanie potrzeby tworzenia środowiskowych domów samopomocy na spotkaniach Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, we współpracy z Wojewodą Warmińsko-Mazurskim
13.	Brak możliwości zapewnienia podczas wakacji wypoczynku i opieki dzieciom niepełnosprawnym w placówkach realizujących obowiązek szkolny, z uwagi na feryjność ich pracy	Inicjowanie i podejmowanie działań zmierzających do umożliwienia podczas wakacji wypoczynku i opieki dzieciom niepełnosprawnym w placówkach realizujących obowiązek szkolny	<ul style="list-style-type: none"> - publiczne i niepubliczne ośrodki edukacyjne, terapeutyczne i rehabilitacyjne w województwie, zajmujące się dziećmi niepełnosprawnymi w roku szkolnym, - samorządy: województwa, powiatów i gmin, - Kuratorium Oświaty w Olsztynie 	propagowanie na spotkaniach Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych, Kuratorium Oświaty w Olsztynie oraz publicznych i niepublicznych placówek realizujących obowiązek szkolny potrzeby zapewnienia podczas wakacji wypoczynku i opieki dzieciom niepełnosprawnym